

Hallintovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä ja siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 208/2022 vp): Asia on saapunut hallintovaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan, sivistysvaliokuntaan ja työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Eduskunta-aloitteet

Esityksen yhteydessä valiokunta on käsitellyt seuraavat aloitteet:

- Lakialoite LA 20/2019 vp Ville Tavio ps Lakialoite laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain kumoamisesta
- Toimenpideoite TPA 76/2022 vp Inka Hopsu vihr ym. Toimenpideoite valtakunnallisten laatukriteereiden ja suositusten laatimisesta kotoutumiskoulutukseen

Lausunnot

Asiasta on annettu seuraavat lausunnot:

- sivistysvaliokunta SiVL 26/2022 vp
- työelämä- ja tasa-arvovaliokunta TyVL 17/2022 vp
- perustuslakivaliokunta PeVL 92/2022 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Nea Brandt, työ- ja elinkeinoministeriö
- neuvotteleva virkamies Paula Karjalainen, työ- ja elinkeinoministeriö
- maahanmuuttojohtaja Sonja Hämäläinen, työ- ja elinkeinoministeriö
- erityisasiantuntija Tiina Järvinen, sisäministeriö
- neuvotteleva virkamies Sami Aalto, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Niina Suutarinen, valtiovarainministeriö
- opetusneuvos Kaisu-Maria Piironen, opetus- ja kulttuuriministeriö
- hallitussihteeri Annika Juurikko, sosiaali- ja terveysministeriö
- erityisasiantuntija Henna Leppämäki, sosiaali- ja terveysministeriö

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

- neuvotteleva virkamies Tiina Muinonen, sosiaali- ja terveysministeriö
- rikosylikomisario Kimmo Hyvärinen, Itä-Uudenmaan poliisilaitos
- erityisasiantuntija Hanna Pihkanen, Maahanmuuttovirasto
- maahanmuuttopäällikkö Jaana Suokonautio, Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristö-keskus
- palvelujohtaja Sirpa Lukkala, Uudenmaan TE-toimisto
- johtava asiantuntija Zane Balode, Uudenmaan TE-toimisto
- lainsäädännön kehittämisjohtaja Marjukka Turunen, Kansaneläkelaitos
- maahanmuuttoasioiden johtaja Teemu Haapalehto, Espoon kaupunki
- monikielinen ohjaaja Mukhtar Abib, Helsingin kaupunki
- erityisasiantuntija Anu Wikman-Immonen, Suomen Kuntaliitto
- palvelujohtaja Mika Helva, Turun kaupunki
- kotouttavien sosiaalipalvelujen päällikkö Minna Tuovinen, Vantaan ja Keravan hyvinvointi-alue
- asiakkuuspäällikkö, kotoutujien ja vieraskielisten palvelut Suvi Lindén, Vantaan kaupunki
- toiminnanjohtaja Abdirahim Hussein, Monikulttuurijärjestöjen yhteistyöverkosto Moniheli ry
- kotoutumistuen koordinaattori Maria Pikkarainen, Suomen Punainen Risti
- kotouttamisen asiantuntijakonsultti Aziza Hossaini

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Etnisten suhteiden neuvottelukunta, oikeusministeriö
- Lapsiasiavaltuutetun toimisto
- oikeusministeriö
- työ- ja elinkeinoministeriö
- Poliisihallitus
- Ahvenanmaan maakunnan hallitus
- Svenska Finlands folkting
- Opetushallitus
- Kaakkois-Suomen TE-toimisto
- KEHA-keskus
- Helsingin kaupunki
- Oulun kaupunki
- Tampereen kaupunki
- Kuntoutussäätiö
- toiminnanjohtaja Bahar Mozaffari, Soraya-tasa-arvo ry
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- Monika-Naiset liitto ry
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- Suomen Yrittäjät ry
- Vapaa Sivistystyö ry

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

HALLITUKSEN ESITYS JA EDUSKUNTA-ALOITTEET

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki kotoutumisen edistämistä ja samalla kumottaisiin voimassa oleva saman niminen laki. Lain tarkoituksena olisi edistää kotoutumista ja hyviä väestösuhteita ja siten vahvistaa maahanmuuttajien yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutumista. Tavoitteena olisi myös edistää maahanmuuttajien työllisyyttä, osallisuutta, hyvinvointia ja terveyttä. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi sosiaalihuoltolakia, vapaasta sivistystyöstä annettua lakia, henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annettua lakia sekä eräitä muita ehdotettuun lakiin liittyviä lakeja.

Kotoutumista edistäviä palveluita järjestettäisiin osana uutta kunnan kotoutumisohjelmaa sekä muina kotoutumista edistävinä yleisen palvelujärjestelmän mukaisina palveluina. Kunnan kotoutumisohjelma olisi maahanmuuttajien alkuvaiheen kotoutumispalveluiden kokonaisuus, jonka vähimmäissisällöstä säädettäisiin lailla. Kotoutumisohjelmaan sisältyisi vähintään osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi, kotoutumissuunnitelma, uusi monikielinen yhteiskuntaorientaatio, koulutusta, muita palvelutarpeeseen perustuvia kotoutumista ja työllistymistä edistäviä palveluita sekä ohjausta ja neuvontaa.

Ehdotetulla lailla pyritään nopeuttamaan ja tehostamaan maahanmuuttajien kotoutumista ja työllistymistä parantamalla ohjauksen ja neuvonnan saatavuutta, nopeuttamalla palveluihin pääsyä, tavoittamalla maahanmuuttajia palveluihin nykyistä kattavammin maahanmuuton alkuvaiheessa sekä kehittämällä kotoutumisen alkuvaiheen palveluita kokonaisvaltaisesti. Lailla lyhennettäisiin kotoutumissuunnitelman voimassaolon enimmäisaikaa ja tehostettaisiin jatko-ohjausta työelämään tai yleisiin työllisyys- tai koulutuspalveluihin. Esityksellä lisättäisiin kotoutumissuunnitelmien tavoitteellisuutta ja vahvistettaisiin kotoutumisen edistämisen työelämälähtöisyyttä. Kotoutumisohjelmaan sisältyvään kieli- tai kotoutumiskoulutukseen lisättäisiin kielitaidon päättötestaus ja omaehtoisten opintojen tukemisen edellytyksiä muutettaisiin siten, että maahanmuuttajan olisi mahdollista suorittaa loppuun kotoutumissuunnitelman voimassaoloaikana aloitettu, työttömyysetuudella tuettava omaehtoinen opintokokonaisuus. Maahanmuuttajien koulutus- ja työllistymispolkuja tehostettaisiin vahvistamalla osaamisen tunnistamista ja kotoutumiskoulutuksen yhteensovittamista muiden työllisyys- ja koulutuspalveluiden kanssa. Kotoutumista edistettäisiin myös muilla kuin kotoutumisohjelman palveluilla, osana julkisia työvoimapalveluita, muita kunnallisia peruspalveluita, kansallista koulutusjärjestelmää, hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystyöpalveluita taikka järjestöjen, yhdistysten tai yhteisöjen toimintaa.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi viranomaisten tehtävistä ja yhteistyöstä kotoutumisen edistämässä sekä kotoutumisen edistämisen yhteensovittamisesta ja seurannasta hallinnon eri tasoilla. Kotoutumisen edistämisen valtavirtaistamista ja yhteensovittamista vahvistettaisiin sovitamalla kotoutumisen edistämisen suunnittelu ja kehittäminen yhteen muun valtakunnallisen, alueellisen ja paikallisen suunnittelun kanssa. Erityisesti yhteensovittamista tehtäisiin työllisyyden, osaamisen kehittämisen, hyvinvoinnin ja terveyden sekä osallisuuden edistämisen suunnittelun kanssa. Kotoutumisen edistämisen kehittämisen kannalta keskeiset ministeriöt määrittelisivät kukin omaa hallinnonalaansa varten kotoutumisen edistämisen kehittämisen tavoitteet ja toimenpiteet osana hallinnonalaansa toiminnan ja talouden suunnittelua.

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

Lailla selkeytettäisiin viranomaisten vastuita ja päivitettäisiin niitä vastaamaan rakenteellisia uudistuksia, mukaan lukien hyvinvointialueiden perustaminen sekä eduskunnalle tämän esityksen kanssa samanaikaisesti annettu hallituksen esitys liittyen työvoimapalvelu-uudistukseen. Kunnan vastuuta kotoutumisen edistämisestä lisättäisiin ja kunnalle säädettäisiin tehtäväksi laatia osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi sekä kotoutumissuunnitelmat sekä työttömiksi työnhakijoiksi ilmoittautuneille että työvoiman ulkopuolella oleville maahanmuuttajille. Lailla lisättäisiin erityisesti työvoiman ulkopuolella olevien maahanmuuttajien, kuten kotona lapsia hoitavien vanhempien, tavoittamista kotoutumista edistäviin palveluihin ja vahvistettaisiin kotoutumisen edistämisen monialaisuutta. Haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden, kuten kiintiöpakolaisten ja alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleiden, osalta yhteistyö kunnan ja hyvinvointialueen välillä olisi keskeistä ja heille laadittaisiin edellä mainittu arviointi ja kotoutumissuunnitelma monialaisesti.

Lailla selkeytettäisiin kansainvälistä suojelua saavien kuntaan ohjaamista ja eri viranomaisten vastuita kiintiöpakolaisten vastaanoton alkuvaiheessa. Ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten ja nuorten asumisen ja tuen järjestämisestä tulisi osa hyvinvointialueen järjestämismääräyksellä olevaa sosiaalihuoltoa.

Ehdotetun lain mukaan kunnille ja hyvinvointialueille maksettaisiin laskennallista korvausta esimerkiksi kansainvälistä suojelua saavien henkilöiden vastaanotosta sekä korvauksia kotoutumista edistävien palvelujen järjestämisestä. Korvausjärjestelmän yksinkertaistamiseksi osa nykyisin erikseen korvattavista kustannuksista, kuten tulkitsemisesta aiheutuneet kustannukset, sisällytettäisiin osaksi laskennallista korvausta. Lisäksi osa kustannuksista, esimerkiksi uuden monikielisen yhteiskuntaorientaation sekä matalan kynnyksen ohjaus- ja neuvontapalvelujen järjestäminen, esitetään korvattavan kunnille pääosin osana peruspalvelujen valtionosuutta.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2025.

Lakialoite LA 20/2019 vp

Lakialoitteessa ehdotetaan, että kotoutumisen edistämisestä annettu laki (1386/2010) kumotaan.

Toimenpidealoite TPA 76/2022 vp

Toimenpidealoitteessa ehdotetaan, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, jotta kotoutumiskoulutukselle laaditaan valtakunnalliset, velvoittavat laatukriteerit ja suositukset yhteistyössä sidosryhmiensä kanssa ja tehdyn selvitystyön pohjalta niiden toteutumista edistetään koulutuksin ja toimeenpanoa seurataan säännöllisesti.

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Esityksen lähtökohtia

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki kotoutumisen edistämisestä (kotoutumislaki). Samalla vuonna 2011 voimaan tullut kotoutumisen edistämisestä annettu laki (1386/2010) kumotaan. Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettaviksi yhdeksää muuta lakia.

Uudella kotoutumislaillla pyritään nopeuttamaan ja tehostamaan maahanmuuttajien kotoutumista ja työllistymistä. Tämä on tarkoitus toteuttaa parantamalla ohjauksen ja neuvonnan saatavuutta, nopeuttamalla palveluihin pääsyä, tavoittamalla maahanmuuttajia palveluihin nykyistä kattavammin maahanmuuton alkuvaiheessa sekä kehittämällä kotoutumisen alkuvaiheen palveluita kokonaisvaltaisesti ja työelämälähtöisesti. Tavoitteena on alkuvaiheen kotoutumisen tehostamisen lisäksi muun ohella edistää maahanmuuttajien osallisuutta sekä vahvistaa hyviä väestösuhteita ja kumppanuuksia esimerkiksi järjestöjen kanssa. Hallintovaliokunta pitää esityksen tavoitteita kannatettavina.

Eduskunta on tarkastusvaliokunnan kotouttamisen toimivuutta koskevaan mietintöön (TrVM 6/2018 vp) perustuvassa kannanotossaan (EK 35/2018 vp) edellyttänyt hallituksen laativan kokonaisvaltaisen toimenpideohjelman kotouttamistoimien uudistamistarpeista ja toteutettavista uudistuksista sekä antavan sen eduskunnalle selontekona. Eduskunta on samalla edellyttänyt, että hallitus uudistaa selonteon eduskuntakäsittelyn pohjalta kotoutumisen edistämisestä annetun lain kokonaisuudessaan ja tekee tarvittavat muutokset muuhun lainsäädäntöön. Kannanotossa on yhteensä 11 kohtaa, joissa edellytetään edellä mainitun lisäksi muun muassa kotouttamisen merkittävää nopeuttamista sekä kotouttamistoimenpiteiden velvoittavuuden lisäämistä ja niiden vaikutavuuden parantamista.

Hallintovaliokunta on kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeita koskevasta valtioneuvoston selonteosta antamassaan mietinnössä (HaVM 10/2022 vp — VNS 6/2021 vp) käsitellyt laajasti esimerkiksi kotoutumiseen liittyviä keskeisiä muutostekijöitä sekä arvioinut selonteon kehittämisehdotuksia. Valiokunta on tähdentänyt erityisesti kielitaidon merkitystä suomalaisen yhteiskuntaan kotoutumisessa. Eduskunta on hyväksynyt selonteon johdosta kannanoton, jossa edellytetään hallituksen tarkkaan seuraavan kotoutumiskoulutuksen, erityisesti kielikoulutuksen, vaikuttavuutta ja kieliopintojen velvoittavuutta lisäävien toimenpiteiden vaikutuksia oppimistuloksiin sekä huolehtivan kieliopintojen kehittämisestä siten, että maahan muuttaneiden kielitaito vastaa nykyistä paremmin työelämän kielitaitovaatimuksia (EK 22/2022 vp).

Hallintovaliokunta pitää kotoutumista erittäin tärkeänä osana kokonaisvaltaista ja hallittua maahanmuuttopolitiikkaa. Valiokunta pitää myönteisenä, että ehdotetuilla muutoksilla panostetaan erityisesti kotoutumisen alkuvaiheen palvelukokonaisuuteen. Oikein kohdennetuilla ja resursoituilla alkuvaiheen toimenpiteillä on merkittävä rooli kotoutumisen onnistumisessa. Alkuvaiheen toimenpiteillä tulee tähdätä ennen kaikkea maahanmuuttajan mahdollisimman nopeaan työllistymiseen. Valiokunta korostaa erityisesti suomen tai ruotsin kielen osaamisen keskeistä merkitystä maahanmuuttajien työllistymisessä ja yhteiskuntaan kotoutumisessa. Valiokunta katsoo, että kotouttamistoimenpiteiden velvoittavuutta tulee edelleen lisätä ja että maahanmuuttajilta tulee edel-

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

lyttää suomalaisen yhteiskunnan toimintatapojen, sääntöjen sekä arvojen tuntemusta. Valiokunta korostaa lisäksi yksilön omaa aktiivisuutta ja vastuuta kotoutumisestaan.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenee, että kotoutumislain uudistaminen kytkeytyy merkittäviin toimintaympäristön muutoksiin, joilla on vaikutusta myös kotoutumisen edistämisen viranomaisvastuiden määrittelyyn. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu on siirtynyt vuoden 2023 alusta kunnilta hyvinvointialueille. Hyvinvointialueiden, kuntien ja muiden viranomaisten toimiva yhteistyö on keskeisessä asemassa kotoutumisen edistämässä. Ehdotetulla lainsäädännöllä on välitön yhteys myös työvoimapalvelujen järjestämistä koskevaan lainsäädäntöuudistukseen (HE 207/2022 vp), jolla työllisyys- ja elinkeinopalvelut siirretään pääosin työ- ja elinkeinotoimistoilta kunnille.

Hallintovaliokunta kiinnittää tässä yhteydessä huomiota siihen, että työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä ja kotoutumisen edistämistä koskevat laajat ja merkitykselliset lainsäädäntöuudistukset on jouduttu käsittelemään eduskunnassa niiden laajuuteen nähden hyvin lyhyessä ajassa vaalikauden lopulla. Tämä on vaikeuttanut eri esitysten yhteensovittamista. Toteutettaessa laajoja uudistuksia samanaikaisesti riskinä on, että kotoutumistoimien jatkuvuus vaarantuu. Kotoutumista tukevien erityistoimenpiteiden ja yleisen palvelujärjestelmän tulee muodostaa johdonmukainen palvelukokonaisuus, joka mahdollistaa asiakkaan palvelutarpeen mukaiset oikea-aikaiset palvelut ilman tarpeettomia viiveitä.

Hallintovaliokunta on saanut asiassa perustuslakivaliokunnan (PeVL 92/2022 vp), sivistysvaliokunnan (SiVL 26/2022 vp) ja työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan (TyVL 17/2022 vp) lausunnon. Sivistysvaliokunta keskittyy lausunnossaan erityisesti esityksen kotoutumiskoulutusta ja vapaata sivistystyötä koskevan osaan ja pitää esitystä näiltä osin kannatettavana. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta korostaa, että osallisuus heti kotoutumisen alkuvaiheesta alkaen on avainasemassa kotoutumisen onnistumisen kannalta, sekä painottaa kolmannen sektorin ja järjestöjen roolia.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä, 1. lakiehdotus ja 2. lakiehdotus kuitenkin vain, jos valiokunnan rikosoikeudellisesta virkavastuusta tekemät valtiosääntöoikeudelliset huomautukset otetaan asianmukaisesti huomioon. Hallintovaliokunta viittaa lausunnossa esitettyjen valtiosääntöoikeudellisten ja muiden huomautusten osalta jäljempänä esitettyyn.

Hallintovaliokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä tästä mietinnöstä ilmenevin huomautuksin ja muutosehdotuksin. Valiokunta kuitenkin toteaa, että edellä mainituissa tarkastusvaliokunnan kotouttamisen toimivuutta ja hallintovaliokunnan kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeita koskevissa mietinnöissä esitetyt näkökohdat ovat suurelta osin edelleen ajankohtaisia ja niissä edellytettyjen toimenpiteiden toteuttamista tulee määrätietoisesti jatkaa.

Kotoutumisen alkuvaiheen palvelukokonaisuus

Kotoutumisen alkuvaiheen palvelukokonaisuutta ehdotetaan selkeytettäväksi uudella kunnan kotoutumisohjelmalla, joka on perustelujen mukaan eräänlainen palvelutarjotin, josta valitaan kullekin maahanmuuttajalle laadittavaan yksilölliseen kotoutumissuunnitelmaan hänen palvelutar-

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

peensa mukaiset palvelut. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että palveluja voidaan räätälöidä yksilöllisesti.

Kunnan kotoutumishjelma sisältää vähintään osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin, kotoutumissuunnitelman laadinnan, monikielisen yhteiskuntaorientaation, kotoutumiskoulutuksen, omaehtoiset opinnot sekä ohjausta ja neuvontaa. Kotoutumishjelman tulee sisältää myös kielitaidon päättötestaus. Lisäksi kunta voi kehittää omia palveluitaan osaksi kotoutumishjelmaa. Kunnan kotoutumishjelma voi sisältää myös esimerkiksi kolmannen sektorin toimintaa.

Kotoutumishjelman avulla on määrä edistää muun muassa maahanmuuttajien työllisyyttä, osaamista ja työelämävalmiuksia sekä kielitaitoa, yhteiskunnan tuntemusta ja osallisuutta. Valiokunta pitää tärkeänä huolehtia siitä, että kotoutumishjelma lisää kotoutumisen alkuvaiheen suunnitelmallisuutta ja että erityisesti työvoiman ulkopuolella olevien maahanmuuttajien kotoutuminen tehostuu nykyisestä. Kotoutumista edistäviä toimenpiteitä tulee kuitenkin olla tarjolla myös työssä oleville ja muille Suomeen muuttaneille, joiden tarkoituksena on olla maassa pidempään. Valiokunta pitää tärkeänä, että myös työn ja opiskelun perusteella Suomeen muuttaneiden kotoutumisen edellytyksiä parannetaan. Esimerkiksi mahdollisuuksia suomen tai ruotsin kielen opiskeluun työn tai opiskelun ohessa sekä perheenjäsenten kotoutumista tulee edistää.

Palveluihin tavoittaminen, palvelutarpeen arviointi ja kotoutumissuunnitelma

Voimassa olevan lain mukaan kunnalla on velvollisuus laatia alkukartoitus ja kotoutumissuunnitelma työttömille työnhakijoille ja toimeentulotukea muuten kuin tilapäisesti saaville henkilöille. Nykyisen alkukartoituksen sijaan ehdotetussa laissa puhutaan osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnista. Kunnan vastuuta kotoutumisen edistämisestä laajennetaan ehdotuksen mukaan niin, että sen tehtävänä on laatia mainittu arviointi ja kotoutumissuunnitelma sekä työttömille työnhakijoille että laissa määritellyille työvoiman ulkopuolella oleville maahanmuuttajille, kuten kansainvälistä suojelua saaville, kotivanhemmille ja ihmiskaupan uhreille. Osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi ja kotoutumissuunnitelma voidaan laatia myös muulle maahanmuuttajalle, jos tämän katsotaan sitä tarvitsevan. Valiokunta pitää tärkeänä, että kunta saa muilta viranomaisilta tiedon kotoutumista edistävien palvelujen tarpeesta olevista maahanmuuttajista.

Hallintovaliokunta pitää keskeisenä, että maahanmuuttajan osaaminen tunnustetaan heti kotoutumisen alkuvaiheessa. Osaamisen tunnustaminen on olennaista työllistymisessä ja sen tueksi tarvittavan osaamisen kehittämisessä ja ammatillisten tutkintojen suorittamisessa. Aiemmin hankittu osaamisen tunnustamisella on merkitystä myös maahanmuuttajan oman motivaation kannalta.

Valiokunta pitää tärkeänä, että kotoutuminen käynnistyy mahdollisimman pian maahantulon jälkeen. Kotoutumisen onnistumisen kannalta on keskeistä, että osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnissa tunnustetaan nykyistä paremmin yhtäältä ne maahanmuuttajat, joilla on valmius siirtyä nopeasti työelämään, ja toisaalta ne, jotka tarvitsevat työllistymisen tueksi esimerkiksi ammatillisen osaamisen kehittämistä tai sosiaali- ja terveyspalveluita. Osaamiseltaan vahvempien maahanmuuttajien nopeaa siirtymistä työelämään on tärkeää tukea ja samalla mahdollistaa hitaammat koulutuspolut niille, joille se on perusosaamisen vahvistamiseksi tarpeen.

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

Valiokunta pitää perusteltuna, että kotoutumista edistäviä palveluita pyritään kohdentamaan erityisen haavoittuvassa asemassa oleville ja niille, joilla on suurempi riski jäädä yhteiskunnan ulkopuolelle. Valiokunta korostaa erityisesti kotona lapsia hoitavien vanhempien tavoittamista ja pääsyä palveluihin. Tämä on tärkeää paitsi maahanmuuttajanaisten osallisuuden ja työllisyyden parantamiseksi myös perheen kotoutumisen näkökulmasta. Erityisesti kotona lapsia hoitavat naiset jäävät nykyjärjestelmässä helposti pitkäksi aikaa työelämälähtöisten palveluiden ulkopuolelle, vaikka työllistyminen voi tulla heille ajankohtaiseksi myöhemmin. Vanhempien kotoutumisella on keskeinen merkitys myös esimerkiksi lasten koulunkäynnin ja vapaa-ajanvieron tukemisessa.

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa kiinnitetään huomiota YK:n vammaisyleissopimuksessa turvattujen oikeuksien toteutumiseen ja vammaisten maahanmuuttajien palvelutarpeiden huomiointiin viranomaispalveluissa, mikä on perustuslakivaliokunnan mielestä syytä huomioida ehdotettavan sääntelyn tulkinnessa ja soveltamisessa. Saadun selvityksen mukaan erityiset palvelutarpeet huomioidaan yksilöllisesti laadittavassa osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnissa sekä kotoutumissuunnitelmassa, jotka laaditaan monialaisessa kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyössä silloin, kun edellytetään eri viranomaisten palvelujen yhteensovittamista. Tarkoituksena on, että ehdotetussa laissa säädetään nykyistä sääntelyä vastaavasti alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden lasten ja nuorten palveluista ja muiden haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien yksilöllinen tilanne otetaan huomioon lain soveltamisessa.

Ensimmäinen kotoutumissuunnitelma laaditaan ehdotetun lain mukaan enintään yhden vuoden ajaksi. Kotoutumissuunnitelman enimmäiskesto, joka alkaa ensimmäisen kotoutumissuunnitelman allekirjoittamisesta, lyhennetään nykyisestä kolmesta vuodesta kahteen vuoteen. Enimmäisaikaa voidaan kuitenkin tiettyjen edellytysten täytyessä pidentää enintään kahdella vuodella. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on korostettu, ettei kahden vuoden kotoutumissuunnitelman enimmäiskesto ole kaikille riittävä. Asiaan kiinnitetään huomiota myös sivistysvaliokunnan lausunnossa. Kotoutumisen kesto vaihtelee yksilöllisesti, minkä vuoksi on tärkeää, että kotoutumista tukevia palveluita on tarjolla oikea-aikaisesti silloin, kun niille on tarve, eikä niitä kaikilta osin sidota ohjelman tai suunnitelman voimassaoloaikaan. Kotoutumissuunnitelman enimmäiskeston lyhentyessä on huolehdittava siitä, että palveluihin pääsy on sujuvaa eikä asiakkaiden kotoutumisaika kulu palveluihin jonottamiseen.

Kotoutumiskoulutus, lukutaitokoulutus ja aikuisten perusopetus ovat jatkossakin kotoutumisen alkuvaiheen keskeisiä elementtejä. Niiden saatavuutta, laatua ja vaikuttavuutta kehitetään osana kotoutumisohjelman valmistelua. Valiokunta tähdentää, että kotoutumisohjelman vaikuttavuus riippuu kotoutumiskoulutuksen laadusta sekä siitä, missä määrin maahanmuuttajat toimenpiteisiin osallistuvat. Maahanmuuttajilla tulee olla riittävät kannustimet toimenpiteisiin osallistumiseen. Valiokunta pitää tärkeänä, että kotoutumissuunnitelman ja kotoutumisohjelman noudattaminen on maahanmuuttajalle aidosti velvoittavaa. Oikeutta työttömyysetuuteen voidaan rajoittaa tai oikeutta toimeentulotukeen alentaa jo nykyisen lainsäädännön nojalla, jos maahanmuuttaja esimerkiksi kieltäytyy ilman pätevää syytä osallistumasta kotoutumissuunnitelmassa yksilöidysti sovittuun toimenpiteeseen. Valiokunta toteaa, että lainsäädäntöä, jolla pyritään lisäämään toimenpiteiden velvoittavuutta, tulee myös käytännössä soveltaa.

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

Monikielinen yhteiskuntaorientaatio, kotoutumiskoulutus ja omaehtoiset opinnot

Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että maahanmuuttaja saa maahantulon perusteesta riippumatta heti alkuvaiheessa keskeiset perustiedot suomalaisesta yhteiskunnasta sellaisella kielellä, jota hän ymmärtää. Laissa ehdotetaan säädettäväksi uudesta monikielisestä yhteiskuntaorientaatiosta, jolla pyritään parantamaan maahanmuuttajien yhteiskunta- ja työelämätietoutta heti maahantulon alkuvaiheessa. Monikielinen yhteiskuntaorientaatio pyritään tarjoamaan kotoutuja-asiakkaille mahdollisuuksien mukaan heidän äidinkielellään tai muutoin hyvin osaamallaan kielillä kunnassa esiintyvät palvelu- ja kielelliset tarpeet huomioiden.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on pidetty tärkeänä, että yhteiskuntaorientaatio järjestetään asiakkaan omalla äidinkielellä lähiopetuksena, mikä takaa parhaiten keskeisen suomalaista yhteiskuntaa sekä yksilön oikeuksia ja velvollisuuksia koskevan sisällön välittämisen maahanmuuttajalle. Hallituksen esityksen liitteenä olevan asetusehdotuksen mukaan monikielinen yhteiskuntaorientaatio on toteutettava lähiopetuksena, ellei etäyhteyden käyttäminen ole osallistujien maantieteellisestä etäisyydestä tai muusta perustellusta syystä tarpeen. Valiokunta pitää tätä linjausta perusteltuna ja korostaa, että etäyhteyttä tai tulkkausta voidaan käyttää yhteiskuntaorientaation toteuttamisessa vain poikkeuksellisesti. Lisäksi valiokunta pitää tärkeänä, että yhteiskuntaorientaation opetuksen laadusta huolehditaan ja sitä myös valvotaan.

Kotoutumiskoulutuksen järjestämisestä vastaa jatkossa kunta. Kotoutumiskoulutusta järjestetään pääasiallisesti työvoimakoulutuksena, mutta sitä voidaan järjestää myös omaehtoisena opiskeluna. Eduskunta on tarkastusvaliokunnan mietintöön (TrVM 6/2018 vp) perustuen edellyttänyt, että hallitus lisää oleskeluluvan saaneen maahanmuuttajan kotoutumissuunnitelmaan sisältyvän kielikoulutuksen velvoittavuutta siten, että kielikoulutukseen sisältyy kielitaitoa mittaava koe. Kotoutumiskoulutukseen lisätäänkin suomen tai ruotsin kielen päättöttestaus, jonka kehittämisestä ja toteuttamisesta vastaa Opetushallitus. Sivistysvaliokunta pitää lausunnossaan tärkeänä, että kielitaidon päättöttestausta valmisteltaessa ja sitä toteutettaessa huolehditaan siitä, että testaukset ovat yhdenmukaisia kaikissa oppilaitoksissa. Hallintovaliokunta pitää kielitaidon päättöttestausta hyvänä uudistuksena. Valiokunnan käsityksen mukaan kielitaidon päättöttestaus ei kuitenkaan suoraan lisää koulutuksen velvoittavuutta. Kotoutuja-asiakkaan velvollisuudesta noudattaa kotoutumissuunnitelmaa säädetään ehdotetun kotoutumislain 24 §:ssä. Velvollisuuksien laiminlyöminen voi vaikuttaa työttömyysetuuteen tai toimentulotukeen samalla tavoin kuin nykyisessä lainsäädännössä. Valiokunta huomauttaa, ettei näitä mahdollisuuksia ole saadun selvityksen mukaan käytännössä juurikaan sovellettu.

Hallintovaliokunta korostaa, että suomen tai ruotsin kielen osaaminen on edellytys suomalaisessa yhteiskunnassa toimimiselle ja usein myös työllistymiselle. Valiokunta tähdentää, että kotoutuminen ei voi täysimääräisesti toteutua ilman riittävää kielitaitoa eikä maahanmuuttaja voi myöskään omaksua suomalaisen yhteiskunnan toimintatapoja ja kulttuuria, jos hän ei osaa suomen tai ruotsin kieltä. Kielitaidon kehittämisen tulee olla kotoutumisen edistämiseen tähtäävien toimenpiteiden keskiössä. Valiokunta painottaa, että kotoutumiskoulutuksen kielikoulutuksen laatua ja vaikuttavuutta on parannettava niin, että mahdollisimman moni saavuttaa tavoitetason niin, että kielitaito vastaa työelämän vaatimuksia. Kielitaidon yhdenmukainen päättöttestaus helpottaa osaltaan tavoitteiden toteutumisen seurantaa. Mahdollisesti tarvittavia tukitoimia on tarjottava oikea-aikaisesti, jotta maahanmuuttajan kotoutuminen ei viivästy koulutuksen puutteiden

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

vuoksi. Mahdollisimman nopean työllistymisen rinnalla on syytä kiinnittää huomiota myös maahanmuuttajien osaamisen kehittämiseen Suomen työmarkkinoita vastaavaksi. Maahanmuuttajien koulutuksella on keskeinen rooli kotoutumisen edistämässä. Valiokunta pitää tärkeänä, että kotoutuminen on mahdollista molemmilla kansalliskielillä, sillä merkittävä määrä maahanmuuttajia asuu kaksikielisillä alueilla.

Kuntien rooli ja toimijoiden välinen yhteistyö

Ehdotetulla kotoutumislailalla vahvistetaan kuntien roolia ja vastuuta kotoutumisen edistämässä. Työttömiksi työnhakijoiksi rekisteröityneiden osalta esitys kytkeytyy työvoimapalvelu-uudistukseen (HE 207/2022 vp), jossa ehdotetaan työvoimapalveluiden järjestämisvastuun siirtymistä kunnille. Näiden esitysten yhteisvaikutus tehostaa palveluiden yhteensovittamista ja tarjoamista, kun kunnan käytössä on kotoutumisen edistämisen, osaamisen kehittämisen ja työllistymisen edistämisen palveluita. Esityksellä pyritään myös siihen, että palveluja voidaan kohdistaa aikaisempaa paremmin ja räätälöidä vastaamaan asiakkaan tarpeita.

Ehdotuksen mukaan kunnilla on yleis- ja yhteensovittamisvastuu maahanmuuttajien ja kotoutujajasiakkaiden kotoutumisen suunnittelusta, kehittämisestä ja seurannasta paikallistasolla, kuten nykyisinkin. Kunnan kotouttamisohjelma on ollut edellytys kotoutumislaissa säädetyille valtion korvauksille. Uudessa laissa käsitteestä luovutaan, mutta kunnan suunnitteluvollisuudesta säädetään edelleen. Kunta voi toteuttaa kotoutumisen edistämisen suunnittelua erillisenä asiakirjana tai osana muuta suunnitteluaan, esimerkiksi kuntastrategiaa.

Kotoutumisen edistämistä on jatkossakin välttämätöntä tehdä eri toimialojen ja muiden toimijoiden yhteistyönä. Esityksessä on arvioitu erityisesti työvoimapalveluiden ja elinkeinotoimen vastuun kasvavan nykyisestä. Vuoden 2023 alusta sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu siirtyi kunnilta hyvinvointialueille, mikä on merkinnyt suurten taloudellisten ja organisatoristen muutosten lisäksi myös uusien yhteistyömallien luomista. Valiokunta toteaa, että hyvinvointialueiden roolin selkeyttäminen ja erityisesti pakolaisten vastaanotto ja maahanmuuttajien sosiaali- ja terveystalouden järjestäminen vaativat selkeät yhteistyörakenteet. Valiokunta korostaa, että kuntien ja hyvinvointialueiden välisen rajapinnan tulee toimia saumattomasti. Esimerkiksi haavoittuvassa asemassa oleville, kuten kiintiöpakolaisille ja yksin tulleille alaikäisille, laadittava monialainen palvelutarpeen arviointi edellyttää tiivistä yhteistyötä kunnan ja hyvinvointialueen välillä. Valiokunta painottaa myös yhteistyötä muiden viranomaisten, elinkeinoelämän ja kolmannen sektorin kanssa.

Kotoutumislakiehdotus velvoittaa toimijoita yhteistyöhön. Lakiehdotuksen 47 §:n mukaan kunnan on tarvittaessa yhteistyössä hyvinvointialueen, muun viranomaisen ja palveluntuottajan kanssa huolehdittava kotoutumista edistävien palveluiden yhteensovittamisesta siten, että yhteensovitettuja palveluita tarvitsevat kotoutujajasiakkaat, maahanmuuttajat ja maahanmuuttajaryhmät tunnistetaan ja heidän tarvitsemansa palvelut määritetään. Lakiehdotukseen sisältyy myös voimassa olevaa lakia vastaava säännös paikallistason monialaisesta yhteistyöryhmästä, jollainen kunnan on perustettava, jos kunnassa esiintyvä maahanmuuttajien palvelutarve sitä edellyttää (48 §). Ehdotetussa laissa säädetään hyvinvointialueen velvoitteesta huomioida kotoutumisen edistäminen hyvinvointialueen toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä (49 §) sekä hyvinvoin-

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

tialueen kotoutumista edistävistä tehtävistä (50 §). Laissa säädetään myös elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten tehtävistä kotoutumisen edistämiseksi (55 §).

Kuntiin ohjaaminen ja ohjautuminen

Kuntiin ohjaaminen tapahtuu pääosin samoin kuin aiemminkin. Kuntapaikoille ohjataan erityisesti suoraan kuntiin saapuvat kiintiöpakolaiset ja haavoittuvassa asemassa olevat luvan saaneet turvapaikanhakijat, jotka eivät pysty siirtymään vastaanottokeskuksesta kuntaan vastaanottokeskuksen ohjaamina tai itsenäisesti, vaan tarvitsevat enemmän tukea ja kunnan järjestämän asunon. Kunta sopii jatkossakin kuntapaikoista ja kuntapaikalle ohjattavista elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa. Kunnan tulee kuulla myös hyvinvointialuetta näissä prosesseissa ja tehdä yhteistyötä alkuvaiheen palveluiden yhteensovittamiseksi.

Suurin osa oleskeluluvan saaneista siirtyy kuitenkin kuntiin itsenäisesti. Esityksen perustelujen mukaan vuonna 2020 vain 11 prosenttia oleskeluluvan saaneista turvapaikanhakijoista muutti kuntapaikoille elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen osoittamina. Valiokunta toteaa, että kuntien on tämän vuoksi vaikea ennakoida tulevaa palvelutarvetta. Lisäksi monet aluksi muualle sijoittuneet kotoutujat muuttavat myöhemmin pääkaupunkiseudulle ja kasvukeskuksiin, mutta heillä on edelleen tarvetta kotoutumispalveluille. Kustannukset maahanmuuttajien kotoutumisesta ja palvelujen järjestäminen laajassa mittakaavassa jäävät viime kädessä pitkälti suurten kaupunkien harteille.

Kotoutumisen edistämisen rahoitus

Kuntien rahoitus kotoutumisen edistämiseen koostuu useammasta lähteestä. Siltä osin kuin kotoutumispalveluita järjestetään osana kunnan järjestämisvastuulla olevia työvoimapalveluita, ne rahoitetaan osana niitä palveluita siten kuin työvoimapalvelu-uudistuksen yhteydessä rahoituksesta säädetään. Siltä osin kuin kotoutumispalveluita järjestetään osana kunnan peruspalveluita, rahoitus järjestetään valtionosuusjärjestelmän kautta, jossa yhtenä määräytymistekijänä on vieraskielisten määrä. Kunnille maksetaan kotoutumislain 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen henkilöiden (esim. kansainvälistä suojelua saavat) vastaanotosta ja kotoutumisen edistämisestä sekä laskennallisia korvauksia että todellisten kustannusten mukaisia korvauksia. Kunnille erikseen maksettava laskennallinen korvaus ja peruspalvelujen valtionosuus ovat laskennallisia ja yleiskatteellisia.

Valiokunta toteaa, että maahanmuutto ja näin ollen myös kotoutumiseen liittyvät tarpeet keskityvät Suomessa voimakkaasti kasvukeskuksiin ja erityisesti pääkaupunkiseudulle. Asiantuntija-kuulemisissa on katsottu, ettei rahoitus huomioi riittävästi kuntien erilaisia tilanteita maahanmuuton suhteen ja isojen kaupunkien rahoitus pienenee nykyiseen rahoitukseen verrattuna, minkä katsotaan liittyvän vieraskielisyyskriteeriin toimivuuteen. Pienillä kunnilla on puolestaan haasteita tarjota vastaavaa palvelutuotantoa kuin isot kaupungit. Lisäksi sote-uudistukseen liittyvät rahoitusjärjestelmän muutokset kaventavat kuntien ja kaupunkien taloudellista liikkumavaraa. Kunnilla on mahdollisuus tehdä yhteistyötä palvelujen järjestämiseksi alueilla, mutta yleiskatteellisesta rahoituksesta on vaikeaa yksilöidä riittävää panostusta yhdessä tuotettavien palveluiden järjestämiseen. Lisäksi palvelujen järjestämisestä sovittaessa tulee hahmottaa työvoimapal-

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

velu-uudistuksen kautta kohdentuva yleiskatteellinen rahoitus ja kotoutumislain kautta kohdentuva valtionosuusrahoitus.

Selvityksen mukaan rahoitus kotoutumislain kokonaisuudistukseen liittyviin lisäehdotuksiin on sisällytetty vuosia 2023—2026 koskevaan julkisen talouden suunnitelmaan. Uudistuksen suunnitellun voimaantulon siirtyminen vuoden 2025 alkuun on tarkoitus huomioida teknisessä julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2024—2027. Kustannusten kehitystä ja rahoitusjärjestelmää on tarkoitus arvioida vuoden kuluttua lain voimaantulosta. Tavoitteena on selvittää tarkoituksenmukaisimmat ja kustannustehokkaimmat tavat korvata kunnille ja hyvinvointialueille niiden kotoutumista edistävien palveluiden järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia. Samalla arvioidaan rahoituksen riittävyyttä niin, että kotoutumisen edistämisen palveluita olisi yhdenvertaisesti saatavilla eri puolilla Suomea, myös kasvukeskusten ulkopuolella.

Onnistunut kotouttamispalvelujen kokonaisvastuun siirto kunnille edellyttää sitä, että palvelujen järjestämiseen on riittävät resurssit. Edellä rahoituksesta todetun lisäksi valiokunta huomauttaa, että laskennallisten korvausten taso on jäänyt jälkeen kustannuskehityksestä. Valiokunta korostaa, että annettaessa kunnille tehtäviä on rahoitusperiaatteen mukaisesti huolehdittava siitä, että kunnilla on tosiasialliset taloudelliset edellytykset suoriutua tehtävistään. Valiokunnan mielestä on myös tärkeää, että uudistusten yhteisvaikutuksia arvioidaan. Rahoitukseen liittyvien kysymysten lisäksi tulevaisuuden lainsäädäntöuudistuksissa on valiokunnan mielestä syytä arvioida, voidaanko kuntien toimintaympäristön erilaisuus ottaa myös sääntelyssä nykyistä paremmin huomioon. Valiokunta painottaa, että arviointi on tehtävä hyvässä yhteistyössä kuntien ja kaupunkien kanssa.

Tietojärjestelmät

Ehdotetun kotoutumislain 9 luvussa säädetään henkilötietojen käsittelystä ja valtakunnallisista tietojärjestelmäpalveluista. Valiokunta tähdentää tiedonsaannin ja tiedonvaihdon merkitystä. Kotoutumisen edistäminen on laaja-alainen tehtävä, ja on tärkeää, että kotoutumisen kokonaisuus asianomaisen henkilön osalta on sujuvaa ja edistää hänen joustavaa siirtymistään työmarkkinoille.

Ehdotetun kotoutumislain 74 §:n mukaan kehittämis- ja hallintokeskus vastaa kotoutumisen edistämisen valtakunnallisen tietovarannon ja asiakastietojärjestelmäkokonaisuuden kehittämisestä ja ylläpidosta. Ehdotuksen mukaan kunnilla on velvollisuus käyttää valtakunnallista tietovarantoa ja asiakastietojärjestelmäkokonaisuutta kotoutumisen edistämisen toimeenpanossa.

Esityksen perusteluissa viitataan työvoimapalvelu-uudistukseen ja yhdyspintoihin työllisyyspalveluihin ja työllisyyspalveluiden asiakastietojärjestelmiin. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan työllisyyspalveluiden asiakastietojärjestelmät, tietovarannot ja palvelualusta ovat kehitysvaiheessa eivätkä vielä käytössä työ- ja elinkeinotoimistoissa tai kunnissa. Sosiaali- ja terveyspalveluiden siirryttyä hyvinvointialueille monessa kunnassa käytössä oleva kotoutumisasiakkaiden asiakastietojärjestelmä poistuu kuntien käytöstä. Kunnille aiheutuu kustannuksia asiakkuudenhallinnan järjestämisestä ainakin siihen saakka, kunnes valtakunnallinen asiakkuudenhallinnan järjestelmä on saatavilla. Selvityksen mukaan läheskään kaikissa kunnissa ei ole olemassa

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

asiakkuudenhallintaa vuodesta 2023 alkaen ja kunnat joutuvat ratkomaan asiakkuudenhallintatarpeet omalla kustannuksellaan.

Ehdotetun lain 75 §:n mukaan kunta voi hankkia valtakunnallista asiakastietojärjestelmäkokonaisuutta täydentäviä lisäosia. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan lisäosalla tarkoitetaan esimerkiksi kunnalla muutoin käytössä olevan tietojärjestelmän tai sen käyttöliittymän tai esimerkiksi palautekanavan hyödyntämistä kotoutumispalvelujen toteuttamisessa. Selvityksen mukaan kunnille mahdollisesti aiheutuvia vaikutuksia on tarkoitus täydentää tietojärjestelmäpalvelujen käyttöönoton yhteydessä ja toisaalta kuntien tulee arvioida omalta osaltaan tällaisten lisäosien hankintaan liittyvät tiedonhallinnan muutosvaikutukset.

Valiokunnan mielestä valtakunnallista kotoutumisen asiakkuudenhallintajärjestelmää kehitettäessä on keskeistä kuulla kuntien tarpeita ja rakentaa järjestelmää kuntien lähtökohdista. Kuntien omat järjestelmät voivat poiketa suurestikin valtion järjestelmäratkaisuksista. Kunnissa on halua ja kyvykkyyttä hyödyntää asiakasdataa toiminnan kehittämiseen ja kotoutumisen vaikuttavuuden arviointiin sekä maahanmuuttajien työllistymisen edistämiseen, jolloin nämä tietotarpeet ja tiedonsaanti sekä hyödynnettävyys tulisi huomioida uudistuksen yhteydessä.

Valiokunta pitää yleisemminkin tärkeänä, että kotouttamistoimenpiteiden vaikuttavuutta ja kotoutumisen onnistumista voidaan arvioida riittävän kattavien ja säännönmukaisesti tuotettavien kotoutumisen eri osa-alueita koskevien tietojen avulla. Työ- ja elinkeinoministeriön kotouttamisen osaamiskeskus ylläpitää kotoutumisen seurantajärjestelmää, jonka indikaattoritiedot perustuvat erilaisiin rekisteri- ja kyselytietoihin. Kotoutumisen edistämisen tietopohjaisuutta tulee vahvistaa niin, että seurantajärjestelmä kattaa nykyistä laajemmin eri viranomaistoimijoiden kotouttamistoimenpiteitä koskevat tiedot.

Tietojärjestelmäpalveluiden riskien hallinta

Hallintovaliokunta toteaa perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten, että hallituksen esityksen tietoyhteiskuntavaikutuksia koskevissa perusteluissa on kuvattu riskeihin vastaamiseksi tarkoitettuja suojatoimia. Henkilötietojen käsittelyyn ja tiedonhallintaan liittyvistä riskienhallintatoimista ja suojatoimista säännellään EU:n yleisessä tietosuojasetuksessa (EU) 2016/679, sitä kansallisesti täsmentävässä ja täydentävässä tietosuojalaissa (1050/2018) sekä julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetussa laissa (906/2019). Näiden lisäksi kotoutumislakiehdotuksen 78—81 §:n säännökset täydentävät ja tarkentavat henkilötietojen käsittelyyn ja tiedonhallinnan vastuisiin liittyvää sääntelyä. Näillä säännöksillä täsmennetään erityisesti käyttöoikeushallinnan sekä tiedonhallinnan ja lokitietojen käsittelyn menettelyjä ja vastuita. Ehdotetun sääntelyn mukaan muun muassa KEHA-keskuksen on viipymättä ilmoitettava kunnalle käyttöoikeuksien lokitiedoissa havaitsemistaan poikkeamista. Kunnan on viipymättä selvitettävä, mistä havaitut poikkeamat johtuvat ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin, jos poikkeamat ovat seurausta käyttöoikeuksien väärinkäytöstä. Lakiehdotuksessa säädetään käyttöoikeuksien muuttamisesta ja poistamisesta, myös väärinkäytösten vuoksi. Tietojärjestelmän lainmukaisen käytön valvonnassa olennaisia suojatoimia ovat lokitietojärjestelmä ja siihen liittyvä käytönvalvonta. KEHA-keskuksen ja kunnan väliseen käytännön vastuunjakoon liittyviä potentiaalisia riskejä pyritään vähentämään siten, että laissa ehdotetaan säädettäväksi yhteisrekisterinpitäjyydestä ja rekisterinpitäjien välisestä vastuunjaosta. Määrittelemällä rekisterinpitäjien välinen vastuunjako ja siten re-

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

kisteröityjen oikeuksista vastaavat tahot lainsäädännössä turvataan myös rekisteröityjen oikeus-
asemaa. Tietosuojalaissa säädetään muun ohella myös vaitiolovelvollisuudesta (35 §). Julkisen
hallinnon tiedonhallinnasta annettu laki sisältää säännökset tiedonhallintayksikön tietoturval-
lisuuden varmistamiseen liittyvistä velvollisuuksista. Rekisteröidyn kannalta keskeisiä suojatoi-
mia ovat myös hallintolaissa (434/2003) säädetyt oikeusturvatakeet sekä muut hallinnon yleislait
ja virkavastuusäntely. Lisäksi tietosuoja-asetus ja tietosuojalaki sisältävät yksityiskohtaiset
säännökset muun muassa henkilötietojen käsittelyn yleisistä periaatteista, rekisterinpitäjän vel-
vollisuuksista ja rekisteröidyn oikeuksista, tietoturvallisuudesta ja henkilötietojen käsittelyn val-
vonnasta sekä lainvastaisen henkilötietojen käsittelyn seuraamuksista.

Ehdotuksen mukaisen tietovarannon ja tietojärjestelmäkokonaisuuden perustamisvaiheessa ris-
kejä hallitaan ennen käyttöönottoa toteutettavan tietosuojavaikutusten arvioinnin ja siihen sisäl-
tyvän riskiarvion perusteella. Selvityksen mukaan kotoutumisen asiakastietojärjestelmän ja tieto-
varannon osalta yleisen tietosuoja-asetuksen mukainen tietosuojavaikutusten arviointi on tarkoi-
tus tehdä siinä vaiheessa, kun ratkaisun tekniset suunnitelmat ja käyttömallit tarkentuvat. Siinä
yhteydessä arvioidaan suunnitellut toimenpiteet riskeihin puuttumiseksi, mukaan lukien suoja- ja
turvallisuustoimet ja mekanismit, joilla varmistetaan henkilötietojen suoja. Tällöin arvioidaan
myös organisaatioiden välinen vastuunjako ja ohjaussuhteet sekä rekisterinpitäjien ja -käsitteli-
jöiden tehtävät käytännössä. Lisäksi ennen käyttöönottoa tullaan huolehtimaan tiedonhallinta-
laissa säädetyllä tavalla tietoaineistojen ja tietojärjestelmien tietoturvallisuuteen liittyvistä toi-
mista, kuten riskiperustaisten tietoturvallisuustoimenpiteiden toteuttamisesta, järjestelmän vika-
sietoisuutta ja käytettävyyttä koskevasta testauksesta ja tietoturvallisuuden varmistavista toimen-
piteistä. Tietosuojavaikutusten arviointi kattaa suunnitellut toimenpiteet riskeihin puuttumiseksi,
mukaan lukien suoja- ja turvallisuustoimet ja mekanismit, joilla varmistetaan henkilötietojen
suoja. Uusien järjestelmien käytön opetteluun sisältyy aina myös riskejä virheisiin henkilötieto-
jen käsittelyssä. Näihin tulee varautua muun muassa varaamalla KEHA-keskukseen riittävästi re-
sursseja kotoutumisen asiakastietojärjestelmän ja tietovarannon käyttäjien perehdyttämiseen ja
käytön tukeen.

Lakialoite

Lakialoitteessa ehdotetaan, että kotoutumisen edistämisestä annettu laki (1386/2010) kumotaan.
Koska tässä mietinnössä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki kotoutumisen edistämisestä, jolla ku-
motaan voimassa oleva samanniminen laki, valiokunta ehdottaa, että lakialoite hylätään.

Toimenpidealoite

Toimenpidealoitteessa ehdotetaan, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, jotta kotoutumiskoulutuk-
selle laaditaan valtakunnalliset, velvoittavat laatuksiteerit ja suositukset yhteistyössä sidosryhmi-
en kanssa ja tehdyn selvitystyön pohjalta niiden toteutumista edistetään koulutuksin ja toimeen-
panoa seurataan säännöllisesti.

Valiokunta toteaa, että kotoutumiskoulutuksessa noudatetaan Opetushallituksen antamia Aikuis-
ten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteita, jotka on uudistet-
tu 1.3.2022 lähtien. Kotoutumiskoulutuksen hankintaprosessissa laadunvarmistusta tehdään
muun muassa määriteltäessä hankintojen sisältö-, soveltuvuus- ja vähimmäiskriteereitä, vertail-

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

taessa tarjouksia ja seurattaessa hankintojen laatua. Kotoutumiskoulutusten kilpailuttaminen on jatkossa kuntien tehtävä. Opetushallitukselle ehdotetaan säädettäväksi vastuu kotoutumiskoulutuksen kielitaidon päättötestauksen valtakunnallisesta kehittämisestä ja ylläpidosta. Opetushallitus määrää kotoutumiskoulutuksen sisällöstä, ja kotoutumiskoulutuksen laadullista kehittämistä toteutetaan valtakunnallisissa hankkeissa. KEHA-keskuksen tehtävänä puolestaan on valtakunnallinen kotoutumisen edistämisen tukeminen esimerkiksi osaamista tai palvelumalleja kehittämällä. Lisäksi KEHA-keskuksella on kotoutumisen seurantaan ja arviointiin sekä tietojärjestelmiin liittyviä tehtäviä. Esitykseen sisältyy myös useita seurantavelvoitteita. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan esimerkiksi kotoutumispalveluiden laatua ja ehdotetun lain aikaansaamia muutoksia kotoutumiskoulutuksessa tulisi seurata työ- ja elinkeinoministeriön toimesta soveltuvin erillisselvityksin. Lain oltua voimassa kolme vuotta toteutettaisiin lain kokonaisuudistuksen toimeenpanon toteutumisen ja toimivuuden arviointi erillisselvityksellä, jonka perusteella kartoitettaisiin mahdolliset kotoutumislain jatkokehittämisen tarpeet. Valiokunta ehdottaa edellä todetut seikat huomioon ottaen, että toimenpidealoite hylätään.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki kotoutumisen edistämisestä

26 §. Kotoutumiskoulutuksen sisältö. Hallintovaliokunta ehdottaa pykälän *5 momentin* 1 kohtaa muutettavaksi siten, että lukutaitokoulutuksen lisäksi säännökseen lisätään kirjoitustaitokoulutus voimassa olevan kotoutumislain säännöstä vastaavasti, sillä tältä osin ei ole tarkoitettu muuttaa nykytilaa.

33 §. Ilman huoltajaa maassa olevan lapsen asumisen järjestäminen. Perustuslakivaliokunta on pitänyt sääätämisyjärjestyskysymyksenä 1. ja 2. lakiehdotusten osalta sitä, että valiokunnan rikosoikeudellisesta virkavastuusta tekemät valtiosääntöoikeudelliset huomautukset otetaan asianmukaisesti huomioon. Perustuslakivaliokunta toteaa, että 2. lakiehdotuksen mukainen perheryhmäkotitoiminta on sellaista toimintaa, jonka hyvinvointialue voi ulkoistaa. Perustuslakivaliokunnan mukaan oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimusten toteutumisen varmistaminen perustuslain 124 §:n tarkoittamassa merkityksessä edellyttää, että asian käsittelyssä noudatetaan hallinnon yleislakeja ja että asioita käsittelevät toimivat virkavastuulla. Rikosoikeudellisesta virkavastuusta on säädettävä erikseen. Sääntelyä on tältä osin välttämätöntä täydentää.

Hallintovaliokunta toteaa, että perheryhmäkotitoiminnasta ehdotetaan säädettäväksi 2. lakiehdotuksen lisäksi myös käsillä olevassa kotoutumislain 33 §:ssä ja että tämä pykälä sisältää sääntelyä rajoitustoimenpiteiden käytöstä perheryhmäkodeissa sekä sitä koskevasta rikosoikeudellisesta virkavastuusta. Valiokunta ehdottaa jäljempänä perustuslakivaliokunnan lausunnon huomioon ottamiseksi lakiin lisättäväksi uuden 96 §:n, jossa säädettäisiin muun kuin viranomaisen palveluksessa olevan henkilön rikosoikeudellisesta virkavastuusta hänen suorittaessaan sellaisia tehtäviä, joiden antamisesta muulle kuin viranomaiselle säädetään kotoutumislaisissa. Ehdotettu uusi pykälä kattaa myös 33 §:ssä tarkoitettut tehtävät, joten pykälän 4 momenttiin sisältyvä yksittäinen säännös rikosoikeudellisesta virkavastuusta rajoitustoimivallan käytöstä voidaan momentista poistaa.

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

66 §. Korvaus paluumuuttoavustuksesta. Pykäläviittauksessa on huomioitu pykälänumeron muutos.

73 §. Käsiteltävät tiedot. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota esitykseen sisältyvään henkilötietojen suojaa ja tiedonsaantioikeuksia koskevaan sääntelyyn ja katsonut, että hallintovaliokunnan on syytä vielä arvioida mahdollisuuksia kaventaa käsiteltävien henkilötietojen alaa ja tiedonsaantioikeuksia sekä täsmentää ehdotettua sääntelyä varsinkin siltä osin kuin on kysymys lakiehdotuksen 73 §:n perusteella käsiteltävistä tiedoista.

Hallintovaliokunta toteaa, että maahanmuuttajien ja kotoutuja-asiakkaiden asiakastietojen käsittelytarkoituksista ja käsiteltävistä tiedosta ehdotetaan säädettäväksi lain 72 ja 73 §:ssä. Hallituksen esityksen perusteluissa on arvioitu, että 73 §:ssä tarkoitettut tiedot ovat tarpeellisia 72 §:n mukaisiin käyttötarkoituksiin ja 73 §:ssä eräiden henkilötietoryhmien, kuten terveydentilaa ja työ- ja toimintakykyä koskevien tietojen, käsittely on rajattu palvelujen tarjoamisen kannalta välttämättömään. Valiokunnalle esitetyssä selvityksessä ei ole pidetty tarkoituksenmukaisena kaventaa käsiteltävien henkilötietojen alaa, koska se voi rajoittaa mahdollisuuksia tuottaa laissa tarkoitettuja monialaisia palveluja.

Keskeinen asiakastietojen käsittelyä rajaava säännös on lakiehdotuksen 79 §. Sen mukaan valtakunnalliseen asiakastietojärjestelmäkokonaisuuteen kuuluvan asiakastietojärjestelmän käyttö edellyttää henkilökohtaista käyttöoikeutta. Käyttöoikeus on rajattava sisällöltään, laajuudeltaan, valtuuksiltaan ja kestoaltaan siihen, mikä on henkilön tehtävien hoitamisen kannalta välttämätöntä. Henkilö, jolle on myönnetty käyttöoikeus, saa käsitellä vain sellaisia 73 §:ssä tarkoitettuja tietoja, jotka ovat välttämättömiä hänen tehtäviensä hoitamiseksi, ja vain siten kuin hänen tehtävien sä hoitamiseksi on välttämätöntä.

Ehdotetulla sääntelyllä varmistetaan muun muassa, että käsittelytoimet ovat tarpeellisia ja oikeasuhtaisia tarkoituksiin eli lakisääteisten tehtävien tai viranomaiselta saadun toimeksiannon hoitamiseen nähden. Lisäksi viranomaisten tehtäviä ja käyttöoikeuksia koskevat säännökset ja myös tietosuoja-asetus sääntelevät käsittelytoimia siten, että niiden on oltava tarkoituksiin nähden tarpeellisia ja oikeasuhtaisia.

Tiedonsaantioikeuksista ehdotetaan säädettäväksi lakiehdotuksen 82—93 §:ssä. Näiden säännösten mukaiset tiedonsaantioikeudet on rajattu välttämättömiin tietoihin. Lakiehdotuksen 94 §:ssä tiedonsaantioikeus on rajattu tarpeellisiin, laissa erikseen lueteltuihin tietoihin, ja pykälän 18 kohdassa, jossa tietoja ei ole vastaavalla tavalla kyetty yksilöimään, tiedonsaantioikeus on sidottu välttämättömyyteen.

Hallintovaliokunta toteaa, että ehdotettu sääntely on merkittävästi voimassa olevaa kotoutumislakia täsmällisempi ja tarkkarajaisempi. Valiokunnan käsityksen mukaan sääntelykokonaisuudessa on otettu asianmukaisesti huomioon myös EU-oikeudesta johtuvat vaatimukset. Toimivaltaa arvioida sääntelyn EU-oikeuden mukaisuutta on kuitenkin Euroopan unionin tuomioistuimella.

Hallintovaliokunta katsoo kuitenkin, että ehdotetun 73 §:n 1 momentin 3, 4 ja 5 kohtien sääntelyä on aiheellista täsmentää ja kielellisesti tarkentaa. Valiokunta ehdottaa asiassa saadun selvityksen perusteella, että 3 kohta täsmennetään kuulumaan "oleskelulupahakemusta ja -päätöstä" koskevat

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

tiedot". Pykälän 4 kohta ehdotetaan säännöskohtaiset perustelut huomioiden tarkennettavaksi muotoon "asiointikieli, tulkin järjestämistarve ja muut asioinnin järjestämistä koskevat tiedot". Lisäksi 5 kohta on aiheellista muotoilla osin uudelleen ja täsmentää ottaen huomioon säännöskohtaiset perustelut ja kohdassa 6 ehdotettu sääntely. Valiokunta ehdottaa näin ollen 5 kohdan muuttamista muotoon "tiedot koulutuksesta, työhistoriasta ja ammatillisesta osaamisesta sekä muut osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen tai monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin pohjaksi selvitettävät tiedot".

75 §. Kunnan lisäosa valtakunnalliseen kotoutumisen asiakastietojärjestelmään. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että pykälän *otsikossa* ja *1 momentissa* käytetään termiä asiakastietojärjestelmä, kun taas lakiehdotuksen 74 §:ssä käytetään termiä asiakastietojärjestelmäkokonaisuus. Valiokunta ehdottaa käsillä olevan pykälän otsikkoa ja 1 momenttia muutettaviksi siten, että termi "asiakastietojärjestelmä" muutetaan muotoon "asiakastietojärjestelmäkokonaisuus", jolloin terminologia on yhdenmukainen 74 §:n kanssa.

77 §. Valtakunnalliseen tietovarantoon tallennettujen tietojen poistaminen ja arkistointi.

Otsikon mukaan pykälässä säädettäisiin valtakunnalliseen tietovarantoon tallennettujen tietojen poistamisesta ja arkistoinnista. Pykälä ei kuitenkaan sisällä arkistointia koskevia säännöksiä. Valiokunta ehdottaa, että pykälän otsikko tarkistetaan vastaamaan pykälän sisältöä. Valiokunta toteaa, että tietojen arkistoinnista säädetään arkistolaisissa (831/1994).

88 §. Kansaneläkelaitoksen tiedonsaantioikeus. Ehdotetussa pykälässä säädetään kansaneläkelaitoksen oikeudesta saada kunnalta tieto muun muassa maahanmuuttajan kotoutumissuunnitelman päättymisestä, jos henkilö jatkaa työttömyysetuudella tuettua opiskelua ehdotetun lain 31 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla. Valiokunta toteaa, että myös työttömyyskassat tarvitsevat Kansaneläkelaitosta vastaavasti tiedon omien asiakkaidensa osalta kotoutumissuunnitelman päättymisestä tällaisessa tapauksessa. Tietoa tarvitaan kulukorvauksen maksamista koskevan rajoituksen soveltamiseksi.

Edellä todetun perusteella valiokunta ehdottaa edellä tarkoitetun työttömyyskassoja koskevan säännöksen lisäämistä pykälään. Koska ehdotetussa pykälässä säädetään myös Kansaneläkelaitokselle annettavasta kotoutumissuunnitelman tai monialaisen kotoutumissuunnitelman laatimisesta koskevasta tiedosta, valiokunta ehdottaa pykälän jakamista kahdeksi momentiksi. Tämä korostaa myös sitä, että suunnitelman laatimista ja päättymistä koskevia tietoja annetaan eri tarkoituksiin.

92 §. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen muu tiedonsaantioikeus. Saadun selvityksen mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella on tarve saada kotoutumisen ja asettautumisen edistämisen alueellisen kehittämisen, yhteistyön, yhteensovittamisen ja seurannan toteuttamiseksi välttämättömät tiedot muiden säännöksessä mainittujen tahojen lisäksi myös työvoimaviranomaiselta. Valiokunta ehdottaa työvoimaviranomaisen lisäämistä säännökseen.

95 §. Muutoksenhaku. Hallintovaliokunta toteaa, että muutoksenhakua koskevaa sääntelyä on tarpeen täsmentää oikaisuvaatimuksen osalta. Valiokunta ehdottaa, että pykälään lisätään tavanomainen oikaisuvaatimusta koskeva säännös *uudeksi 1 momentiksi*, jolloin hallituksen esitykses-

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

sä ehdotetuista 1—4 momenteista tulee pykälän 2—5 momentit. Lisäksi 2—5 momentin sääntelyä on selkeyden vuoksi aiheellista jakaa momentteihin toisin kuin hallituksen esityksessä on ehdotettu.

Valiokunnan ehdottaman 2 momentin mukaan muutoksenhaussa hallintotuomioistuimeen sovelletaan, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa säädetään, jollei muualla laissa toisin säädetä. Sisältö vastaa hallituksen esityksessä ehdotettua. Lisäksi momenttiin sisällytetään hallituksen esityksen 2 momentin viittaus muutoksenhausta kunnan työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain mukaiseen päätökseen, josta säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 16 luvussa.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi kotoutumissuunnitelmia koskeva muutoksenhakukielto, joka hallituksen esityksessä on esitetty pykälän 4 momentissa. Lisäksi hallituksen esitykseen sisältyvän 2 momentin viittaukset muutoksenhausta työttömyysetuutta koskevaan päätökseen ja muutoksenhausta toimeentulotukea koskevaan päätökseen ehdotetaan siirrettäväksi 3 momenttiin kotoutumissuunnitelmia koskevan muutoksenhakukiellon yhteyteen.

Perustuslakivaliokunta on vastikään arvioinut hallituksen esitystä julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämisestä koskevaksi lainsäädännöksi ja siihen sisältyvää työllisyys-suunnitelmaa koskevaa muutoksenhakukieltoa (PeVL 90/2022 vp — HE 207/2022 vp, kappaleet 14—15). Valiokunta on kiinnittänyt huomiota esityksen perusteluihin, joissa on tehty selkoa siitä, että työnhakija voi saattaa työllistymissuunnitelman sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan arvioitavaksi tilanteessa, jossa työnhakija ei noudata työllistymissuunnitelmaa ja hänelle aiheutuu tästä työttömyysetuuden menetys, ja valiokunta on katsonut, ettei muutoksenhakukielto muodostunut ongelmalliseksi perustuslain 21 §:n kannalta. Kotoutumissuunnitelmaan kohdistuvaa muutoksenhakukieltoa on perustuslakivaliokunnan mielestä arvioitava lähtökohtaisesti samoin. Valiokunnan mukaan myös kotoutumislain 95 §:n 4 momentin mukainen muutoksenhakukielto on kuitenkin sääntelyn selkeyden vuoksi perusteltua muotoilla niin, että kotoutumissuunnitelmaan ei saa erikseen hakea oikaisua eikä siitä saa erikseen valittaa.

Perustuslakivaliokunnan tarkoittama säännös sisältyy nyt ehdotettuun 3 momenttiin. Hallintovaliokunta pitää säännöksen täsmentämistä perustuslakivaliokunnan esittämällä tavalla perusteltuina.

Ehdotetussa 3 momentissa on myös tarpeen täsmentää, että työttömyysetuutta koskevassa päätöksessä on kyse Kansaneläkelaitoksen tai työttömyyskassan tekemästä päätöksestä ja toimeentulotukea koskevassa päätöksessä Kansaneläkelaitoksen päätöksestä. Lisäksi viittaus sosiaalihuoltolain 6 lukuun tulee korjata viittaukseksi toimeentulotuesta annetun lain 24 §:ään. Viittaus sosiaalihuoltolain 6 lukuun on vanhentunut, koska perustoimeentulotuen maksaminen on siirtynyt Kansaneläkelaitokselle. Sosiaalihuoltolain mukainen muutoksenhaku koskee hyvinvointialueiden tekemiä päätöksiä ja niiden maksamaa toimeentulotukea 1.1.2023 alkaen.

Hallituksen esityksessä ehdotetun 3 momentin mukainen muutoksenhakukielto, joka koskee kunnan ratkaisua olla tukematta työnhakijan omaehtoista opiskelua, ehdotetaan siirrettäväksi pykälän 4 momentiksi. Hallituksen esityksessä 4 momentissa ehdotettu valituskielto, joka koskee elin-

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

keino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen 43 §:ssä tarkoitettua päätöstä kuntapaikalle ohjaamisesta, ehdotetaan otettavaksi *uuteen 5 momenttiin*.

96 §. Virkavastuu. (Uusi). Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että tietyt kunnan ja hyvinvointialueen järjestämistä vastuulle kuuluvat tehtävät on mahdollista antaa muiden kuin viranomaisten hoidettaviksi. Kotoutumislaissa säädettävät ohjausta ja neuvontaa koskevat tehtävät, osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin sisältyvät asiantuntija-arvioinnit ja kotoutumiskoulutuksen sekä monikielisen yhteiskuntaorientaation toteuttaminen ovat sellaisia hallintotehtäviä, joiden antamisesta muulle kuin viranomaiselle säädetään kotoutumislaissa.

Perustuslakivaliokunnan mukaan oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimusten toteutumisen varmistaminen perustuslain 124 §:n tarkoittamassa merkityksessä edellyttää, että asian käsittelyssä noudatetaan hallinnon yleislakeja ja että asioita käsittelevät toimivat virkavastuulla (esim. PeVL 3/2009 vp, s. 4/II ja PeVL 20/2006 vp, s. 2). Lakiin ei ole perustuslain 124 §:n takia välttämätöntä yleensä sisällyttää viittausta hallinnon yleislakeihin, sillä hallinnon yleislakeja sovelletaan niiden sisältämien soveltamisalaa, viranomaisten määritelmää tai yksityisen kielellistä palveluvollisuutta koskevien säännösten nojalla myös yksityisiin niiden hoitaessa julkisia hallintotehtäviä (PeVL 42/2005 vp, s. 3/II). Rikosoikeudellisen virkavastuun ulottumisesta tehtäviä hoitaviin yksityisiin on sen sijaan säädettävä erikseen. Sääntelyä on tältä osin välttämätöntä täydentää. Tämä on edellytyksenä sille, että 1. ja 2. lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyksityksessä.

Hallintovaliokunta ehdottaa edellä esitetyn perusteella, että lakiin lisätään uusi 96 § virkavastuusta. Sen mukaan lain 10 §:ssä tarkoitettua ohjausta ja neuvontaa, 14 §:ssä tarkoitettuja osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin sisältyviä asiantuntija-arviointeja, 15 §:ssä tarkoitettuja monialaiseen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin sisältyviä asiantuntija-arviointeja, 25 §:ssä tarkoitettua monikielisen yhteiskuntaorientaation ja 27 §:ssä tarkoitettua kotoutumiskoulutuksen toteuttamista koskevia tehtäviä sekä 33 §:ssä tarkoitettuja perheryhmäkoti-toiminnan tehtäviä hoitavaan muun kuin viranomaisen palveluksessa olevaan henkilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen suorittaessaan edellä mainituissa lainkohdissa tarkoitettuja tehtäviä. Lisäksi pykälä sisältää informatiivisen viittauksen vahingonkorvauslakiin (412/1974).

Uuden pykälän lisäämisen vuoksi sen jälkeen tulevien pykälien numerointi muuttuu.

2. Laki sosiaalihuoltolain muuttamisesta

22 a §. Perheryhmäkoti. Perustuslakivaliokunta on pitänyt säätämisyksityksensä 1. ja 2. lakiehdotusten osalta sitä, että valiokunnan rikosoikeudellisesta virkavastuusta tekemät valtiosääntöoikeudelliset huomautukset otetaan asianmukaisesti huomioon. Perustuslakivaliokunta toteaa, että 2. lakiehdotuksen mukainen perheryhmäkoti-toiminta on sellaista toimintaa, jonka hyvinvointialue voi ulkoistaa. Perustuslakivaliokunnan mukaan oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimusten toteutumisen varmistaminen perustuslain 124 §:n tarkoittamassa merkityksessä edellyttää, että asian käsittelyssä noudatetaan hallinnon yleislakeja ja että asioita käsittelevät toimivat virkavastuulla. Rikosoikeudellisesta virkavastuusta on sen sijaan säädettävä erikseen. Sääntelyä on tältä osin välttämätöntä täydentää.

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

Hallintovaliokunta ehdottaa näin ollen pykälän *6 momenttiin* lisättäväksi säännöksen, jonka mukaan perheryhmäkodin palveluksessa olevaan henkilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen suorittaessaan tässä pykälässä tarkoitettuja tehtäviä. Lisäksi momenttiin lisättäisiin informatiivinen viittaus siitä, että vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa.

Johtolause. Lakiehdotuksessa ehdotetaan muutettavaksi sosiaalihuoltolain (1301/2014) 36 §:n 5 momenttia. Eduskunnassa on käsiteltävänä myös hallituksen esitys vammaispalvelulaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi (StVM 52/2022 vp — HE 191/2022 vp), jossa ehdotetaan muutettavaksi samaa pykälää. Säännösten yhteensovittamiseksi 5 momenttiin viittava säädöskokoelmanumero on tarpeen jättää avoimeksi.

3. Laki henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain muuttamisesta

3 §. Ulkomaalaisasioiden asiankäsitelyjärjestelmän rekisterinpitäjät ja vastuunjako. Valiokunta toteaa, että Helsingin kaupunki vastaa kuntana niistä 1. lakiehdotuksessa hyvinvointialueille säädettävistä tehtävistä, joiden vuoksi 3. lakiehdotuksessa ehdotetaan hyvinvointialuetta rekisterinpitäjäksi. Tämän vuoksi myös Helsingin kaupunki on tarpeen säätää ulkomaalaisasioiden asiankäsitelyjärjestelmän rekisterinpitäjäksi. Ehdotuksen mukaan Helsingin kaupunki toimii rekisterinpitäjänä silloin, kun käsittelytarkoitus on kuntapaikalle ohjaaminen sekä ilman huoltajaa olevan oleskeluluvan saaneen lapsen edustajatoiminta sekä näiden ohjaus, suunnittelu ja valvonta.

11 §. Tiedonsaantioikeus ulkomaalaisasioiden asiankäsitelyjärjestelmän rekisterinpitäjien välillä. Edellä 3 §:n kohdalla todetusta syystä Maahanmuuttovirastolle ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle on tarpeen säätää tiedonsaantioikeus Helsingin kaupungilta. Lisäksi Helsingin kaupungille on tarpeen säätää vastaavat tiedonsaantioikeudet kuin hyvinvointialueen viranomaiselle on ehdotettu.

13 §. Muu tiedonsaantioikeus. Edellä 3 §:n kohdalla todetusta syystä Helsingin kaupungille on tarpeen säätää vastaavat tiedonsaantioikeudet kuin hyvinvointialueen viranomaiselle on tässä pykälässä ehdotettu.

5. Laki työttömyysturvalain muuttamisesta

2 luku. Etuuden saamisen yleiset työvoimapolitiittiset edellytykset

10 §. Opiskelu. Eduskunta on hyväksynyt hallituksen esityksessä HE 176/2022 vp esitetyt muutokset, jotka koskevat työnhakijan opintojen vaikutusta hänen oikeuteensa saada työttömyys-etuutta (EV 220/2022 vp). Muutokset ovat tulleet voimaan 1.1.2023 (laki 1131/2022). Muutoksesta johtuen työttömyysturvalain 2 luvun 10 §:ää ei tulisi muuttaa käsiteltävässä hallituksen esityksessä esitetyllä tavalla, vaan esitettyä vastaava muutos tulee tehdä työttömyysturvalain 2 luvun 10 a §:n 3 momentin 3 kohtaan. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa, että 2 luvun 10 § poistetaan lakiehdotuksesta.

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

10 a §. Opiskelua koskevat poikkeukset. (Uusi). Edellä 2 luvun 10 §:n kohdalla todetusta syystä valiokunta ehdottaa, että työttömyysturvalain 2 luvun 10 a §:n 3 momentin 3 kohtaan tehdään muutos, joka vastaa hallituksen esityksessä työttömyysturvalain 2 luvun 10 §:ään esitettyä muutosta.

Johtolause. Valiokunnan ehdottama muutos on tarpeen huomioida myös lain johtolauseessa. Johtolauseeseen tehdään lisäksi lakitekkinen korjaus.

10. Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskeväksi lainsäädännöksi (HE 207/2022 vp), jossa on ehdotettu muutettavaksi myös kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettua lakia. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on antanut esityksestä mietinnön TyVM 26/2022 vp. Siinä yhteydessä ehdotettuun lakiin kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta on tarpeen tehdä tässä yhteydessä ne tekniset muutokset, joita kotoutumislain kokonaisuudistus edellyttää.

1 §. Soveltamisala. Pykälän *1 momentin* yhteensovittamiseksi työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietinnön kanssa on tässä yhteydessä momenttiin lisättävä uusi 22 kohta, johon siirretään hallituksen esityksessä 21 kohtaan ehdotettu viittaus kotoutumisen edistämisestä annetun lain 60 §:ään, ja tehtävä 21 kohtaan, sellaisena kuin se on työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietinnössä, tekninen muutos. Momentin 20 kohtaa ei tässä yhteydessä muuteta.

2 §. Poikkeukset soveltamisalasta. (Uusi). Pykälän *1 momentin* 13 kohdan pykäläviittaukset on tarpeen muuttaa kohdistumaan ehdotettuun uuteen kotoutumisen edistämisestä annettuun lakiin.

Johtolause ja lain nimeke. Edellä ehdotettujen muutosten vuoksi myös johtolauseetta ja lain nimekettä tulee muuttaa.

11. Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain muuttamisesta (Uusi)

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietinnössä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki työvoimapalveluiden järjestämisestä (TyVM 26/2022 vp — HE 207/2022 vp). Tässä yhteydessä on ehdotettuun lakiin tarpeen tehdä ne tekniset muutokset, joita kotoutumislain kokonaisuudistus edellyttää.

3 §. Määritelmät. Pykälän *1 momentin* 8 kohdassa oleva viittaus kotoutumisen edistämisestä annettuun lakiin ehdotetaan muutettavaksi viittaukseksi uuteen samannimiseen lakiin. Kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa ehdotetaan säädettäväksi kotoutumissuunnitelman lisäksi monialaisesta kotoutumissuunnitelmasta. Mainittuun 8 kohtaan ehdotetaan tehtäväksi tästä johutuva lisäys.

32 §. Työnhakukeskustelujen ja täydentävien työnhakukeskustelujen järjestäminen. 33 §. Työnhakukeskustelua ja täydentävää työnhakukeskustelua koskevat poikkeukset. Valiokunta ehdottaa, että pykälissä olevat viittaukset kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa tar-

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

koitettuun omaehtoiseen opiskeluun muutetaan vastaamaan uutta kotoutumisen edistämisestä ehdotettua lakia.

41 §. Muistutus. Valiokunta ehdottaa, että pykälän *1 kohdasta* poistetaan tarpeettomana maininta kotoutumisen edistämisestä annetun lain mukaisesta alkukartoituksesta, koska ehdotetussa kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa ei säädetä erikseen alkukartoituksesta. Jos työnhakija ei osallistu osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin tai monialaiseen osaamisen tai kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin, muistutus voidaan antaa pykälän 2 tai 5 kohdan nojalla.

44 §. Työnhakuvelvollisuus. 47 §. Haettavien työmahdollisuuksien määrä ja tarkastelujaksoa koskevat poikkeukset. 48 §. Työnhakuvelvollisuuden asettamatta jättäminen. Valiokunta ehdottaa, että pykälissä olevat pykäläviittaukset kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa tarkoitettuun omaehtoiseen opiskeluun muutetaan vastaamaan uutta kotoutumisen edistämisestä ehdotettua lakia.

51 §. Asiantuntija-arvioinnit. Pykälään ehdotetaan tehtäväksi ehdotetusta lainsäädännöstä johtuva muutos. Kotoutumisen edistämisestä ehdotetussa laissa ei enää erikseen säädetä alkukartoituksesta, minkä vuoksi pykälän 4 kohta poistetaan tarpeettomana ja nykyinen 5 kohta siirtyy 4 kohdaksi. Pykälässä säädettyjä asiantuntija-arviointeja on mahdollista hyödyntää myös kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa tarkoitettujen osaamisen ja kotoutumisen ja monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnissa.

61 §. Työvoimakoulutuksen järjestäminen. Valiokunta ehdottaa, että pykälän *3 kohdassa* oleva pykäläviittaus kotoutumisen edistämisestä annettuun lakiin muutetaan vastaamaan uutta kotoutumisen edistämisestä ehdotettua lakia.

82 §. Palkkatuki ammatillisen osaamisen parantamiseen. Valiokunta ehdottaa, että pykälän *1 momentin* 4 kohtaan tehdään ehdotetusta lainsäädännöstä johtuva muutos. Palkkatukea on muiden laissa säädettyjen edellytysten täytyessä mahdollista myöntää, kun työsuhteeseen palkattava työnhakija on maahanmuuttaja, jolle on laadittu kotoutumissuunnitelma tai monialainen kotoutumissuunnitelma. Palkkatuki voidaan myöntää, vaikka edellä tarkoitettua suunnitelmaa ei vielä ole laadittu, jos työnhakija on maahanmuuttaja, jolle 1. lakiehdotuksen 16 tai 17 §:n mukaan voidaan laatia suunnitelma.

103 §. Palveluun osallistumisesta aiheutuvien kustannusten korvaaminen. Valiokunta ehdottaa, että pykälän *1 momentin* 2 kohtaan ja 3 momenttiin tehdään ehdotetusta lainsäädännöstä johtuvat muutokset. Oikeus kulukorvaukseen koskee myös 1. lakiehdotuksen 31 §:n 1 momentin nojalla tuettavia opintoja. Jos opintojen tukemista jatketaan 31 §:n 2 momentin nojalla, ei oikeutta kulukorvaukseen ole. Edellä mainittujen tuettujen opintojen ajalta ei ole mahdollista myöntää myöskään harkinnanvaraista kulukorvausta.

106 §. Kulukorvauksen rajoitukset ja lakkauttaminen. Valiokunta ehdottaa, että pykäläviittaukset kotoutumisen edistämisestä annettuun lakiin muutetaan vastaamaan uutta kotoutumisen edistämisestä ehdotettua lakia.

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

12. Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta annetun lain 3 a §:n muuttamisesta (Uusi)

3 a §. Kehittämis- ja hallintokeskuksen tehtävät. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietinnössä ehdotetaan muutettavaksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annettua lakia, missä yhteydessä muutettaisiin myös lain nimike (TyVM 26/2022 vp — HE 207/2022 vp). Hallintovaliokunta ehdottaa, että tässä yhteydessä muutetaan kyseisen lain 3 a §:n 2 momentin 7 kohdassa oleva viittaus kotoutumisen edistämisestä annettuun lakiin viittaukseksi uuteen kotoutumisen edistämisestä ehdotettuun lakiin.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Hallintovaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 208/2022 vp sisältyvät 4. ja 6.—9. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 208/2022 vp sisältyvät 1.—3., 5. ja 10. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Eduskunta hyväksyy uuden 11. ja 12. lakiehdotuksen. (Valiokunnan uudet lakiehdotukset)

Eduskunta hylkää lakialoitteeseen LA 20/2019 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Eduskunta hylkää toimenpidealoitteen TPA 76/2022 vp.

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

kotoutumisen edistämisestä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on edistää:

- 1) maahanmuuttajan kotoutumista;
- 2) maahanmuuttajan työllisyyttä tai yrittäjyyttä;
- 3) maahanmuuttajan osaamista ja työelämävalmiuksia;
- 4) maahanmuuttajan yhdenvertaisuuden, osallisuuden ja tasa-arvon toteutumista;
- 5) maahanmuuttajan hyvinvointia ja terveyttä;
- 6) hyviä väestösuhteita ja yhteiskunnan vastaanottavuutta;
- 7) tarpeellisten ja laadukkaiden kotoutumista edistävien palveluiden saatavuutta;
- 8) monialaista yhteistyötä kotoutumista edistävien toimijoiden välillä;
- 9) kotoutumisen edistämisen suunnittelun ja kehittämisen yhteensovittamista valtakunnallisen, alueellisen sekä paikallisen muun suunnittelun ja kehittämisen kanssa.

2 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan henkilöön, jolla on ulkomaalaislaissa (301/2004) tarkoitettu voimassa oleva oleskelulupa Suomessa. Lakia sovelletaan myös henkilöön, jonka oleskeluoikeus on rekisteröity tai jolle on myönnetty oleskelukortti ulkomaalaislain mukaisesti. Lakia sovelletaan myös Pohjoismaan kansalaiseen, jonka oleskeluoikeus on rekisteröity siten kuin Pohjoismaiden välillä väestön rekisteröinnistä on sovittu.

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

Edellä 1 momentissa säädetystä poiketen 10 §:ää sovelletaan myös muuhun Suomessa oleskelevaan maahanmuuttajaan. Edellä 1 momentissa säädetystä poiketen 68 §:ää sovelletaan myös Suomen kansalaiseen, joka on kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011) 3 §:n 7 kohdassa tarkoitettu ihmiskaupan uhri.

Tämän lain 4 luvun säännöksiä kuntapaikalle ohjaamisesta sekä 61—66 §:n säännöksiä kustannusten korvaamisesta kunnalle tai hyvinvointialueelle sovelletaan henkilöön:

- 1) joka saa ulkomaalaislaissa tarkoitettua kansainvälistä suojelua;
- 2) jolle on hänen haettuaan kansainvälistä suojelua myönnetty oleskelulupa ulkomaalaislain 51, 52 tai 89 §:n perusteella;
- 3) joka on otettu Suomeen erityisellä humanitaarisella perusteella tai kansainvälisten velvoitteiden täyttämiseksi ulkomaalaislain 93 §:n perusteella;
- 4) jolle on myönnetty jatkuva oleskelulupa ulkomaalaislain 52 a §:n 2 momentin tai 54 §:n 5 momentin perusteella; tai
- 5) jolle on myönnetty oleskelulupa ulkomaalaislain 110 §:n nojalla ja joka täyttää kotikuntalain (201/1994) 4 §:ssä säädetty edellytykset.

Tämän lain 4 luvun ja 61—66 §:n säännöksiä sovelletaan lisäksi tämän pykälän 3 momentissa tarkoitettun henkilön perheenjäseneneen ja muuhun omaiseen, jos tällä on ollut perheside 3 momentissa tarkoitettuun henkilöön ennen hänen Suomeen tuloaan.

Tämän lain 61, 62 ja 65 §:n säännöksiä kustannusten korvaamisesta kunnalle tai hyvinvointialueelle sovelletaan 3 tai 4 momentissa tarkoitettun henkilön Suomessa syntyneeseen lapseen.

Tämän lain 3 lukua ja 69 §:n säännöksiä kustannusten korvaamisesta sovelletaan alle 25-vuotiaaseen:

- 1) joka on tullut Suomeen alaikäisenä ilman huoltajaa ja jolle on myönnetty oleskelulupa hänen haettuaan alaikäisenä kansainvälistä suojelua tai joka on otettu Suomeen ulkomaalaislain 90 §:ssä tarkoitettussa pakolaiskiintiössä;
- 2) joka on osoitettu Suomeen ulkomaalaislain 90 §:ssä tarkoitettussa pakolaiskiintiössä ollessaan alaikäinen ja ilman huoltajaa ja joka on täysi-ikäistynyt ennen Suomeen saapumistaan;
- 3) joka on otettu alaikäisenä ilman huoltajaa Suomeen erityisellä humanitaarisella perusteella tai kansainvälisten velvoitteiden täyttämiseksi ulkomaalaislain 93 §:n perusteella;
- 4) joka on tullut Suomeen alaikäisenä ilman huoltajaa, jolle on myönnetty ulkomaalaislain 110 §:ssä tarkoitettu oleskelulupa ja jolla on kotikuntalain mukainen kotikunta;
- 5) alaikäiseen, joka on Suomeen tultuaan jäänyt ilman huoltajaa ja:
  - a) jolle on myönnetty oleskelulupa hänen haettuaan alaikäisenä kansainvälistä suojelua;
  - b) joka on otettu Suomeen ulkomaalaislain 90 §:ssä tarkoitettussa pakolaiskiintiössä;
  - c) joka on otettu Suomeen erityisellä humanitaarisella perusteella tai kansainvälisten velvoitteiden täyttämiseksi ulkomaalaislain 93 §:n perusteella; tai
  - d) jolle on myönnetty ulkomaalaislain 110 §:ssä tarkoitettu oleskelulupa ja jolla on kotikuntalain mukainen kotikunta;
- 6) alaikäiseen, joka on tullut 1—5 kohdassa tarkoitettun henkilön perheenjäsenenä tai muuna omaisena; tai
- 7) 1—6 kohdassa tarkoitettuun henkilöön, joka on saanut Suomen kansalaisuuden.

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

3 §

Lain soveltaminen työnhakijaan

Sovellettaessa 12—32 §:ää työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain (/20) 3 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettuun työnhakijaan vastaa tässä laissa kunnan tehtäviksi säädettyjen toimenpiteiden ja palvelujen toteuttamisesta mainitun lain 3 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu työvoimaviranomainen, ellei muusta lainsäädännöstä muuta johdu.

Työnhakijaksi rekisteröityneen 5 §:n 5 kohdassa tarkoitetun kotoutuja-asiakkaan 14—24 §:ssä tarkoitettujen palveluiden järjestämisessä ja toteuttamisessa noudatetaan lisäksi, mitä työvoimapalveluiden järjestämisestä annetussa laissa säädetään, jollei tässä tai muussa laissa toisin säädetä.

4 §

Lain soveltaminen lapseen

Sovellettaessa tätä lakia alle 18-vuotiaaseen, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Lapsen etua arvioitaessa sovelletaan, mitä siitä lastensuojelulain (417/2007) 4 §:n 2 momentissa säädetään.

Tässä laissa säädettyjä toimenpiteitä ja palveluja toteutettaessa on selvitettävä lapsen toivomukset ja mielipide sekä otettava ne huomioon lapsen iän ja kehitystason edellyttämällä tavalla. Lapselle on turvattava hänen ikäänsä ja kehitystasoaan vastaavalla tavalla ja hänen ymmärtämälleen kielellä mahdollisuus saada tietoa häntä koskevassa asiassa ja esittää siitä mielipiteensä ja toivomuksensa.

Lapsen mielipide voidaan jättää selvittämättä vain, jos selvittäminen vaarantaisi lapsen terveyttä tai kehitystä tai jos se on muutoin ilmeisen tarpeetonta.

5 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *kotoutumisella* maahanmuuttajan yksilöllistä prosessia, joka tapahtuu vuorovaikutuksessa yhteiskunnan kanssa ja jonka aikana maahanmuuttajan yhdenvertaisuus ja tasa-arvo yhteiskunnassa sekä osallisuus työ- ja elinkeinoelämässä, koulutuksessa, järjestötoiminnassa tai muussa yhteiskunnan toiminnassa syvenee ja monipuolistuu;

2) *kotoutumisen edistämisellä* kotoutumisen tukemista tarjoamalla maahanmuuttajalle tässä laissa tarkoitettuja palveluja, tukemalla hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen sekä edistämällä yhteiskunnan vastaanottavuutta;

3) *asettautumisen edistämisellä* toimia, joilla tuetaan erityisesti työ- tai opiskeluperusteisesti kuntaan muuttavan maahanmuuttajan kotoutumista kunnan kotoutumisohjelman ulkopuolella;

4) *maahanmuuttajalla* Suomeen muuttanutta henkilöä, joka oleskelee maassa muuta kuin matkailua tai siihen verrattavaa lyhytaikaista oleskelua varten myönnetyllä luvalla tai jonka oleskeleluoikeus on rekisteröity taikka jolle on myönnetty oleskelukortti;

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

5) *kotoutuja-asiakkaalla* maahanmuuttajaa, jolla on voimassa oleva kotoutumissuunnitelma tai monialainen kotoutumissuunnitelma;

6) *työnhakijalla* työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 3 §:n 3 kohdassa tarkoitettua henkilöä;

7) *työttömällä työnhakijalla* työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 3 §:ssä tarkoitettujen työttömän ja työnhakijan määritelmät täyttävää henkilöä;

8) *ihmiskaupan uhrilla* kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain 3 §:n 7 kohdassa tarkoitettua henkilöä;

9) *kotoutumisohjelmalla* kunnan järjestämää maahanmuuttajan kotoutumisen alkuvaiheen palvelukokonaisuutta;

10) *kotoutumisohjelmaan sisältyvillä palveluilla* kunnan järjestämiä kotoutumisen alkuvaiheen palveluja, joiden tavoitteena on edistää maahanmuuttajan kotoutumista, työllisyyttä tai yrittäjyyttä, osaamista ja työelämävalmiuksia, yhdenvertaisuuden, osallisuuden ja tasa-arvon toteutumista, terveyttä ja hyvinvointia, arjen kansalaistaitoja sekä osallistumista järjestötoimintaan ja muuhun yhteiskunnalliseen toimintaan;

11) *muilla kotoutumista edistävillä palveluilla* kotoutumisohjelman ulkopuolisia palveluita, jotka järjestetään osana työvoimapalveluita, muita kunnallisia peruspalveluita, kansallista koulutusjärjestelmää, hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystalvituja, Kansaneläkelaitoksen palveluita sekä järjestöjen, yhdistysten tai yhteisöjen toimintaa;

12) *yhteiskuntaorientaatiolla* kotoutumisohjelmaan sisältyviä opintoja, jotka vahvistavat kotoutuja-asiakkaan ymmärrystä suomalaisesta yhteiskunnasta ja arjen kansalaistaidoista sekä omista oikeuksista ja velvollisuuksista ja jota järjestetään kotoutuja-asiakkaan omalla tai hyvin tuntemalla kielellä;

13) *kotoutumissuunnitelmalla* yksilöllistä kotoutumisen edistämiseksi laadittavaa suunnitelmaa, jossa kunta sopii yhdessä maahanmuuttajan kanssa yksilöllisistä kotoutumisen ja työllistymisen tavoitteista, palveluista ja palveluihin osallistumisesta;

14) *monialaisella kotoutumissuunnitelmalla* yksilöllistä kotoutumisen edistämiseksi laadittavaa suunnitelmaa, jossa kunta sopii yhdessä hyvinvointialueen ja maahanmuuttajan kanssa hänelle sopivista kotoutumista edistävistä tavoitteista ja kotoutumista edistäviin palveluihin osallistumisesta;

15) *palveluntuottajalla* tahoa, joka tuottaa kunnalle 10 §:ssä tai 13 §:n 1 momentin 3 tai 4 kohdassa tarkoitettua palvelua;

16) *kuntapaikalla* elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ja kunnan 42 §:ssä tarkoitettuun sopimukseen perustuvaa kunnan ilmoitusta valmiudesta järjestää asunto, vastaanotto ja palvelut sekä ottaa 2 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitettu maahanmuuttaja vastaan 4 luvussa tarkoitettussa kuntaan ohjaamisen menettelyssä;

17) *kuntaan ohjaamisella* menettelyä, jossa 43 §:ssä säädetyllä tavalla elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ohjaa 2 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitettun henkilön kunnan myöntämälle kuntapaikalle taikka kyseinen henkilö muuttaa vastaanottokeskuksesta kuntaan vastaanottokeskuksen tukitoimia hyödyntäen tai itsenäisesti;

18) *monialaisella yhteistyöllä* eri toimialojen viranomaisten, järjestöjen, yhdistysten, yhteisöjen, säätiöiden, koulutuksen tuottajien, oppilaitosten, palveluntuottajien ja muiden tahojen yhteistyötä;

19) *hyvillä väestösuhteilla* väestöryhmien välisiä suhteita, jotka perustuvat myönteisiin asenteisiin, toimivaan vuorovaikutukseen, turvallisuuden tunteeseen ja osallistumiseen yhteiskunnassa.

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

6 §

Tulkitseminen ja kääntäminen

Viranomaisen velvollisuudesta huolehtia asian tulkitsemisesta tai kääntämisestä säädetään hallintolain (434/2003) 26 §:ssä.

7 §

Oikeus työttömyysetuuteen ja toimeentulotukeen

Maahanmuuttajan oikeudesta saada työttömyysetuutta säädetään työttömyysturvalaissa (1290/2002), ja oikeudesta saada toimeentulotukea säädetään toimeentulotuesta annetussa laissa (1412/1997).

8 §

Kuntien yhteistyö

Mitä tässä laissa säädetään kunnan tehtävistä, voidaan toteuttaa myös työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 3 §:n 1 kohdassa tarkoitetun työvoimaviranomaisen toimesta, jollei tässä tai muussa laissa toisin säädetä.

9 §

Yhteydenotto kotoutumista edistävien palveluiden tarpeen arvioimiseksi

Jos viranomainen on tehtävässään saanut tietää henkilöstä, jolla arvioidaan olevan tarve tässä laissa tarkoitetuille kotoutumista edistäville palveluille ja jonka ensimmäisen oleskeluluvan tai oleskelukortin myöntämisestä tai oleskeluoikeuden rekisteröimisestä on kulunut enintään kolme vuotta, sen on ohjattava henkilö kotoutumista edistävien palveluiden piiriin tai henkilön antaessa suostumuksensa otettava yhteyttä kunnan kotoutumista edistävästä palveluista vastaavaan viranomaiseen, jotta palveluiden tarve voidaan arvioida.

Kunnan on nimettävä yhteydenoton vastaanottava taho, otettava sille osoitettu yhteydenotto käsittelyyn viivytyksettä sekä käynnistettävä 2 luvussa tarkoitettujen toimenpiteiden tarpeen mukaisesti.

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

2 luku

Kotoutumista edistävät palvelut

10 §

Ohjaus ja neuvonta

Kunnan on huolehdittava maahanmuuttajien ja kotoutuja-asiakkaiden yleisestä ohjauksesta ja neuvonnasta. Kunta vastaa siitä, että sen alueella on tarvetta vastaavasti toimipisteitä tai palveluita, joissa maahanmuuttaja voi saada henkilökohtaista ohjausta ja neuvontaa riippumatta maahanmuuton syystä ja maassaolon kestosta. Ohjausta ja neuvontaa voi toteuttaa kunta tai palveluntuottaja.

Kunnan on tarvittaessa annettava maahanmuuttajalle tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta, palvelu- ja koulutusjärjestelmästä, työelämästä sekä maahanmuuttajan oikeuksista ja velvollisuuksista Suomessa. Kunnan on tarvittaessa ohjattava maahanmuuttaja 14 §:ssä tarkoitettuun osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin, 15 §:ssä tarkoitettuun monialaiseen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin taikka kunnan, hyvinvointialueen, muun viranomaisen, oppilaitoksen, korkeakoulun, järjestön, yhdistyksen, yhteisön tai muun kotoutumista edistävän toimijan kotoutumista tai asettautumista edistävään palveluun tai toimintaan.

11 §

Perustieto suomalaisesta yhteiskunnasta

Tätä lakia soveltavan viranomaisen on annettava tietoa maahanmuuttajalle hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan suomalaisessa yhteiskunnassa ja työelämässä oleskelulupapäätöksen tiedoksiannon, oleskeluoikeuden rekisteröinnin, oleskelukortin myöntämisen tai kotikunta- ja väestötietojen rekisteröinnin yhteydessä.

Kukin tätä lakia soveltava viranomainen vastaa osaltaan 1 momentissa tarkoitettujen tietojen tuottamisesta ja ajan tasalla pitämisestä. Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa tietojen yhteensovittamisesta, käntämisestä ja jakelusta viranomaisten käyttöön.

12 §

Kotoutumista edistävien palveluiden järjestäminen

Kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluja järjestetään osana 13 §:ssä tarkoitettua kunnan kotoutumishjelmaa sekä muina kotoutumista edistävinä palveluina, jotka järjestetään osana työvoimapalveluita, muita kunnallisia peruspalveluita, kansallista koulutusjärjestelmää, hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystalveluita, Kansaneläkelaitoksen palveluita taikka järjestöjen, yhdistysten tai yhteisöjen toimintaa.

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

13 §

Kunnan kotoutumisohjelman sisältö

Kunnan on järjestettävä kotoutumisohjelma, jonka on sisällettävä:

- 1) 14 §:ssä tarkoitettu osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi ja 15 §:ssä tarkoitettu monialainen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi;
- 2) 16 §:ssä tarkoitettu kotoutumissuunnitelman laadinta ja 17 §:ssä tarkoitettu monialaisen kotoutumissuunnitelman laadinta;
- 3) 25 §:ssä tarkoitettu monikielinen yhteiskuntaorientaatio;
- 4) 26 §:ssä tarkoitettua ja muuta koulutusta ja palveluita, jotka edistävät suomen ja ruotsin kielien osaamista, luku- ja kirjoitustaitoa, yhteiskunta- ja työelämävalmiuksia sekä työllistymistä ja yrittäjyyttä;
- 5) ohjelman aikaista ohjausta ja neuvontaa; ja
- 6) 26 §:ssä tarkoitettu kielitaidon päättöttestaus.

Kotoutumisohjelma voi lisäksi sisältää muita kunnan järjestämistä olevia kotoutuja-asiakkaiden työllisyyttä, yrittäjyyttä, työ- ja toimintakykyä, maahanmuuttajien hyvinvointia ja terveyttä tai kotoutumista edistäviä palveluita sekä järjestö-, yhdistys- tai yhteisötoimintaan tai muuhun yhteiskunnan tai kulttuuri- ja vapaa-ajan toimintaan tutustumista ja siihen osallistumista.

Kunnan on laadittava kotoutumisohjelmasta asiakirja, jossa kuvataan kotoutumisen alkuvaiheen palvelut, palveluiden vastuutahot sekä palveluihin liittyvä yhteistyö muiden toimijoiden kanssa.

14 §

Osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi

Kunnan on laadittava osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi maahanmuuttajalle, jonka ensimmäisen oleskeluluvan tai oleskelukortin myöntämisestä tai oleskeluoikeuden rekisteröimisestä on kulunut enintään kolme vuotta, jos hän:

- 1) on työtön työnhakija;
- 2) on 2 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitettu henkilö;
- 3) saa lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) 2 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaista lasten kotihoidon tukea; tai
- 4) pyytää arviointia tai hänestä tehdään 9 §:ssä tarkoitettu yhteydenotto ja hänen arvioidaan sitä tarvitsevan.

Kunnan on arvioitava maahanmuuttajan osaaminen, työllistymis-, opiskelu- ja muut kotoutumisvalmiudet sekä koulutuksen ja muiden kunnan tai palveluntuottajan kotoutumista edistävien palveluiden tarpeet sekä järjestön, yhdistyksen tai yhteisön toimintaan osallistumisen tarpeet. Arvioinnin aikana selvitetään maahanmuuttajan tavoitteet ja toiveet, aikaisempi koulutus, työhistoria, kielitaito, työllistymisen ja kotoutumisen edellytyksiin vaikuttava työ- ja toimintakyky sekä muut työllistymiseen ja kotoutumiseen merkittävästi vaikuttavat tekijät. Palvelutarpeiden selvittämiseksi maahanmuuttaja voidaan ohjata tarvittaviin asiantuntija-arviointeihin ja tutkimuksiin. Osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi on käynnistettävä viipymättä, kun kunta saa tiedon tällaisesta henkilöstä.

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

Osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin kuuluvia toimia voidaan järjestää työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 32 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen täydentävien työnhakukeskustelujen sijasta.

Arvioinnin perusteella kunnan on ohjattava maahanmuuttaja tarvittaessa myös muiden viranomaisten palveluihin. Kunta voi ohjata maahanmuuttajan tarvittaessa myös palveluntuottajan kotoutumista edistävään palveluun sekä järjestön, yhdistyksen tai yhteisön toimintaan.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin sisällöstä ja toteuttamisesta.

15 §

Monialainen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi

Kunnan on yhdessä hyvinvointialueen kanssa laadittava monialainen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi maahanmuuttajalle, jonka ensimmäisen oleskeluluvan tai oleskelukortin myöntämisestä tai oleskeluoikeuden rekisteröimisestä on kulunut enintään kolme vuotta ja joka:

- 1) on otettu Suomeen ulkomaalaislain 90 §:ssä tarkoitettussa pakolaiskiintiössä;
- 2) on 2 §:n 6 momentissa tarkoitettu lapsi tai nuori;
- 3) on ihmiskaupan uhri;
- 4) saa muuten kuin tilapäisesti toimeentulotuesta annetussa laissa tarkoitettua toimeentulotukea; tai
- 5) on muu kuin 1—4 kohdassa tarkoitettu henkilö, jos hänen kotoutumisensa edistäminen edellyttää kunnan ja hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien 12 §:ssä tarkoitettujen palvelujen yhteensovittamista.

Jos 14 §:ssä tarkoitettussa osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnissa tunnistetaan, että maahanmuuttajan kotoutumisen edistäminen edellyttää kunnan ja hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien 12 §:ssä tarkoitettujen palvelujen yhteensovittamista, kunnan ja hyvinvointialueen on laadittava maahanmuuttajalle monialainen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi.

Edellä 1 momentissa säädetystä poiketen, kunta ja 1 momentissa tarkoitettu maahanmuuttaja voivat kuitenkin laatia 14 §:ssä tarkoitettun osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin keskenään, jos on ilmeistä, ettei maahanmuuttajalla ole kotoutumiseen liittyviä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeita taikka muusta perustellusta syystä. Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettulle lapselle voidaan jättää laatimatta monialainen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi, jos hänen palvelutarpeisiinsa saadaan vastattua muulla asiakassuunnitelmalla.

Ihmiskaupan uhrin osalta voidaan poiketa 1 momentissa tarkoitettusta kolmen vuoden määräajasta, jos hänet tavoitetaan kunnan kotoutumista edistävien palveluiden piiriin vasta määräajan päätyttyä.

Arvioinnin aikana selvitetään henkilön osaaminen, työllistymis-, opiskelu- ja muut kotoutumisvalmiudet sekä mahdollisten työllisyys-, koulutus-, sosiaali-, terveys-, kuntoutus- ja muiden kotoutumista edistävien palveluiden tarpeet. Arvioinnin aikana selvitetään maahanmuuttajan tavoitteet ja toiveet, aikaisempi koulutus, työhistoria ja kielitaito sekä muut työllistymiseen ja kotoutumiseen merkittävästi vaikuttavat tekijät. Arviointiin voi sisältyä myös työ- ja toimintakyvyn arviointia. Palvelutarpeiden selvittämiseksi maahanmuuttaja voidaan ohjata tarvittaviin asiantuntija-arviointeihin ja tutkimuksiin. Monialainen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi.

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

ointi on käynnistettävä viipymättä, kun kunta saa tiedon tällaisesta henkilöstä. Monialaiseen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin kuuluvia toimia voidaan järjestää työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 32 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen täydentävien työnhakukeskustelujen sijasta.

Arvioinnin perusteella kunnan tai hyvinvointialueen on ohjattava henkilö tarvittaessa myös muiden viranomaisten palveluihin. Kunta tai hyvinvointialue voi ohjata henkilön tarvittaessa myös palveluntuottajan kotoutumista edistävään palveluun taikka järjestön, yhdistyksen tai yhteisön toimintaan.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin sisällöstä ja toteuttamisesta.

16 §

Kotoutumissuunnitelma

Kunnan on laadittava kotoutumissuunnitelma 14 §:n 1 momentissa tai 15 §:n 1 momentissa tarkoitetulle maahanmuuttajalle, jos tämän arvioidaan 14 tai 15 §:ssä tarkoitetun arvioinnin perusteella tarvitsevan kotoutumissuunnitelmaa kotoutumisensa edistämiseksi.

17 §

Monialainen kotoutumissuunnitelma

Kunnan on hyvinvointialueen ja maahanmuuttajan kanssa laadittava monialainen kotoutumissuunnitelma, jos maahanmuuttajalla on 15 §:ssä tarkoitetun monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnissa arvioitu olevan monialaista yhteistyötä ja työllisyys-, koulutus-, sosiaali-, terveys- tai muiden kotoutumista edistävien palveluiden yhteensovittamista edellyttävä palvelutarve.

Perustellusta syystä kunta ja maahanmuuttaja voivat kuitenkin laatia kotoutumissuunnitelman keskenään.

18 §

Kotoutumissuunnitelmassa tai monialaisessa kotoutumissuunnitelmassa sovittavat tavoitteet

Kunnan ja maahanmuuttajan on sovittava kotoutumissuunnitelmassa taikka kunnan, hyvinvointialueen ja maahanmuuttajan on sovittava monialaisessa kotoutumissuunnitelmassa yksilöllisistä kotoutumisen ja työllistymisen tai yrittäjyyden pidemmän aikavälin sekä kotoutumissuunnitelman aikaisista tavoitteista. Yksilöllisten tavoitteiden asettamisessa on otettava huomioon maahanmuuttajan toiveet, osaaminen, elämäntilanne sekä työ- ja koulutushistoria.

Maahanmuuttajan, joka on työnhakija, tavoitteeksi on muiden kotoutumista edistävien tavoitteiden ohella asetettava työllistyminen tai yrittäjyys.

Muun kuin 2 momentissa tarkoitetun maahanmuuttajan tavoitteeksi on muiden kotoutumista edistävien tavoitteiden ohella pääsääntöisesti asetettava työelämävalmiuksien ja -orientaation vahvistuminen sekä työllisyys tai yrittäjyys.

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

Edellä 2 ja 3 momentissa säädetystä poiketen, alle 25-vuotiaan kotoutuja-asiakkaan tavoitteeksi on kuitenkin pääsääntöisesti asetettava vähintään toisen asteen koulutuksen suorittaminen.

19 §

Kotoutumissuunnitelman tai monialaisen kotoutumissuunnitelman sisältö

Kunnan ja maahanmuuttajan on sovittava kotoutumissuunnitelmassa taikka kunnan, hyvinvointialueen ja maahanmuuttajan on sovittava monialaisessa kotoutumissuunnitelmassa maahanmuuttajan omien tavoitteiden, osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen edellyttämässä laajuudessa kotoutumista, työllistymistä tai yrittäjyyttä, terveyttä ja hyvinvointia sekä yhteiskunnallisia valmiuksia edistävistä palveluista, järjestöjen, yhteisöjen tai yhdistysten toimintaan osallistumisesta, suomen tai ruotsin kielen opinnoista sekä ohjauksesta ja neuvonnasta. Työnhakijaksi rekisteröityneen maahanmuuttajan kotoutumissuunnitelmassa asetetaan työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 44 §:ssä tarkoitettu työnhakuvollisuus, jollei mainitusta laista johdu muuta. Suunnitelmassa on sovittava myös palveluiden toteutumisen seurannasta.

Kunta vastaa siitä, että kotoutumissuunnitelmaan tai monialaiseen kotoutumissuunnitelmaan sisällytetyt palvelut muodostavat maahanmuuttajan kotoutumista edistävän tarkoituksenmukaisen ja tarvittaessa monialaisen palvelukokonaisuuden. Kotoutumissuunnitelmaan tai monialaiseen kotoutumissuunnitelmaan on sisällyttävä 13 §:ssä tarkoitettuun kotoutumishjelmaan sisältyviä palveluita tai muita kotoutumista edistäviä palveluita.

Kotoutumissuunnitelmassa tai monialaisessa kotoutumissuunnitelmassa on perusteltava sovitujen palveluiden tarkoituksenmukaisuus maahanmuuttajan kotoutumiselle ja työllistymiselle tai yrittäjyydelle asetetun tavoitteen toteutumisen kannalta.

20 §

Kotoutumissuunnitelman tai monialaisen kotoutumissuunnitelman laatiminen

Kunnan on laadittava kotoutumissuunnitelma viipymättä sen jälkeen, kun maahanmuuttajalle on tehty 14 §:ssä tarkoitettu osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi tai 15 §:ssä tarkoitettu monialainen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi. Kotoutumissuunnitelma voidaan laatia arviointiin sisältyvän alkuhaastattelun yhteydessä.

Kunnan ja hyvinvointialueen on laadittava monialainen kotoutumissuunnitelma viipymättä sen jälkeen, kun maahanmuuttajalle on tehty 15 §:ssä tarkoitettu monialainen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi. Monialainen kotoutumissuunnitelma voidaan laatia monialaiseen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin sisältyvän alkuhaastattelun yhteydessä.

Kotoutumissuunnitelma tai monialainen kotoutumissuunnitelma on laadittava viimeistään kolmen vuoden kuluttua ensimmäisen oleskeluluvan tai oleskelukortin myöntämisestä tai oleskeluoikeuden rekisteröimisestä.

Ihmiskaupan uhrin osalta voidaan poiketa 3 momentissa säädetystä kolmen vuoden määräajasta, jos hänet tavoitetaan kunnan kotoutumista edistävien palveluiden piiriin vasta määräajan päätyttyä.

Kotoutuja-asiakas on ohjattava hakeutumaan kotoutumissuunnitelmassa tai monialaisessa kotoutumissuunnitelmassa sovittuun hänen yksilöllistä tarvettaan vastaavaan koulutukseen tai muu-

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

hun kotoutumista ja työllistymistä edistävään palveluun kuukauden kuluessa kotoutumissuunnitelman laatimisesta. Ohjaus on tarvittaessa tehtävä yhteistyössä palvelun järjestämisestä vastaavan viranomaisen, palveluiden tuottajan taikka järjestön, yhdistyksen tai yhteisön kanssa.

21 §

Perheen kotoutumissuunnitelma

Kunnan on perheen ja tarvittaessa monialaisesti muiden perheen tilanteen kannalta keskeisten viranomaisten kanssa laadittava perheen kotoutumissuunnitelma, jos:

1) 14 §:ssä tarkoitetun osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin tai 15 §:ssä tarkoitetun monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin perustella perheen kokonaistilanne sitä edellyttää; ja

2) huoltaja tai huoltajat antavat suostumuksensa perheen kotoutumissuunnitelman laatimiselle.

Kunnan on perheen kotoutumissuunnitelman tarvetta arvioitaessa kiinnitettävä erityistä huomiota lapsen, nuoren ja perheen hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden edistämiseen sekä vanhempien kotoutumiseen liittyvän monialaisen tuen ja koulutuksen tarpeisiin.

Kunnan on ohjattava kotoutuja-asiakas perheineen hakeutumaan perheen kotoutumissuunnitelmassa sovittuun koulutukseen tai palveluun viivytyksettä kotoutumissuunnitelman laatimisen jälkeen. Kunnan on ohjaamisessa tehtävä tarvittaessa yhteistyötä palvelun järjestämisestä vastaavan viranomaisen, palveluiden tuottajan taikka järjestön, yhdistyksen tai yhteisön kanssa.

22 §

Kotoutumissuunnitelman tai monialaisen kotoutumissuunnitelman tarkistaminen

Kunnan on seurattava kotoutumissuunnitelman toteutumista. Kotoutumissuunnitelma on tarkistettava kunnan aloitteesta kotoutuja-asiakkaan palvelutarpeessa tai elämäntilanteessa tapahtuneiden muutosten johdosta taikka kotoutuja-asiakkaan pyynnöstä. Kotoutumissuunnitelma on kuitenkin tarkistettava vähintään kuuden kuukauden välein.

Kunnan ja hyvinvointialueen on seurattava monialaisen kotoutumissuunnitelman toteutumisesta. Monialainen kotoutumissuunnitelma on tarkistettava kunnan tai hyvinvointialueen aloitteesta kotoutuja-asiakkaan palvelutarpeessa tai elämäntilanteessa tapahtuneiden muutosten johdosta taikka kotoutuja-asiakkaan pyynnöstä. Monialainen kotoutumissuunnitelma on kuitenkin tarkistettava vähintään kuuden kuukauden välein. Monialaisen kotoutumissuunnitelman tarkistuksen suorittaa kunta yhdessä hyvinvointialueen ja kotoutuja-asiakkaan kanssa.

Edellä 2 momentissa säädetystä poiketen, kunta tai hyvinvointialue voi kuitenkin suorittaa tarkistuksen kotoutuja-asiakkaan kanssa, jos suunnitelmaa tarkistetaan ja muutetaan vain tarkistusta suorittavan kunnan tai hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevan palvelun osalta.

Tarkistuksen yhteydessä monialainen kotoutumissuunnitelma voidaan korvata kotoutumissuunnitelmalla taikka kotoutumissuunnitelma korvata monialaisella kotoutumissuunnitelmalla, jos se on kotoutuja-asiakkaan sen hetkisen tilanteen mukaan tarpeen.

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

23 §

Kotoutumissuunnitelman tai monialaisen kotoutumissuunnitelman kesto ja päätyminen

Kotoutumissuunnitelman tai monialaisen kotoutumissuunnitelman kesto määräytyy yksilöllisesti kotoutuja-asiakkaalle:

- 1) kotoutumissuunnitelmassa tai monialaisessa kotoutumissuunnitelmassa sovittujen tavoitteiden perusteella;
- 2) kertyneen työ- ja koulutushistorian ja muun osaamisen perusteella; ja
- 3) suunniteltujen ja tarjottujen palvelujen perusteella.

Ensimmäinen kotoutumissuunnitelma tai monialainen kotoutumissuunnitelma voidaan laatia enintään yhden vuoden ajaksi. Kotoutumissuunnitelmien tai monialaisten kotoutumissuunnitelmien yhteenlaskettu enimmäiskesto on kaksi vuotta ensimmäisen kotoutumissuunnitelman laatimisesta.

Edellä 2 momentissa säädettyä enimmäiskestoja voidaan pidentää enintään kahdella vuodella, jos se on perusteltua kotoutuja-asiakkaan vähäisen koulutustaustan tai monialaisten palveluiden tarpeen vuoksi ja jos tarvitaan erityisiä toimenpiteitä, joilla tuetaan kotoutuja-asiakkaan kotoutumista ja työllistymistä tai sen vuoksi, että 2 momentissa säädetty enimmäiskesto on kulunut maahanmuuttajan saadessa lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetussa laissa tarkoitettua lapsen kotihoidon tukea ja osallistuessa osa-aikaisesti kotoutumissuunnitelmaan tai monialaiseen kotoutumissuunnitelmaan.

Enimmäiskestoja voidaan pidentää myös, jos kotoutumissuunnitelmaa ei ole tilapäisesti voitu toteuttaa vamman, sairauden, sairausvakuutuslain (1224/2004) 9 luvussa säädettyjen raskaus- tai vanhempainrahapäivien käyttämisen vuoksi tai muusta näihin verrattavasta syystä, syyn kesto vastaavaksi ajaksi.

Työnhakijaksi rekisteröityneen kotoutuja-asiakkaan kotoutumissuunnitelman keston pidentämisestä ja jatkamisesta omaehtoisen opiskelun suorittamiseksi säädetään 31 §:ssä.

Jos kotoutuja-asiakkaalla on kotoutumissuunnitelman keston päättyessä edelleen työllistymistä edistävien palveluiden tarve, säädetään tarvittavista jatkotoimista työvoimapalveluiden järjestämisestä annetussa laissa.

24 §

Kotoutuja-asiakkaan velvollisuus noudattaa kotoutumissuunnitelmaa tai monialaista kotoutumissuunnitelmaa

Kunnan on selvitettävä kotoutuja-asiakkaalle suunnitelmasta ja siihen liittyvistä palveluista aiheutuvat oikeudet ja velvollisuudet siten, että tämä ymmärtää ne.

Kotoutuja-asiakkaan on:

- 1) osallistuttava kotoutumissuunnitelman tai monialaisen kotoutumissuunnitelman laatimiseen ja tarkistamiseen;
- 2) toteutettava hänen kanssaan laadittua suunnitelmaa;
- 3) hakeuduttava ja osallistuttava säännöllisesti suunnitelmassa sovittuihin palveluihin;
- 4) ilmoitettava kunnalle, miten hän on toteuttanut suunnitelmaa; ja

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

5) ilmoitettava kunnalle merkittävistä palvelutarpeeseensa tai elämäntilanteeseensa liittyvistä tai muista muutoksista, jotka voivat vaikuttaa suunnitelmassa sovittujen tavoitteiden saavuttamiseen ja palveluihin osallistumiseen.

Lisäksi työnhakijaksi rekisteröityneen kotoutuja-asiakkaan on ilmoitettava suunnitelman toteuttamisesta työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 39 §:ssä säädetyllä tavalla.

Velvollisuuksien laiminlyöminen vaikutuksesta oikeuteen saada työttömyysetuutta säädetään työttömyysturvalaissa ja vaikutuksesta toimeentulotukeen toimeentulotuesta annetusta laissa.

25 §

Monikielinen yhteiskuntaorientaatio

Kunnan on järjestettävä kotoutuja-asiakkaille yhteiskuntaorientaatio mahdollisuuksien mukaan heidän äidinkiellillään tai muutoin hyvin osaamillaan kielillä ottaen huomioon kotoutuja-asiakkaiden kunnassa esiintyvät palvelu- ja kielelliset tarpeet. Monikielisen yhteiskuntaorientaation voi toteuttaa kunta tai palveluntuottaja.

Yhteiskuntaorientaation on vähintään sisällettävä tietoa Suomessa asumisesta, elämisestä ja työskentelemisestä, suomalaisen yhteiskunnan toiminnasta sekä yksilön oikeuksista ja velvollisuuksista.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä monikielisen yhteiskuntaorientaation sisällöstä ja toteuttamisesta.

26 §

Kotoutumiskoulutuksen sisältö

Kotoutumiskoulutuksena kotoutuja-asiakkaalle, joka ei ole oppivelvollisuuslaissa (1214/2020) tarkoitettu oppivelvollinen, järjestetään hänen kotoutumisen tavoitteisiinsa, osaamiseensa ja kotoutumisen palvelutarpeeseensa perustuen:

- 1) suomen tai ruotsin kielen opetusta;
- 2) ammatillisten tai muiden työelämässä tarvittavien valmiuksien opetusta, uraohjausta tai ammatillista suunnittelua ja ohjausta jatko-opintoihin, työllistymistä edistäviin palveluihin tai työmarkkinoille;
- 3) muuta opetusta, joka edistää yhteiskunnallisia, kulttuurisia ja arjen kansalaistaitoihin liittyviä valmiuksia.

Kotoutumiskoulutuksen on sisällettävä myös työssäoppimisjakso taikka työ- ja toimintakykyä tukevaa toimintaa. Lisäksi sen on sisällettävä aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamista.

Kotoutumiskoulutuksen kielellisenä tavoitteena on oltava, että kotoutuja-asiakas saavuttaa suomen tai ruotsin kielessä toimivan peruskielitaidon. Kotoutumiskoulutuksen osana on järjestettävä suomen tai ruotsin kielitaidon päättöttestaus.

Opetushallitus määrää aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteet sekä suomen ja ruotsin kielitaidon päättöttestauksen toteuttamisesta. Opetussuunnitelman perusteissa määrätään koulutuksen tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja opiskelijan osaamisen arvioinnista sekä henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan ja todistukseen merkittävistä tiedoista. Koulutuspalvelun tuottajan on laadittava perusteiden pohjalta suunnitelma koulu-

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

tuksen toteuttamisesta. Koulutuspalvelun tuottaja voi poiketa opetussuunnitelman perusteista perustellusta syystä.

Edellä 1—4 momentissa säädetystä poiketen kotoutumiskoulutuksena voidaan toteuttaa asiakkaan tarpeen mukaisesti:

1) luku- ja kirjoitustaitokoulutusta, jota annetaan Opetushallituksen vapaan sivistystyön luku- ja kirjoitustaitokoulutuksen opetussuunnitelmasuosituksen mukaisesti; tai

2) aikuisten perusopetusta, jota annetaan Opetushallituksen aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

27 §

Kotoutumiskoulutuksen järjestäminen

Kunta vastaa siitä, että kunnassa on tarjolla kotoutumiskoulutusta kunnassa asuvien kotoutujasiakkaiden tarvetta vastaavasti. Kunnan on ohjattava kotoutuja-asiakas, joka ei ole oppivelvollinen, osallistumaan kunnan tai muun tahon toteuttamaan kotoutumiskoulutukseen.

Työnhakijaksi rekisteröityneen kotoutuja-asiakkaan kotoutumiskoulutus toteutetaan pääsääntöisesti työvoimakoulutuksena, josta säädetään työvoimapalveluiden järjestämisestä annetussa laissa. Kotoutumiskoulutus voidaan toteuttaa myös omaehtoisena opiskeluna.

Kunnan on lisäksi sovitettava kotoutumiskoulutus yhteen kotoutumisohjelmaan sisältyvien palveluiden, kunnan muiden palveluiden, työvoimapalveluiden järjestämisestä annetussa laissa tarkoitettujen palveluiden sekä kansallisen koulutusjärjestelmän kanssa siten, että kotoutuja-asiakkaan käytössä on yhteen sovitettuja työllistymistä ja ammatillista osaamista edistäviä palvelukokonaisuuksia.

28 §

Omaehtoisen opiskelun tukeminen

Kotoutuja-asiakkaalla, joka opiskelee omaehtoisesti, on oikeus työttömyysetuuteen tässä laissa ja työttömyysturvalaissa säädetyn edellytyksin, jos:

1) hänellä on kunnan toteama koulutustarve ja kunta arvioi, että omaehtoinen opiskelu tukee kotoutuja-asiakkaan kotoutumista ja työllistymistä;

2) opiskelusta on sovittu kotoutumissuunnitelmassa tai monialaisessa kotoutumissuunnitelmassa; ja

3) tässä luvussa säädetyt edellytykset täyttyvät.

Oikeudesta opiskelun ajalta maksettavaan kulukorvaukseen säädetään 32 §:ssä ja työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 103 §:ssä.

29 §

Omaehtoisen opiskelun tukemisen yleiset edellytykset

Kotoutuja-asiakkaan kotoutumista ja työllistymistä edistävän omaehtoisen opiskelun tukeminen työttömyysetuudella edellyttää, että kyse on suomen tai ruotsin kielen opiskelusta taikka opiskelu tapahtuu pääasiassa suomen tai ruotsin kielellä.

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

Edellä 1 momentissa säädetystä poiketen, työttömyysetuudella voidaan tukea myös muulla kielellä tapahtuvaa opiskelua, jos se sisältyy 25 §:ssä tarkoitettuun yhteiskuntaorientaatioon.

Tuettavaan omaehtoiseen opiskeluun voi opintojen lisäksi sisältyä työssäoppimisjaksoja ja kansalaisjärjestö- tai muuta vapaaehtoistoimintaa. Tuettavan omaehtoisen opiskelun kestosta vähintään puolet tulee olla opintoja.

30 §

Omaehtoisia opintoja koskevat edellytykset

Omaehtoisena opiskeluna voidaan 28 ja 29 §:ssä säädettyjen edellytysten täytyessä tukea opintoja:

1) joista säädetään perusopetuslaissa (628/1998), jos kotoutuja-asiakkaalla ei ole perusopetuksessa saatavia tietoja ja taitoja ja opinnot voidaan katsoa tarkoituksenmukaisiksi ottaen huomioon kotoutuja-asiakkaan kotoutumissuunnitelmassa määritellyt tavoitteet;

2) joista säädetään lukiolaissa (714/2018), jos koulutuksen puuttuminen on ammatillisen kehittymisen esteenä;

3) joista säädetään ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017), ammattikorkeakoululaissa (932/2014) tai yliopistolaissa (558/2009) ja jotka johtavat ammatilliseen perustutkintoon, ammattitutkintoon, erikoisammattitutkintoon tai yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa suoritettavaan alempaan tai ylempään korkeakoulututkintoon, joiden tavoitteena on mainittujen tutkintojen osien suorittaminen tai jotka ovat mainittujen lakien mukaista lisä- tai täydennyskoulutusta, erikoistumiskoulutusta, ammattikorkeakoulujen maahanmuuttajien valmentavaa koulutusta ja avointa yliopisto- tai ammattikorkeakouluopetusta;

4) joista säädetään tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa (1215/2020);

5) joista säädetään vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa (632/1998), jos koulutus on 26 §:ssä tarkoitettua kotoutumiskoulutusta, luku- ja kirjoitustaidon koulutusta tai ammatillista osaamista ja pätevyyttä lisäävää edellyttäen, että opinnoista esitetään koulutus- tai opintosuunnitelma;

6) jotka pätevöittävät kotoutuja-asiakkaan toimimaan ammatissaan Suomessa.

Omaehtoisena opiskeluna voidaan tukea myös muuta koulutusta kuin 1 momentissa tarkoitettuja opintoja, jos ne täyttävät 28 ja 29 §:ssä säädetty edellytykset.

31 §

Omaehtoisten opintojen jatkaminen kotoutumissuunnitelman tai monialaisen kotoutumissuunnitelman enimmäiskeston täytyessä

Kotoutuja-asiakkaan, joka ei ole täyttänyt 25 vuotta, kotoutumissuunnitelman kesto voidaan pidentää enintään yhdellä vuodella omaehtoisten opintojen loppuun suorittamiseksi, jos hänen työttömyysetuudella tässä laissa tarkoitettulla tavalla tuetut opintonsa ovat kesken 23 §:ssä tarkoitettuna kotoutumissuunnitelman tai monialaisen kotoutumissuunnitelman enimmäiskeston täytyessä.

Jos 25 vuotta täyttäneen kotoutuja-asiakkaan tässä laissa tarkoitettulla tavalla työttömyysetuudella tuetut opinnot ovat kesken 23 §:ssä tarkoitettuna kotoutumissuunnitelman tai monialaisen ko-

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

toutumissuunnitelman enimmäiskeston täytyessä, opiskelun tukemista voidaan jatkaa suunnitelman enimmäiskeston täyttymisen estämättä.

Edellä 2 momentissa tarkoitettussa tilanteessa kotoutumissuunnitelma tai monialainen kotoutumissuunnitelma on voimassa omaehtoisten opintojen tukemisen osalta, kunnes henkilölle laaditaan työvoimapalveluiden järjestämisestä annetussa laissa tarkoitettu työllistymissuunnitelma taikka muu työllistymissuunnitelman korvaava suunnitelma kuin kotoutumissuunnitelma tai monialainen kotoutumissuunnitelma. Työllistymissuunnitelma tai muu työllistymissuunnitelman korvaava suunnitelma kuin kotoutumissuunnitelma tai monialainen kotoutumissuunnitelma on laadittava ilman aiheutonta viivytystä kotoutumissuunnitelman tai monialaisen kotoutumissuunnitelman enimmäiskeston täytyttyä.

32 §

Työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain soveltaminen omaehtoiseen opiskeluun

Kotoutumissuunnitelmaan, monialaiseen kotoutumissuunnitelmaan ja 31 §:n 2 momentissa tarkoitettussa tilanteessa mainitun pykälän 3 momentissa tarkoitettuun muuhun suunnitelmaan sisältyvästä 28 §:ssä tarkoitettusta työttömyysetuudella tuettavasta omaehtoisesta opiskelusta sopimiseen, tukiaikaan, kotoutuja-asiakkaan velvollisuuksiin, opintojen seurantaan ja keskeytymiseen sekä kotoutuja-asiakkaan ja koulutuspalvelujen tuottajan tietojenantovelvollisuuteen sovelletaan, mitä työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 75—80 §:ssä säädetään.

Tuettaessa kotoutuja-asiakkaan omaehtoista opiskelua työttömyysetuudella 31 §:n 2 momentin perusteella ei sovelleta, mitä työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 103 §:ssä säädetään oikeudesta kulukorvaukseen, eikä näihin opintoihin sovelleta, mitä työttömyysturvalain 2 a luvussa säädetään oikeudesta työttömyysetuuteen.

3 luku

Alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tullutta lasta tai nuorta koskevat säännökset

33 §

Ilman huoltajaa maassa olevan lapsen asumisen järjestäminen

Hyvinvointialueen on järjestettävä alueellaan olevalle 2 §:n 6 momentissa tarkoitettulle lapselle, joka on Suomessa ilman huoltajaa, hoiva, huolenpito ja kasvatus sosiaalihuoltolain (1301/2014) 22 a §:ssä tarkoitettussa perheryhmäkodissa, perhehoitolaissa (263/2015) tarkoitettuna perhehoitona tai muuten tarkoituksenmukaisella tavalla sosiaalihuoltolain 14 §:ssä tarkoitettuna palveluna.

Hyvinvointialueen on tehtävä sosiaalihuoltolain 36 §:ssä tarkoitettua palvelutarpeen arvioinnin perusteella päätös lapsen asumisen järjestämisestä perheryhmäkodissa, perhehoidossa tai muulla tarkoituksenmukaisella tavalla lapsen yksilöllinen tilanne ja etu huomioon ottaen.

Hyvinvointialueen on sovittava elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa perheryhmäkodin perustamisesta, jos alueen palvelutarve sitä edellyttää. Hyvinvointialueen on ennen sopimuksen tekemistä kuultava kuntaa, johon perheryhmäkoti halutaan perustaa.

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

Aineiden ja esineiden haltuunottoon ja asiakkaan käytössä olevien tilojen tarkastamiseen perheryhmäkodissa sovelletaan, mitä kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskauppan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain 60—62 §:ssä ja 63 §:n 1—3 momentissa säädetään. Aineiden ja esineiden haltuun ottamisesta ja asukkaan käytössä olevien tilojen tarkastamisesta tehdystä pöytäkirjasta toimitetaan jäljennös hyvinvointialueelle ja toimintaa valvovalle aluehallintovirastolle. Perheryhmäkodin johtajalle ja muulle henkilöstölle tässä momentissa annettua rajoitustoimivaltaa sovelletaan kaikissa perheryhmäkodeissa riippumatta siitä, kuuluuko mainittu henkilöstö virkasuhteeseen vai muuhun henkilökuntaan, jollei erikseen lailla toisin säädetä. ~~Muun kuin virkasuhteisen henkilön rikosoikeudellisesta virkavastuusta rajoitustoimivallan käytössä säädetään rikoslain (39/1889) 40 luvun 12 §:ssä.~~

34 §

Alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleen lapsen ja nuoren tuki

Edellä 2 §:n 6 momentissa tarkoitettulle lapselle tai nuorelle on järjestettävä tukea yksilöllisen tarpeen mukaisesti hyvinvointialueen toimesta sosiaalihuoltolaissa tarkoitettulla tavalla ja kunnan toimesta osana 12 §:ssä tarkoitettuja kunnan vastuulla olevia palveluita. Hyvinvointialueen ja kunnan on yhteensovitettava ilman huoltajaa maahan tulleelle lapselle tai nuorelle järjestämiensä palvelut.

Edellä 2 §:n 6 momentissa tarkoitettulla lapsella tai nuorella on oikeus 1 momentissa tarkoitettuun tukeen, kunnes hän täyttää 25 vuotta.

35 §

Edustajan määrääminen

Edellä 2 §:n 6 momentissa tarkoitettulle lapselle, joka on Suomessa ilman huoltajaa tai muuta laillista edustajaa, on määrättävä edustaja viivytyksettä.

Hyvinvointialueen on tehtävä hakemus edustajan määräämisestä kuultuaan lasta ja otettuaan huomioon lapsen etu 4 §:ssä säädettyllä tavalla.

Edustajan määrää se käräjäoikeus, jonka tuomiopiirissä lapsen kotikunta sijaitsee. Edustajan määräämistä koskevaa päätöstä on noudatettava, vaikka päätös ei ole saanut lainvoimaa.

Käräjäoikeuden on ilmoitettava hyvinvointialueelle, kunnalle, Maahanmuuttovirastolle ja väestötietojärjestelmään lapsen edustajan määräämistä tai tehtävästä vapauttamista koskevista päätöksistä.

Jos lapsella on edustajan hoidettavana holhustoimesta annetun lain (442/1999) 66 §:ssä tarkoitettua omaisuutta, käräjäoikeuden on ilmoitettava edustajan määräämisestä holhousviranomaiselle edustajan tehtävän merkitsemiseksi holhousasioiden rekisteriin.

36 §

Edustajatoiminnan ohjaus, suunnittelu ja valvonta

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus vastaa edustajatoiminnan ohjauksesta, suunnittelusta ja valvonnasta.

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

37 §

Edustajan kelpoisuus ja tehtävät

Tämän lain nojalla määrättävän edustajan kelpoisuuteen ja tehtäviin sovelletaan, mitä kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain 40 ja 41 §:ssä säädetään.

38 §

Edustajan vapauttaminen tehtävästään ja edustajan tehtävän lakkaaminen

Jos edustajan määrämisen jälkeen ilmenee, että lapsella on Suomessa huoltaja, edustaja on vapautettava tehtävästään, jollei vapauttaminen ole lapsen edun vastaista. Edustaja voidaan vapauttaa tehtävästään, jos hän sitä pyytää tai on sairauden tai muun syyn vuoksi estynyt tai kykenemättömän hoitamaan tehtävänsä taikka jos siihen on muu erityinen syy.

Edustajan tehtävästä vapauttamista koskevan hakemuksen käräjäoikeuteen voi tehdä edustaja, 15 vuotta täyttänyt lapsi itse, hyvinvointialue, lapsen huoltaja tai muu lapsen laillinen edustaja.

Edustajan vapauttaa tehtävästään käräjäoikeus, jonka tuomiopiirissä lapsen kotikunta sijaitsee. Edustajan tehtävästään vapauttamista koskevaa päätöstä on noudatettava, vaikka päätös ei ole saanut lainvoimaa.

Käräjäoikeuden ilmoitusvelvollisuuteen sovelletaan, mitä 35 §:n 4 ja 5 momentissa säädetään.

Edustajan tehtävän lakkaamiseen sovelletaan, mitä kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain 43 §:ssä säädetään.

39 §

Edustajalle maksettava palkkio ja kulut

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskus (*kehittämis- ja hallintokeskus*) maksaa valtion varoista hakemuksesta lapselle määrätyn edustajan palkkion edustajan tehtäviin käytetyn ajan perusteella ja korvauksen edustamisesta aiheutuneista kuluista silloin, kun edustaja on määrätty tämän lain perusteella tai kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain perusteella ja alaikäiselle on myönnetty oleskelulupa.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä palkkion maksamisen perusteista ja palkkion suuruudesta, korvattavista kuluista sekä menettelystä palkkion maksamisessa ja kulujen korvaamisessa.

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

4 luku

Kuntaan ohjaaminen

40 §

Kuntaan ohjaamisen valtakunnallinen suunnittelu ja kehittäminen

Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa kuntaan ohjaamisen valtakunnallisesta suunnittelusta ja kehittämisestä sekä valtakunnallisten kuntapaikkatavoitteiden asettamisesta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusalueille vuosittain.

41 §

Kuntaan ohjaamisen alueellinen suunnittelu, kehittäminen ja toimeenpano

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus vastaa kuntaan ohjaamisen alueellisesta suunnittelusta ja kehittämisestä sekä sen osana laadittavasta ja toimeenpantavasta 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen henkilöiden kuntaan ohjaamisen alueellisesta strategiasta. Osana alueellista suunnittelua elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on varmistettava, että alueella on valtakunnallisia tavoitteita vastaavasti kuntapaikkoja. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on tuettava alueellaan kuntia ja hyvinvointialueita varautumisessa ottaa vastaan 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettuja henkilöitä, jotka muuttavat kuntaan kuntapaikalle tai vastaanottokeskuksen tukitoimia hyödyntäen tai niitä hyödyntämättä.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on tehtävä alueellista suunnittelua yhteistyössä kuntien, hyvinvointialueiden, Maahanmuuttoviraston, alueella sijaitsevien vastaanotto- ja järjestelykeskusten ja perheryhmäkotien sekä muiden kuntaan ohjaamisen kannalta keskeisten viranomaisten sekä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.

42 §

Sopimus kuntaan ohjaamisesta ja kotoutumisen edistämisestä

Kunta voi tehdä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa sopimuksen kuntaan ohjaamisesta ja kotoutumisen edistämisestä. Sopimuksessa on sovittava varautumisesta 2 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitettujen henkilöiden vastaanottoon ja palvelujen järjestämiseen sekä kuntapaikoista, joille 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettu henkilö voidaan 43 §:n mukaan ohjata. Muun kuin Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvan kunnan on kuultava hyvinvointialuetta ennen sopimuksen laatimista. Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvan kunnan on kuultava Ahvenanmaan maakunnan terveys- ja sairaanhoitoviranomaista ennen sopimuksen laatimista.

Sopimus on pääsääntöisesti monivuotinen ja sitä on tarkistettava vähintään neljän vuoden välein.

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

43 §

Kuntaan ohjaaminen

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on ohjattava 42 §:ssä tarkoitettulla sopimuksella sovitulle kuntapaikalle:

1) Maahanmuuttoviraston esityksestä ulkomaalaislain 90 §:ssä tarkoitettussa pakolaiskiintiössä Suomeen otettu henkilö; ja

2) vastaanottokeskuksen esityksestä 2 §:n 3 momentissa tarkoitettu henkilö, joka on kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain 6 §:ssä tarkoitettussa haavoittuvassa asemassa.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi kuitenkin ohjata kuntaan Maahanmuuttoviraston tai vastaanottokeskuksen esityksestä myös muun 2 §:n 3 momentissa tarkoitettun kuin tämän pykälän 1 momentissa tarkoitettun henkilön. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi ohjata kuntaan myös 2 §:n 4 momentissa tarkoitettun henkilön.

Ennen kuntapaikalle ohjaamista elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on sovittava kuntaan ohjaamisesta kunnan kanssa. Muun kuin Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvan kunnan on kuultava hyvinvointialuetta ennen kuntaan ohjaamista, jos henkilöllä on ilmeisiä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelun tarpeita. Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvan kunnan on kuultava Ahvenanmaan maakunnan terveys- ja sairaanhoitoviranomaista, jos henkilöllä on ilmeisiä terveydenhuollon palvelun tarpeita.

Edellä 2 §:n 3 momentissa tarkoitettu henkilö voi muuttaa vastaanottokeskuksesta kuntaan hyödyntäen vastaanottokeskuksen tukitoimia tai niitä hyödyntämättä, jos henkilö pitää sitä taroituksenmukaisena.

Edellä 3 momentissa säädetystä poiketen, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on sovittava kunnan ja hyvinvointialueen kanssa 2 §:n 6 momentissa tarkoitettun lapsen tai nuoren ohjaamisesta sovitulle kuntapaikalle. Perustellusta syystä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, kunta ja hyvinvointialue voivat sopia edellä tarkoitettun lapsen tai nuoren sijoittamisesta 33 §:ssä tarkoitettuun perhehoitoon myös ilman 42 §:ssä tarkoitettua sopimusta.

44 §

Kunnan kuntapaikalle ohjattavan vastaanottoon liittyvät tehtävät

Muu kuin Ahvenanmaan maakuntaan kuuluva kunta vastaa kuntapaikalle ohjattavan vastaanottamiseen liittyvistä tehtävistä siltä osin kuin ne eivät ole sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä.

Kunnan tehtäviin sisältyy kuntapaikalle ohjattavan:

1) asunnon järjestäminen, ellei muusta laista muuta johdu;

2) vastaanoton toimenpiteiden yhteensovittaminen ja yhteistyö hyvinvointialueen kanssa palveluiden yhteensovittamiseksi;

3) ohjaus ja neuvonta, mukaan lukien ohjaaminen tarvittaessa muiden viranomaisten palveluihin;

4) 2 luvussa tarkoitettut kunnan tehtävät.

Edellä 2 momentissa säädetystä poiketen kunnan ei tarvitse järjestää asuntoa 2 §:n 6 momentissa tarkoitettulle lapselle tai nuorelle, jos hyvinvointialue on järjestänyt hänen asumisensa 33 §:ssä tarkoitettulla tavalla.

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

5 luku

Kotoutumisen edistäminen kunnassa

45 §

Kotoutumisen edistämisen suunnittelu, kehittäminen ja seuranta kunnassa

Kunnalla on yleis- ja yhteensovittamisvastuu maahanmuuttajien ja kotoutuja-asiakkaiden kotoutumisen edistämisen suunnittelusta, kehittämisestä ja seurannasta paikallistasolla. Kunnan on kehitettävä kotoutumisen edistämistä monialaisena yhteistyönä. Kunnan on huolehdittava kunnan kotoutumisen edistämisen suunnittelun ja kehittämisen yhteensovittamisesta hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevien palveluiden suunnittelun ja kehittämisen kanssa.

Kunnan on kotoutumisen edistämisen suunnittelussa asetettava vähintään maahanmuuttajien työllisyyttä, koulutusta, hyvinvointia ja terveyttä, asumista, osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa, oman kielen ja kulttuurin ylläpitämisen mahdollisuuksia sekä hyvien väestösuhteiden edistämistä koskevat tavoitteet sekä niitä tukevat toimenpiteet, vastuutahot, yhteistyö ja seuranta. Kunnan on kirjattava edellä tarkoitetut asiat erilliseen toimenpideohjelmaan tai sisällytettävä ne muuhun kunnan suunnitteluasiakirjaan mittareineen. Kunnan on raportoitava vähintään kahden vuoden välein kotoutumisen edistämisen tavoitteiden saavuttamisesta ja toimenpiteiden toteutumisesta alueelliselle elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle. Raportissa on oltava myös palveluiden yhdenvertaisen saatavuuden, rahoituksen tason riittävyyden ja vaikuttavuuden toteutumista koskevat tiedot.

Kunnan on suunnittelussaan otettava huomioon kotoutumisen edistämisen valtakunnalliset tavoitteet, työllisyyden edistämisen valtakunnalliset tavoitteet kotoutuja-asiakkaiden osalta sekä kunnan elinvoiman edistäminen. Kunnan on huomioitava kotoutumisen edistämisen suunnittelussaan yhteistyömahdollisuudet elinkeinoelämän toimijoiden sekä järjestöjen, yhdistysten ja yhteisöjen kanssa.

Kunnan kotoutumisen edistämisen suunnittelu, kehittäminen ja seuranta on otettava huomioon kuntalain 37 §:ssä tarkoitettua kuntastrategiaa ja kuntalain 110 §:ssä tarkoitettua kunnan talousarviota ja -suunnitelmaa, sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 6 §:ssä tarkoitettua kunnan hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa ja työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 15 §:n 4 momentissa tarkoitettua suunnitelmaa työvoimapalveluiden järjestämisestä sekä kunnan muuta suunnittelua laadittaessa ja seurattaessa.

46 §

Kunnan kotoutumista edistävien palveluiden järjestäminen

Kunta vastaa kotoutumisohjelman järjestämisestä käytettävissä olevien määrärahojen rajoissa sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisina kuin kunnassa esiintyvä maahanmuuttajien palvelutarve edellyttää. Kunta vastaa siitä, että kotoutumisohjelmaan sisältyvät ja muut kunnan kotoutumista edistävät palvelut muodostavat kotoutumista edistävän tarkoituksenmukaisen ja tarvittaessa monialaisen palvelukokonaisuuden.

Kunnan on otettava huomioon kotoutumisohjelmaan sisältyvien palvelujen toteuttamisessa ja seurannassa monialainen yhteistyö.

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

Kunnan on huolehdittava siitä, että sen palvelut soveltuvat myös maahanmuuttajille. Kunnan on huolehdittava oman henkilöstönsä kotoutumisen edistämisen osaamisen kehittamisestä.

47 §

Kotoutumista edistävien palveluiden yhteensovittaminen

Kunnan on tarvittaessa yhteistyössä hyvinvointialueen, muun viranomaisen ja tässä laissa tarkoitetun palveluntuottajan kanssa huolehdittava 12 §:ssä tarkoitettujen kotoutumista edistävien palveluiden yhteensovittamisesta siten, että yhteensovitettuja palveluita tarvitsevat kotoutuja-asiakkaat, maahanmuuttajat ja maahanmuuttajaryhmät tunnustetaan ja heidän tarvitsemansa palvelut määritetään.

48 §

Kunnan maahanmuuton ja kotoutumisen edistämisen yhteistyöryhmä

Kunnan on asetettava maahanmuuton ja kotoutumisen edistämisen suunnittelunsa ja toimeenpanonsa kehittämistä sekä hyvien väestösuhteiden edistämistä varten paikallistason monialainen yhteistyöryhmä, jos maahanmuuttajien palvelutarve kunnassa sitä edellyttää. Yhteistyöryhmään voivat osallistua kunnan lisäksi hyvinvointialue, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, muu alueen kunta, poliisi, vastaanotto- tai järjestelykeskus, muu viranomainen, järjestö, yhdistys ja yhteisö, elinkeinoelämän edustaja sekä kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluja toteuttava palveluntuottaja.

Yhteistyöryhmän on:

- 1) tuettava paikallistason kotoutumisen edistämisen suunnittelua, kehittämistä ja toimeenpanoa;
- 2) tuettava kotoutumisen edistämisen yhteensovittamista eri viranomaisten muun suunnittelun kanssa;
- 3) koordinoitava 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen henkilöiden vastaanoton toimeenpanoa;
- 4) edistettävä yhdenvertaisuutta ja hyviä väestösuhteita paikallistasolla.

Yhteistyöryhmällä voi olla muitakin maahanmuuttoon ja kotoutumisen edistämiseen liittyviä tehtäviä.

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

6 luku

Kotoutumisen edistäminen hyvinvointialueella

49 §

Kotoutumisen edistämisen huomioiminen hyvinvointialueen toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä

Hyvinvointialueen on suunnittelussaan asetettava maahanmuuttajien hyvinvointia, terveyttä ja osallisuutta edistävät tavoitteet ja niitä tukevat toimenpiteet ja vastuutahot. Hyvinvointialueen on suunnittelussaan otettava huomioon alueellaan olevien maahanmuuttajien tarpeet ja kotoutumisen edistämisen valtakunnalliset tavoitteet.

Kotoutumisen edistäminen on otettava huomioon hyvinvointialueen muuta toimintaa koskevan kehittämisen ja seurannan osana.

50 §

Hyvinvointialueen kotoutumista edistävät tehtävät

Hyvinvointialueen on huolehdittava siitä, että sen palvelut soveltuvat myös maahanmuuttajille. Hyvinvointialueen on myös huolehdittava oman henkilöstönsä osaamisen kehittämisestä kotoutumisen edistämiseksi.

Hyvinvointialueen vastuulla ovat seuraavat maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseen liittyvät tehtävät toimialueellaan:

- 1) sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestäminen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetussa laissa tarkoitetulla tavalla;
- 2) 15 §:ssä tarkoitetun monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin ja 17 §:ssä tarkoitetun monialaisen kotoutumissuunnitelman laadinta sekä sen 22 §:ssä tarkoitettu seuranta yhteistyössä kunnan ja maahanmuuttajan kanssa;
- 3) 2 §:n 6 momentissa tarkoitetun lapsen tai nuoren asumisen ja tuen järjestämistä koskevat 33 ja 34 §:ssä tarkoitetut tehtävät;
- 4) ilman huoltajaa olevan alaikäisen edustajaa koskevat 35 §:ssä tarkoitetut tehtävät;
- 5) muut kuin 1—4 kohdassa tarkoitetut sille tässä laissa erikseen säädetyt tehtävät.

7 luku

Valtion kotoutumista edistävät toimet

51 §

Kotoutumisen edistämisen valtakunnallinen suunnittelu, kehittäminen ja ohjaus

Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa:

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

1) kotoutumisen edistämistä koskevan politiikan valtakunnallisesta suunnittelusta, kehittämisestä ja ohjauksesta sekä yhteensovittamisesta muiden politiikka-alojen ja hyvien väestösuhteiden edistämisen kanssa;

2) kotoutumisen kokonaisuuden ja kotoutumisen edistämistä koskevan politiikan seurannasta ja arvioinnista.

Työ- ja elinkeinoministeriö ohjaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksia ja kehittämis- ja hallintokeskusta kotoutumisen edistämiseen ja hyvien väestösuhteiden edistämiseen liittyvissä tehtävissä.

52 §

Valtion kotoutumisen edistämisohjelma

Valtioneuvosto päättää valtakunnallisesta kotoutumisen edistämisen kehittämisestä laatimalla kotoutumisen edistämisen tavoitteet sisältävän valtion kotoutumisen edistämisohjelman neljäksi vuodeksi kerrallaan. Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa ohjelman valmistelusta. Kotoutumisen edistämisen kehittämisen kannalta keskeiset ministeriöt määrittelevät valtion kotoutumisen edistämisohjelmaan sisällytettävät hallinnonalansa kotoutumisen edistämisen kehittämisen tavoitteet ja toimenpiteet, jotka on otettava huomioon osana kunkin hallinnonalan toiminnan ja talouden suunnittelua.

Valtion kotoutumisen edistämisohjelmassa otetaan huomioon kotoutumista edistävien palveluiden yhdenvertaisen ja riittävän saatavuuden edistäminen kunnissa ja hyvinvointialueilla, työvoimapalveluiden järjestämisestä annetussa laissa tarkoitettua työllisyyden edistämisen valtakunnalliset tavoitteet sekä 40 §:ssä tarkoitettua kuntaan ohjaamisen valtakunnalliset tavoitteet.

Valtion kotoutumisen edistämisohjelman toteuttaminen rahoitetaan valtion talousarvion rahoissa.

53 §

Palveluiden saatavuuden ja kustannuskehityksen seuranta

Työ- ja elinkeinoministeriö seuraa yhdessä muiden keskeisten ministeriöiden kanssa kunnan 2 luvussa säädettyjen kotoutumista edistävien palveluiden yhdenvertaisen saatavuuden, rahoituksen tason riittävyyden ja vaikuttavuuden toteutumista.

54 §

Ministeriöiden välinen yhteistyöelin

Ministeriöiden välisen kotoutumisen edistämistä koskevan yhteistyön ja tiedonkulun edistämiseksi sekä toimenpiteiden yhteensovittamiseksi työ- ja elinkeinoministeriön tukena toimii kotoutumisen edistämisen kannalta keskeisten ministeriöiden edustajista muodostettu yhteistyöelin.

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

55 §

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tehtävät

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen vastuulla ovat seuraavat maahanmuuttajien kotoutumisen ja hyvien väestösuhteiden edistämiseen liittyvät tehtävät toimialueellaan:

1) kotoutumisen ja asettautumisen edistämisen alueellinen kehittäminen, yhteistyö, yhteensovittaminen ja seuranta sekä kunnan muille kotoutuja-asiakkaille kuin työnhakijaksi rekisteröityneille järjestettävien 2 luvussa tarkoitettujen palveluiden saatavuuden, laadun ja vaikuttavuuden valvonta;

2) kuntien ja hyvinvointialueiden tukeminen ja neuvonta kotoutumisen edistämisessä;

3) 41 §:ssä tarkoitetun 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen henkilöiden kuntaan ohjaamisen alueellisen strategian laatiminen ja toimeenpano sekä muut 4 luvussa säädetyt kuntaan ohjaamisen tehtävät;

4) 2 §:n 6 momentissa tarkoitetuille lapsille tarkoitettujen perheryhmäkotien perustamisesta sopiminen hyvinvointialueen kanssa;

5) 2 §:n 6 momentissa tarkoitetuille lapsille tarkoitettujen perheryhmäkotien ohjaus ja valvonta yhdessä hyvinvointialueen, aluehallintoviraston, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston ja tarvittaessa Maahanmuuttoviraston kanssa;

6) 35 §:ssä tarkoitettujen edustajien toiminnan ohjaus ja valvonta;

7) 8 luvussa säädetyistä korvauksista sopiminen kunnan tai hyvinvointialueen kanssa;

8) hyvien väestösuhteiden ja väestöryhmien välisen vuoropuhelun ja yhteistyön edistäminen;

9) muut kuin 1—8 kohdassa tarkoitetut sille tässä laissa erikseen säädetyt tehtävät.

Lisäksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi toimia valtionavustuslain (688/2001) 9 ja 11 §:ssä tarkoitetuissa tehtävissä valtionapuviranomaisena kotoutumisen edistämiseen liittyvissä tehtävissä.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on tehtävä sille tässä laissa säädettyjä tehtäviä hoitaessaan yhteistyötä toimialueensa aluehallintoviraston kanssa.

56 §

Kehittämis- ja hallintokeskuksen tehtävät

Kehittämis- ja hallintokeskuksen vastuulla ovat seuraavat maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseen ja asettautumiseen liittyvät tehtävät:

1) seurata ja arvioida kotoutumisen edistämisen tuloksellisuutta ja toimivuutta sekä tuottaa sitä koskevaa tietoa;

2) kotoutumisen edistämisen valtakunnallinen osaamisen ja palveluiden kehittämisen ja palveluiden yhteensovittamisen tuki, tämän lain toimeenpanoon liittyvä oikeudellinen neuvonta sekä muu kuntien ja muiden kotoutumisen edistämisen toimijoiden tukeminen kotoutumisen ja asettautumisen edistämisessä valtakunnallisella tasolla;

3) 8 luvussa säädetyt korvaushakemusten käsittelyyn ja maksamiseen liittyvät tehtävät; ja

4) 9 luvussa säädetyt tietojärjestelmän rekisterinpitoon liittyvät tehtävät.

Lisäksi kehittämis- ja hallintokeskus voi toimia valtionavustuslain 12 §:ssä tarkoitettussa tehtävässä valtionapuviranomaisena kotoutumisen edistämiseen liittyvien tehtävien osalta.

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

57 §

Aluehallintoviraston ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tehtävät

Aluehallintovirasto vastaa toimialaansa kuuluvissa asioissa kotoutumista edistävien ja tukvien toimenpiteiden ja palvelujen suunnittelusta, ohjauksesta ja valvonnasta sekä huolehtii, että maahanmuuttajien tarpeet otetaan huomioon muita aluehallintoviraston toimialaan kuuluvia toimenpiteitä ja palveluja suunniteltaessa ja järjestettäessä.

Aluehallintovirasto ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ohjaavat ja valvovat 33 §:ssä tarkoitetun perheryhmäkodin toimintaa yhdessä hyvinvointialueen ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa. Sosiaalihuollon palveluiden valvonnasta säädetään sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisestä annetun lain 42—49 §:ssä.

Aluehallintoviraston on tehtävä sille tässä laissa säädettyjä tehtäviä hoitaessaan yhteistyötä toimialueensa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kanssa.

58 §

Alueellinen maahanmuuton ja kotoutumisen edistämisen yhteistyöryhmä

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi asettaa alueellisen maahanmuuton ja kotoutumisen edistämisen yhteistyöryhmän. Yhteistyöryhmän tehtävänä on tukea elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusta 55 §:ssä tarkoitettujen tehtävien toteuttamisessa. Yhteistyöryhmällä voi olla muitakin maahanmuuttoon ja kotoutumisen edistämiseen liittyviä tehtäviä. Yhteistyöryhmään voi kuulua alueen kuntia, hyvinvointialueita, poliisi, vastaanotto- ja järjestelykeskuksia, muita viranomaisia, elinkeinoelämän edustajia sekä järjestöjä, yhdistyksiä, yhteisöjä ja kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluja toteuttavia palveluntuottajia.

8 luku

Kustannusten korvaaminen

59 §

Valtion korvaus kunnalle ja hyvinvointialueelle

Kehittämis- ja hallintokeskus korvaa kunnalle ja hyvinvointialueelle valtion talousarvion rajoissa tässä laissa tarkoitettujen palveluiden järjestämisestä aiheutuvat kustannukset sen mukaan kuin tässä luvussa säädetään. Muulle kuin Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvalla kunnalle maksettavien korvausten edellytyksenä on, että kunnassa on laadittu kotoutumisohjelma. Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvalla kunnalle maksettavien korvausten edellytyksenä on, että kunnassa on laadittu kotoutumisen edistämistä annetun maakuntalain (Ålands författningssamling 2012:74) 26 §:ssä tarkoitettu kunnan kotouttamisohjelma. Edellytyksenä on lisäksi, että kunta on tehnyt 42 §:ssä tarkoitetun sopimuksen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa.

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

Korvausta maksetaan siitä alkaen, kun henkilölle, jonka kunnassa asumisen tai hyvinvointialueelta palvelujen saamisen perusteella korvaus maksetaan, on rekisteröity ensimmäinen kotikuntalain mukainen kotikunta väestötietojärjestelmään.

Jos henkilöllä, jonka kunnassa asumisen tai hyvinvointialueelta palvelujen saamisen perusteella korvaus maksetaan, ei ole oleskelulupaa maahan tullessaan eikä hän oleskeluluvan saatuaan täytä kotikuntalain 4 §:ssä säädettyjä edellytyksiä, korvausta maksetaan siitä alkaen, kun hänelle on myönnetty ensimmäinen oleskelulupa. Henkilön, jolle on myönnetty oleskelulupa ulkomaa-laislain 110 §:n nojalla, osalta korvausta maksetaan kuitenkin vasta kun hänelle on rekisteröity ensimmäinen kotikunta väestötietojärjestelmään.

Edellä 2 tai 3 momentissa tarkoitettua ajankohtaa ei sovelleta 60, 63, 64 eikä 67 §:ssä säädettyyn. Kun ihmiskaupan uhri on Suomen kansalainen, 68 §:ssä tarkoitettua korvausta maksetaan siitä alkaen, kun hän on kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain 3 §:n 8 kohdassa tarkoitettua auttamisjärjestelmän piirissä.

60 §

Valtionosuus

Kunnalle myönnetään valtionosuutta siten kuin kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetussa laissa (618/2021) säädetään seuraavien palveluiden järjestämistä ja tehtävien hoitamista varten:

- 1) 10 §:ssä tarkoitettu ohjaus ja neuvonta;
- 2) muiden kuin 2 §:ssä 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen henkilöiden ja työnhakijoiden osalta 14 §:ssä tarkoitettua osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin tai 15 §:ssä tarkoitettua monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin ja kotoutumissuunnitelman, monialaisen kotoutumissuunnitelman tai perheen kotoutumissuunnitelman laatiminen sekä 22 §:ssä tarkoitettu suunnitelman tarkistaminen;
- 3) muiden kuin 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen henkilöiden osalta 25 §:ssä tarkoitettua monikielisen yhteiskuntaorientaation järjestäminen;
- 4) kotoutumista edistävä monialainen yhteistyö.

61 §

Laskennallinen korvaus kunnalle

Muulle kuin Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvalla kunnalle maksetaan valtion varoista laskennallista korvausta 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen henkilöiden vastaanottamisesta, heidän osaamisensa ja kotoutumisen palvelutarpeensa arvioinnista, kotoutumissuunnitelman laatimisesta, ohjauksesta ja neuvonnasta sekä monikielisen yhteiskuntaorientaation, kotoutumiskoulutuksen, tulkitsemisen ja muiden kotoutumista edistävien palveluiden järjestämisestä.

Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvalla kunnalle maksetaan valtion varoista laskennallista korvausta 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen henkilöiden vastaanottamisesta sekä kotoutumisen edistämisestä annetussa maakuntalaissa tarkoitettujen tehtävien ja tulkitsemisen järjestämisestä.

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

Korvausta maksetaan kolmen vuoden ajan 59 §:ssä tarkoitettusta ajankohdasta. Ulkomaalaislain 90 §:ssä tarkoitettussa pakolaiskiintiössä Suomeen otetusta henkilöstä laskennallista korvausta maksetaan kuitenkin neljän vuoden ajalta.

Edellä 3 momentissa säädetystä poiketen 2 §:n 5 momentissa tarkoitettusta lapsesta maksetaan laskennallista korvausta enintään siihen asti, kun hänen 2 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitettun vanhempansa tämän pykälän 3 momentissa tarkoitettua korvausaikaa on jäljellä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä korvauksen perusteista ja maksatuksesta.

62 §

Laskennallinen korvaus hyvinvointialueelle ja Ahvenanmaan terveys- ja sairaanhoitoviranomaiselle

Hyvinvointialueelle maksetaan valtion varoista laskennallista korvausta 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen henkilöiden monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin ja monialaisen kotoutumissuunnitelman laatimiseen osallistumisesta sekä muiden kotoutumista edistävien palveluiden ja tulkitsemisen järjestämisestä.

Ahvenanmaan maakunnan terveys- ja sairaanhoitoviranomaiselle maksetaan valtion varoista laskennallista korvausta 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen henkilöiden vastaanottamisesta sekä kotoutumisen edistämisestä annetussa maakuntalaissa tarkoitettujen tehtävien ja tulkitsemisen järjestämisestä.

Korvausta maksetaan kolmen vuoden ajan 59 §:ssä tarkoitettusta ajankohdasta. Ulkomaalaislain 90 §:ssä tarkoitettussa pakolaiskiintiössä Suomeen otetusta henkilöstä laskennallista korvausta maksetaan kuitenkin neljän vuoden ajalta 59 §:ssä tarkoitettusta ajankohdasta.

Edellä 3 momentissa säädetystä poiketen 2 §:n 5 momentissa tarkoitettusta lapsesta maksetaan laskennallista korvausta enintään siihen asti, kun hänen 2 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitettun vanhempansa korvausaikaa on jäljellä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä korvauksen perusteista ja maksatuksesta.

63 §

Korvaus toimeentulotuesta

Hyvinvointialueelle korvataan 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettulle henkilölle maksetusta toimeentulotuesta annetun lain 7 c §:ssä tarkoitettusta täydentävästä toimeentulotuesta tai 8 §:ssä tarkoitettusta ehkäisevästä toimeentulotuesta aiheutuneet kustannukset enintään kolmen vuoden ajalta.

Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvalla kunnalla korvataan 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettulle henkilölle maksetusta toimeentulotuesta annetun lain soveltamisesta Ahvenanmaan maakunnassa annetun maakuntalain (Ålands författningssamling 66:1998) mukaisesta toimeentulotuesta aiheutuneet kustannukset enintään kolmen vuoden ajalta.

Mitä 59 §:n 2 ja 3 momentissa ja edellä 1 momentissa säädetään korvausten maksamisesta hyvinvointialueelle, koskee myös Kansaneläkelaitosta sen maksaman toimeentulotuesta annetun lain 7 §:ssä tarkoitettun perustoimeentulotuen osalta. Tämän lain mukaisten perustoimeentulotu-

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

en kustannusten korvaamisesta Kansaneläkelaitokselle säädetään toimeentulotuesta annetun lain 27 b §:ssä.

64 §

Korvaus vastaanottoon varautumisesta

Kunnalle voidaan korvata 43 §:ssä tarkoitettulla tavalla kuntapaikalle ohjatun 2 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitettujen henkilöiden vastaanottoon varautumisesta aiheutuneita välttämättömiä kustannuksia enintään neljän kuukauden ajalta ennen henkilön Suomeen tuloa tai kuntaan muuttoa. Perustellusta syystä kustannukset voidaan korvata enintään kahdeksalta kuukaudelta.

Kunnalle maksettavien korvausten edellytyksenä on lisäksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätös korvausten maksamisesta.

65 §

Valtion korvaus erityiskustannuksista

Valtion varoista korvataan:

1) hyvinvointialueelle ja Ahvenanmaan maakunnan terveys- ja sairaanhoitoviranomaiselle 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen henkilöiden vamman tai sairauden edellyttämän pitkäaikaisen terveydenhuollon järjestämisestä aiheutuneet huomattavat kustannukset, jos henkilö on ollut huollon tai hoidon tarpeessa Suomeen saapuessaan;

2) hyvinvointialueelle ja Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvalla kunnalla 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen henkilöiden vamman tai sairauden edellyttämän pitkäaikaisen sosiaalihuollon järjestämisestä aiheutuneet huomattavat kustannukset, jos henkilö on ollut huollon tai hoidon tarpeessa Suomeen saapuessaan;

3) erityisistä syistä muut kuin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen hyvinvointialueelle, Ahvenanmaan maakunnan terveys- ja sairaanhoitoviranomaiselle ja Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvalla kunnalla aiheutuneet huomattavat sosiaali- ja terveydenhuollon kustannukset.

Valtion varoista korvataan muulle kuin Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvalla kunnalla 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen henkilöiden osalta varhaiskasvatustalain (540/2018) 15 a §:n 3 momentissa tai perusopetuslain 17 §:ssä tarkoitettujen erityisen tuen kustannuksia, jollei kustannuksia korvata muun lain nojalla. Valtion varoista korvataan Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvalla kunnalla 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen henkilöiden osalta lastenhoidosta ja peruskoulusta annetun maakuntalain (Ålands författningssamling 32:2020) II osan 41 §:ssä tai III osan 19 §:ssä tarkoitettujen erityisen tuen kustannuksia, jollei kustannuksia korvata muun lain nojalla.

Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvalla kunnalla maksetaan valtion varoista laskennallista korvausta 60 §:ssä tarkoitettuja palveluita vastaavista palveluista aiheutuneista kustannuksista. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä korvauksen perusteista ja maksatuksesta.

Korvaamisen edellytyksenä on lisäksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätös korvausten maksamisesta.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen kustannukset korvataan enintään kymmeneltä vuodelta 59 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettusta ajankohdasta alkaen.

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

66 §

Korvaus paluumuuttoavustuksesta

Hyvinvointialueelle ja Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvalla kunnalla korvataan 98 §:ssä tarkoitetun paluumuuton tukemisesta niille aiheutuneet kustannukset.

67 §

Sodissa vapaaehtoisina palvelleista henkilöistä aiheutuvien kustannusten korvaaminen

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja hyvinvointialue voivat sopia Suomen sodissa vuosina 1939—1945 vapaaehtoisena palvelleen entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevan henkilön ja hänen aviopuolisonsa terveydentilan tulotarkastuksesta, asumisesta, toimeentulon turvaamisesta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta.

Kustannukset korvataan koko siltä ajalta, jonka 1 momentissa tarkoitettu henkilö asuu Suomessa.

68 §

Ihmiskaupan uhrille annetuista palveluista ja tukitoimista aiheutuvien kustannusten korvaaminen

Kunnalle ja hyvinvointialueelle korvataan kustannukset, jotka aiheutuvat ihmiskaupan uhrille tämän uhriarvostuksen johtuvien erityistarpeiden vuoksi järjestettävistä toimenpiteistä ja palveluista.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on pyydettävä ihmiskaupan uhrien auttamisesta huolehtivan vastaanottokeskuksen johtajan tai hänen määräämänsä virkamiehen lausunto siitä, ovatko korvattaviksi haetut kustannukset voineet aiheutua ihmiskaupan uhrin uhriarvostuksen johtuvien toimenpiteiden ja palvelujen järjestämisestä.

69 §

Korvaus alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleen lapsen tai nuoren asumisen tai tuen järjestämisestä

Hyvinvointialueelle korvataan 33 ja 34 §:ssä tarkoitetuista alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleelle lapselle tai nuorelle järjestetyistä palveluista aiheutuneet kustannukset.

Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvalla kunnalla korvataan 1 momentissa tarkoitettuja kustannuksia vastaavista alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleelle lapselle tai nuorelle järjestetyistä palveluista aiheutuneet kustannukset.

Kustannukset korvataan siihen saakka, kunnes henkilö täyttää 25 vuotta.

Korvaamisen edellytyksenä on lisäksi elinkeino-, liikenne-, ja ympäristökeskuksen päätös korvausten maksamisesta.

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

70 §

Korvausten maksaminen

Kunnan, hyvinvointialueen ja Ahvenanmaan maakunnan terveys- ja sairaanhoitoviranomaisen on haettava tässä luvussa tarkoitettua korvausta kehittämis- ja hallintokeskukselle osoitetulla hakemuksella viimeistään kahden vuoden kuluttua sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana tapahtuneesta toiminnasta korvausta haetaan.

Ilman erillistä hakemusta voidaan maksaa 61 §:ssä tarkoitettu laskennallinen korvaus kunnalle ja 62 §:ssä tarkoitettu laskennallinen korvaus hyvinvointialueelle ja Ahvenanmaan maakunnan terveys- ja sairaanhoitoviranomaiselle.

71 §

Maksetun korvauksen palautusvelvollisuus

Kehittämis- ja hallintokeskus voi määrätä kunnan, hyvinvointialueen tai Ahvenanmaan maakunnan terveys- ja sairaanhoitoviranomaisen palauttamaan valtion maksaman korvauksen tai osan siitä, jos korvauksen suorittamista varten on annettu virheellisiä tai erehdyttäviä tietoja taikka muutoin käy selville, että korvaus on suoritettu perusteettomasti.

Palautettavalle määrälle on suoritettava korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentin mukaan määräytyvän korkokannan suuruinen viivästyskorke.

Kehittämis- ja hallintokeskuksen päätös kunnalle, hyvinvointialueelle tai Ahvenanmaan maakunnan terveys- ja sairaanhoitoviranomaiselle perusteettomasti maksetun korvauksen palauttamisesta on tehtävä viimeistään viidentenä kalenterivuonna sen vuoden päättymisestä, jolta korvaus on maksettu.

9 luku

Henkilötietojen käsittely ja valtakunnalliset tietojärjestelmäpalvelut

72 §

Asiakastietojen käsittelytarkoitukset

Maahanmuuttajien ja kotoutuja-asiakkaiden tietoja saadaan käsitellä:

- 1) tässä laissa tarkoitettujen palvelujen ja tehtävien järjestämiseen ja tuottamiseen;
- 2) 1 kohdassa tarkoitettuja tehtäviä koskevaan valvontaan, kehittämiseen, seurantaan, arviointiin, ennakointiin ja ohjaukseen; ja
- 3) 1 kohdassa tarkoitettuja tehtäviä koskevaa tilastointia ja tiedolla johtamista varten.

Työvoimapalveluiden järjestämisestä annetussa laissa tarkoitettujen asiakastietojen käyttötarkoituksista ja käsiteltävistä tiedoista säädetään mainitun lain 13 luvussa.

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

73 §

Käsiteltävät tiedot

Seuraavia henkilöasiakkaan tietoja saadaan käsitellä:

- 1) henkilötunnus;
- 2) nimi ja yhteystiedot;
- 3) oleskelulupahakemusta ja -päätöstä koskevat tiedot;
- 4) asiointikieli, tulkin järjestämistarve ja muut asioinnin järjestämistä koskevat tiedot;
- 5) tiedot koulutuksesta, työhistoriasta ja ammatillisesta osaamisesta sekä muut osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen tai monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin pohjaksi selvitettävät tiedot;
- 6) osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointia tai monialaista osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointia koskevat tiedot, kotoutumissuunnitelman tai monialaisen kotoutumissuunnitelman sekä muiden suunnitelmien palvelusisältö ja kesto sekä suunnitelmien toteuttamista koskevat tiedot;
- 7) tiedot kotoutumista edistävästä palveluista ja kielitaidon päättötestauksesta sekä jatko-ohjauksesta muihin palveluihin;
- 8) sellaiset terveydentilaa sekä työ- ja toimintakykyä koskevat tiedot ja arviot, joilla on vaikutusta henkilön kotoutumiseen ja jotka ovat välttämättömiä palvelujen tarjoamiseksi hänelle;
- 9) 43 §:ssä tarkoitettua kuntaan ohjaamista koskevat tiedot; ja
- 10) 8 luvussa tarkoitettuja korvauksia koskevat tiedot.

Jos käsiteltävä henkilötieto on saatu muualta kuin rekisteröidyltä itseltään, henkilön tietoihin tulee merkitä, mistä tieto on saatu ja kuka tiedon on merkinnyt.

Rekisteröidyllä ei ole luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 (*yleinen tietosuojasetus*) 18 artiklassa säädettyä oikeutta 1 momentissa tarkoitettujen tietojen käsittelyn rajoittamiseen.

74 §

Kotoutumisen edistämisen valtakunnalliset tietojärjestelmäpalvelut

Kehittämis- ja hallintokeskus vastaa kotoutumisen edistämisen valtakunnallisen tietovarannon ja asiakastietojärjestelmäkokonaisuuden kehittämisestä ja ylläpidosta siten kuin tässä luvussa tarkemmin säädetään.

Kotoutumisen edistämisen valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen kehittäminen toteutetaan yhteistyössä kehittämis- ja hallintokeskuksen ja valtakunnallisia tietojärjestelmäpalveluja käyttävien kuntien kanssa. Kunnalla on velvollisuus käyttää valtakunnallista tietovarantoa ja asiakastietojärjestelmäkokonaisuutta kotoutumisen edistämisen toimeenpanossa.

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

75 §

Kunnan lisäosa valtakunnalliseen kotoutumisen asiakastietojärjestelmäkokonaisuuteen

Kunta voi hankkia 74 §:n 2 momentissa tarkoitettua valtakunnallista asiakastietojärjestelmäkokonaisuutta täydentäviä lisäosia. Kun kunta käyttää valtakunnalliseen asiakastietojärjestelmäkokonaisuuteen liittyvää lisäosaa, kunta vastaa käyttämästään lisäosasta.

Lisäosien on oltava yhteensopivia asiakastietojärjestelmäkokonaisuuden kanssa. Kehittämisen ja hallintokeskus määrittelee tekniset ja tietoturvaan liittyvät vaatimukset, jotka lisäosan on täytettävä, jotta se voidaan liittää asiakastietojärjestelmäkokonaisuuteen.

Tietojärjestelmän käyttöoikeuksien hallinnasta säädetään julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019) 16 §:ssä. Kun käyttöoikeus 1 momentissa tarkoitettuun kunnan lisäosaan koskee 73 §:ssä tarkoitettuja tietoja, kunnan on käyttöoikeuksia myöntäessään noudatettava lisäksi, mitä 79 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään.

76 §

Kotoutumisen valtakunnalliseen tietovarantoon tallennettavat tiedot

Kunnalla ja kehittämis- ja hallintokeskuksella on velvollisuus tallentaa valtakunnalliseen tietovarantoon tiedot, jotka ovat tarpeen 72 §:n 1 momentissa tarkoitettujen tehtävien toteuttamiseksi. Kunnan on tallennettava 73 §:n 1 momentissa tarkoitettut tiedot jokaisesta kotoutuja-asiakkaasta ja maahanmuuttajasta, jolle tehdään 14 §:ssä tarkoitettu osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi tai 15 §:ssä tarkoitettu monialainen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi tai jolle toteutetaan 22 §:ssä tarkoitettu suunnitelman tarkistus, mukaan lukien työnhakijasta.

Hyvinvointialueella on velvollisuus tallentaa 22 §:n 3 momentissa tarkoitettussa tilanteessa, jossa se tarkistaa monialaista kotoutumissuunnitelmaa maahanmuuttajan kanssa keskenään, valtakunnalliseen tietovarantoon tiedot, jotka ovat tarpeen 72 §:n 1 momentissa tarkoitettujen tehtävien toteuttamiseksi.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtakunnalliseen tietovarantoon tallennettavista tiedoista.

77 §

Valtakunnalliseen tietovarantoon tallennettujen tietojen poistaminen ~~ja arkistointi~~

Kehittämis- ja hallintokeskuksen on poistettava valtakunnallisesta tietovarannosta kaikki asiakasta tai tässä laissa tarkoitettua palveluntuottajaa koskevat tiedot, kun asiakkuuden tai sopimussuhteen päättymisestä on kulunut neljä vuotta. Tietoa ei kuitenkaan tarvitse poistaa, jos se on tarpeen lakiin perustuvan tehtävän hoitamiseksi tai vireillä olevan asian johdosta.

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

78 §

Kotoutumisen edistämisen valtakunnallisen tietovarannon rekisterinpitäjät

Kehittämis- ja hallintokeskus ja kunnat ovat 74 §:ssä tarkoitetun valtakunnallisen tietovarannon yhteisrekisterinpitäjiä.

Kehittämis- ja hallintokeskus vastaa valtakunnallisen tietovarannon yleisen tietosuojasetuksen:

- 1) 12 artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuista rekisterinpitäjän velvollisuuksista;
- 2) 25 artiklassa tarkoitetusta sisäänrakennetusta ja oletusarvoisesta tietosuojasta;
- 2) 32 artiklassa tarkoitetusta käsittelyn turvallisuudesta;
- 3) 35 artiklassa tarkoitetusta tietosuojaa koskevasta vaikutustenarvioinnista;
- 4) 36 artiklassa tarkoitetusta ennakkokuulemisesta ja muista sellaisista yleisessä tietosuojasetuksessa säädetyistä rekisterinpitäjän velvollisuuksista, jotka koskevat käytettävän tietojärjestelmän tietoturvaluutta.

Kunta vastaa muista kuin 2 momentissa tarkoitetuista yleisessä tietosuojasetuksessa tarkoitettuista rekisterinpitäjän velvollisuuksista. Kukin kunta vastaa rekisterinpitäjän tehtävistä asiakkaidensa osalta. Kehittämis- ja hallintokeskus ja kunta vastaa omien asiakkaidensa osalta tietojen luovuttamisesta valtakunnallisesta tietovarannosta niille tahoille, joille on laissa säädetty oikeus saada salassapitosäännösten estämättä tietoja kotoutuja-asiakkaista.

79 §

Valtakunnallisiin tietojärjestelmäpalveluihin kuuluvan asiakastietojärjestelmän käyttöoikeudet

Sen lisäksi, mitä julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019) 16 ja 17 §:ssä säädetään käyttöoikeuksien hallinnasta ja lokitietojen keräämisestä, noudatetaan, mitä jäljempänä tässä luvussa säädetään.

Valtakunnalliseen asiakastietojärjestelmäkokonaisuuteen kuuluvan asiakastietojärjestelmän käyttö edellyttää henkilökohtaista käyttöoikeutta. Käyttöoikeus on rajattava sisällöltään, laajuudeltaan, valtuuksiltaan ja kestoaltaan siihen, mikä on henkilön tehtävien hoitamisen kannalta välttämätöntä. Henkilö, jolle on myönnetty käyttöoikeus, saa käsitellä vain sellaisia 73 §:ssä tarkoitettuja tietoja, jotka ovat välttämättömiä hänen tehtäviensä hoitamiseksi, ja vain siten kuin hänen tehtäviensä hoitamiseksi on välttämätöntä.

Kehittämis- ja hallintokeskuksen on viipymättä ilmoitettava kunnalle käyttöoikeuksien lokitiedoista havaitsemistaan poikkeamista. Kunnan on viipymättä selvitettävä, mistä havaitut poikkeamat johtuvat ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin, jos poikkeamat ovat seurausta käyttöoikeuksien väärinkäytöstä.

80 §

Käyttöoikeuden myöntäminen valtakunnallisiin tietojärjestelmäpalveluihin kuuluvaan asiakastietojärjestelmään

Kunta myöntää käyttöoikeudet valtakunnallisiin tietojärjestelmäpalveluihin palveluksessaan olevalle henkilölle sekä ulkopuolisen tahon palveluksessa olevalle henkilölle hankkimansa pal-

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

velun osalta. Kunta myöntää käyttöoikeuden hyvinvointialueen palveluksessa olevalle henkilölle, joka osallistuu 15 §:ssä tarkoitetun monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin laatimiseen tai 17 §:ssä tarkoitetun monialaisen kotoutumissuunnitelman laatimiseen tai sen 22 §:ssä tarkoitettuun tarkistamiseen. Kehittämis- ja hallintokeskus myöntää käyttöoikeudet palveluksessaan olevalle henkilölle taikka työ- ja elinkeinoministeriön tai elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen palveluksessa olevalle henkilölle. Lisäksi kehittämis- ja hallintokeskus myöntää käyttöoikeudet ulkopuolisten tahojen palveluksessa olevalle henkilölle, kun kyse on kehittämis- ja hallintokeskuksen tai työ- ja elinkeinoministeriön tekemästä toimeksiannosta tai hankkimasta palvelusta.

Käyttöoikeus voidaan myöntää sellaiselle 1 momentissa tarkoitetun viranomaisen palveluksessa olevalle henkilölle, joka hoitaa:

- 1) tässä laissa säädettyjä tehtäviä;
- 2) 1 kohdassa tarkoitettuihin palveluihin, tukiin tai asiakasprosesseihin liittyviä valvonta-, kehittämis-, seuranta-, tilastointi-, ennakointi- tai ohjaustehtäviä; tai
- 3) rekisterinpitäjän tehtäviä taikka käyttöoikeuksien hallintaan ja lokitietojen keräämiseen liittyviä tehtäviä.

Käyttöoikeus voidaan myöntää lisäksi sellaiselle henkilölle, joka on:

- 1) työ- ja elinkeinoministeriön tai kehittämis- ja hallintokeskuksen toimeksiannosta erillistä arviointia, tarkastusta tai selvitystä tekevän tahon palveluksessa ja hoitaa arviointi-, tarkastus- tai selvitystehtävää;
- 2) kehittämis- ja hallintokeskuksen toimeksiannosta 74 §:ssä tarkoitettujen tietojärjestelmäpalvelujen kehittämis- tai ylläpitotehtäviä tekevän tahon palveluksessa ja hoitaa tällaista kehittämis- tai ylläpitotehtävää; tai
- 3) kotoutumista edistävien palvelujen tuottajan palveluksessa ja hoitaa kotoutumisen edistämiseen liittyviä tehtäviä.

Kehittämis- ja hallintokeskus vastaa käyttöoikeuksien teknisestä avaamisesta käyttöoikeuden myöntäneen viranomaisen ilmoituksen perusteella.

81 §

Valtakunnallisiin tietojärjestelmäpalveluihin kuuluvaan asiakastietojärjestelmään myönnetyn käyttöoikeuden muuttaminen ja poistaminen

Käyttöoikeuden myöntäneen viranomaisen on poistettava käyttöoikeus, jos:

- 1) käyttöoikeuden myöntämiselle 80 §:ssä säädetty edellytykset eivät enää täyty; tai
- 2) käyttöoikeuden poistaminen on välttämätöntä muusta kuin 1 kohdassa tarkoitetusta henkilötietojen suojaan tai asiakastietojärjestelmän tietoturvaan liittyvästä painavasta syystä.

Käyttöoikeuden myöntänyt viranomainen voi poistaa oikeuden, jos 73 §:ssä tarkoitettuja tietoja on käsitelty 79 §:n 3 momentin, yleisen tietosuoja-asetuksen tai tietosuojalain vastaisesti.

Käyttöoikeuden myöntäneen viranomaisen on muutettava käyttöoikeutta, jos myönnetty käyttöoikeus ei enää vastaa sisällöltään, laajuudeltaan, valtuuksiltaan tai kestoaltaan sitä tarkoitusta, johon se on myönnetty.

Käyttöoikeuden myöntäneen viranomaisen on viipymättä ilmoitettava kehittämis- ja hallintokeskukselle käyttöoikeuden poistamisesta tai muuttamisesta. Edellä 80 §:n 3 momentissa tarkoitettua ulkopuolista tahoa on viipymättä ilmoitettava sen palveluksessa olevalle henkilölle käyttöoikeuden myöntäneelle viranomaiselle käyttöoikeuden poistamisen tai muuttamisen perusteista.

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

Kehittämis- ja hallintokeskus vastaa käyttöoikeuden teknisestä poistamisesta tai muuttamisesta käyttöoikeuden myöntäneen viranomaisen ilmoituksen perusteella.

82 §

Kuntaan ohjaamisen valtakunnallisen suunnittelun tiedonsaanti

Työ- ja elinkeinoministeriöllä on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 40 §:ssä tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot kuntaan ohjatuista 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitetuista henkilöistä.

83 §

Kuntaan ohjaamisen alueellinen tiedonsaanti

Maahanmuuttoviraston tai vastaanottokeskuksen on luovutettava elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 43 §:ssä tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot niistä 2 §:n 3 momentin tarkoitetuista henkilöistä, joiden ohjaamista kuntapaikalle Maahanmuuttovirasto tai vastaanottokeskus esittää.

Muulla kuin Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvalla kunnalla ja hyvinvointialueella sekä Ahvenanmaan maakunnan kuuluvalla kunnalla ja Ahvenanmaan maakunnan terveys- ja sairaanhoitoviranomaisella on oikeus saada toisiltaan, Maahanmuuttovirastolta, vastaanotto- ja järjestelykeskukselta ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 42—44 §:ssä tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot kuntaan ohjatuista 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitetuista henkilöistä.

84 §

Kotoutumisohjelman mukaisiin palveluihin tavoittamiseen liittyvä tiedonsaantioikeus

Kunnalla on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 14 §:ssä tarkoitettujen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin toteuttamiseksi välttämättömät tiedot 2 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitettusta henkilöstä.

Kunnalla on oikeus saada Kansaneläkelaitokselta, Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 14 §:ssä tarkoitettujen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin toteuttamiseksi välttämättömät tiedot maahanmuuttajasta, johon sovelletaan tätä lakia ja joka saa lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetussa laissa tarkoitettua lapsen kotihoidon tukea.

Kansaneläkelaitoksen on luovutettava kunnalle maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 15 §:ssä tarkoitettujen monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin toteuttamiseksi välttämättömät tiedot maahanmuuttajasta, johon sovelletaan tätä lakia ja joka saa muuten kuin tilapäisesti toimeentulotuesta annetussa laissa tarkoitettua toimeentulotukea.

Maahanmuuttoviraston on luovutettava kunnalle maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 15 §:ssä tarkoitettujen monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin toteutta-

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

miseksi välttämättömät tiedot 2 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitettusta henkilöstä taikka ihmiskauppan uhrista.

85 §

Kuntien välinen tiedonsaantioikeus

Jos kunta saa tietoonsa, että kotoutuja-asiakas, jolla on voimassa oleva kotoutumissuunnitelma tai monialainen kotoutumissuunnitelma, muuttaa toisen kunnan alueelle, kunnan on asiakkaan suostumuksella otettava yhteyttä siihen kuntaan, jonka vastuulle kotoutuja-asiakkaan 2 luvussa tarkoitettujen palveluiden järjestäminen kuuluu.

86 §

Kotoutumista edistävien palveluiden tarjoamiseen liittyvä tiedonsaantioikeus

Kunnalla on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä Maahanmuuttovirastolta, vastaanotto- ja järjestelykeskukselta ja Digi- ja väestötietovirastolta 14 §:ssä tarkoitettua osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin ja 16 §:ssä tarkoitettua kotoutumissuunnitelman laatimista varten välttämättömät tiedot maahanmuuttajasta, jolle on laadittava 14 §:ssä tarkoitettu osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi.

Kunnalla ja hyvinvointialueella on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä toisiltaan, Kansaneläkelaitokselta, Maahanmuuttovirastolta, vastaanotto- ja järjestelykeskukselta ja Digi- ja väestötietovirastolta 15 §:ssä tarkoitettua monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin, 17 §:ssä tarkoitettua monialaisen kotoutumissuunnitelman ja 21 §:ssä tarkoitettua perheen kotoutumissuunnitelman laatimista varten välttämättömät tiedot maahanmuuttajasta, jolle on laadittava 15 §:ssä tarkoitettu monialainen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi.

Kunnalla ja hyvinvointialueella on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä toisiltaan, maahanmuuttajan edeltävältä kotikunnalta, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta, tässä laissa tarkoitettulta palveluntuottajalta ja 35 §:ssä tarkoitettulta alaikäisen edustajalta 20 ja 22 §:ssä tarkoitettuja tehtäviä varten välttämättömät tiedot 2 §:n 6 momentista tarkoitettusta lapsesta tai nuoresta.

Kunnalla, hyvinvointialueella ja työvoimaviranomaisella on oikeus saada toisiltaan, toiselta kunnalta ja työvoimaviranomaiselta sekä tässä laissa tarkoitettulta palveluntuottajalta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 22 §:ssä tarkoitettua kotoutumissuunnitelman tai monialaisen kotoutumissuunnitelman tarkistamiseksi välttämättömät tiedot maahanmuuttajasta, jolle on laadittu kotoutumissuunnitelma tai monialainen kotoutumissuunnitelma ja joka täyttää 20 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitettua edellytyksen.

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

87 §

Alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleen lapsen tai nuoren palveluiden järjestämiseen liittyvä tiedonsaantioikeus

Hyvinvointialueella on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä kunnalta, Maahanmuuttovirastolta, vastaanottokeskukselta ja 35 §:ssä tarkoitettulta edustajalta 33—35 ja 38 §:ssä tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot 2 §:n 6 momentissa tarkoitettusta lapsesta tai nuoresta.

Kunnalla on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä hyvinvointialueelta ja 35 §:ssä tarkoitettulta edustajalta 34 §:ssä tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot 2 §:n 6 momentissa tarkoitettusta lapsesta tai nuoresta.

88 §

Kansaneläkelaitoksen ja työttömyyskassan tiedonsaantioikeus

Kansaneläkelaitoksella on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 84 §:n 3 momentissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi kunnalta tai työvoimaviranomaiselta välttämättömät tiedot maahanmuuttajan 16 §:ssä tarkoitettujen kotoutumissuunnitelman tai 17 §:ssä tarkoitettujen monialaisen kotoutumissuunnitelman laatimisesta ~~sekä kyseisen suunnitelman päättymisestä, jos maahanmuuttaja jatkaa omaehtoisia opintoja kotoutumissuunnitelman enimmäiskeston täytyessä 31 §:ssä tarkoitettulla tavalla, jotta Kansaneläkelaitos voi huomioida muuttuneen tilanteen maksaessaan maahanmuuttajalle työttömyysetuutta ja kulukorvausta.~~

Kansaneläkelaitoksella ja työttömyyskassalla on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 32 §:n 2 momentissa säädetyn kulukorvauksen maksamista koskevan rajoituksen soveltamiseksi kunnalta tai työvoimaviranomaiselta välttämättömät tiedot 16 §:ssä tarkoitettujen kotoutumissuunnitelman tai 17 §:ssä tarkoitettujen monialaisen kotoutumissuunnitelman päättymisestä, jos maahanmuuttaja jatkaa omaehtoisia opintoja suunnitelman enimmäiskeston täytyessä 31 §:ssä tarkoitettulla tavalla. (Uusi 2 mom.)

89 §

Laskennallisten korvausten käsittelyyn liittyvä tiedonsaantioikeus

Työ- ja elinkeinoministeriöllä ja kehittämis- ja hallintokeskuksella on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta sekä Digi- ja väestötietovirastolta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 61 ja 62 §:ssä tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitetuista henkilöistä.

Kunnalla on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 61 §:ssä tarkoitettujen korvausten tarkastelemiseksi välttämättömät tiedot 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitetuista henkilöistä.

Hyvinvointialueella ja Ahvenanmaan maakunnan terveys- ja sairaanhoitoviranomaisella on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 62 §:ssä tarkoitettujen korvausten tarkastelemiseksi välttämättömät tiedot 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitetuista henkilöistä.

90 §

Muiden korvausten hakemiseen ja käsittelyyn liittyvä tiedonsaantioikeus

Kehittämis- ja hallintokeskuksella on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta sekä Digi- ja väestötietovirastolta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 63—65, 68 ja 69 §:ssä tarkoitettujen korvaushakemusten käsittelemiseksi välttämättömät tiedot 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettuista henkilöistä, ihmiskaupan uhreista ja 2 §:n 6 momentissa tarkoitettuista lapsista tai nuorista.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta, Digi- ja väestötietovirastolta, kunnalta ja hyvinvointialueelta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 64, 65 ja 69 §:ssä tarkoitettujen päätösten laatimiseksi välttämättömät tiedot 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettuista henkilöistä tai 2 §:n 6 momentissa tarkoitettuista lapsista ja nuorista. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta ja vastaanottokeskukselta 68 §:ssä tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot ihmiskaupan uhreista.

Hyvinvointialueella on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 63 ja 65 §:ssä tarkoitettujen korvausten ja 65 §:ssä tarkoitettujen päätösten hakemiseksi välttämättömät tiedot 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen henkilöistä. Hyvinvointialueella ja kunnalla on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 68 §:ssä tarkoitettujen korvausten hakemiseksi välttämättömät tiedot ihmiskaupan uhreista. Hyvinvointialueella on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 69 §:ssä tarkoitettujen korvausten ja siinä tarkoitettujen päätösten hakemiseksi välttämättömät tiedot 2 §:n 6 momentissa tarkoitettuista lapsista ja nuorista.

Ahvenanmaan maakunnan terveys- ja sairaanhoitoviranomaisella on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 65 §:ssä tarkoitettujen korvausten ja mainitussa pykälässä tarkoitettujen päätösten hakemiseksi välttämättömät tiedot 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettuista henkilöistä.

Kunnalla on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 64 §:ssä tarkoitettujen korvausten hakemiseksi välttämättömät tiedot 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettuista henkilöistä.

Kunnalla on oikeus saada hyvinvointialueelta, Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 65 §:n 2 momentissa tarkoitettujen korvausten ja 65 §:n 4 momentissa tarkoitettujen päätösten hakemiseksi välttämättömät tiedot 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettuista henkilöistä.

Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvalla kunnalla on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 65 §:n 4 momentissa tarkoitettujen korvausten hakemiseksi välttämättömät tiedot korvausten kohteena olevasta maahanmuuttajasta.

91 §

Ohjaus- ja valvontatehtäviin liittyvä tiedonsaantioikeus

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 55 §:n 1 momentin 1, 5 ja 6 kohdassa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi välttä-

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

mättömät tiedot kunnalta, hyvinvointialueelta, aluehallintovirastolta, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolta, 35 §:ssä tarkoitettulta edustajalta ja tässä laissa tarkoitettulta palveluntuottajalta.

Aluehallintovirastolla ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolla on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 57 §:ssä tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot toisiltaan, kunnalta, hyvinvointialueelta, elinkeino- ja ympäristökeskukselta, 35 §:ssä tarkoitettulta edustajalta ja tässä laissa tarkoitettulta palveluntuottajalta.

92 §

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen muu tiedonsaantioikeus

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 55 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot kunnalta, **työvoimaviranomaiselta**, hyvinvointialueelta, 35 §:ssä tarkoitettulta edustajalta ja tässä laissa tarkoitettulta palveluntuottajalta.

93 §

Alaikäisen edustajan tiedonsaantioikeus

Edellä 35 §:ssä tarkoitettulla edustajalla on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 37 §:ssä tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot Maahanmuuttovirastolta, hyvinvointialueelta, vastaanotto- ja järjestelykeskukselta, kunnalta, Kansaneläkelaitokselta, perheryhmäkodilta sekä tässä laissa tarkoitettulta palveluntuottajalta.

94 §

Palveluntuottajan kotoutumista edistävien palveluiden tuottamiseen liittyvä tiedonsaantioikeus

Edellä 2 luvussa tarkoitettuja palveluita tuottavalla julkisella tai yksityisellä oppilaitoksella tai muulla palveluntuottajalla, jonka asiakkaaksi kotoutuja-asiakas ohjataan kotoutumissuunnitelman mukaisesti, on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä kunnalta ja edeltäviltä palveluntuottajilta 2 luvussa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi seuraavat tiedot:

- 1) nimet;
- 2) syntymäaika ja -paikka;
- 3) henkilötunnus;
- 4) äidinkieli;
- 5) asiointikieli;
- 6) kansalaisuus tai kansalaisuudettomuus ja kansallisuus;
- 7) koti- ja asuinpaikka;
- 8) yhteystiedot;
- 9) virkailijan nimi;
- 10) kotoutumissuunnitelman laatimispäivä ja voimassaolo;
- 11) merkitty koulutussuositus ja muut osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnissa esiin tulleet koulutukseen liittyvät kartoitukset;

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

- 12) kielitaidon lähtötason testauksen tulos;
- 13) aiemmin suoritettu koulutus tai tutkinto;
- 14) aiempi ammatti tai työkokemus;
- 15) asiakkaan tavoiteammatti;
- 16) mahdollisen aiemman kotoutumista edistävän koulutuksen tai opintojen opintosuunnitelma ja arvio sen toteutumisesta,
- 17) mahdollisessa aiemmassa kotoutumista edistävässä koulutuksessa tai opinnoissa sovitut toimenpiteet ja tavoitteet jatkosta; ja
- 18) muut opetukseen tai palveluun osallistumisen kannalta välttämättömät tiedot.

10 luku

Erinäiset säännökset

95 §

Muutoksenhaku

Tässä laissa tarkoitettuun päätökseen saa vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa. (Uusi 1 mom.)

Muutoksenhaussa hallintotuomioistuimeen sovelletaan, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) säädetään, jollei muualla laissa toisin säädetä. Muutoksenhausta kunnan työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain mukaiseen päätökseen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 16 luvussa. (2 mom. HE:n 1 mom.)

~~Muutoksenhausta kunnan työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain mukaiseen päätökseen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 16 luvussa. Muutoksenhausta työttömyysetuutta koskevaan päätökseen säädetään työttömyysturvalain 12 luvussa. Muutoksenhausta toimeentulotukea koskevaan päätökseen säädetään sosiaalihuoltolain 6 luvussa.~~

~~Kunnan ratkaisuun olla tukematta työnhakijan omaehtoista opiskelua ei saa vaatia oikaisua eikä siitä saa valittaa.~~

Edellä 16 §:ssä tarkoitettuun kotoutumissuunnitelmaan, 17 §:ssä tarkoitettuun monialaiseen kotoutumissuunnitelmaan tai sen 22 §:ssä tarkoitettuun tarkistamiseen ei saa erikseen hakea oikaisua eikä saa erikseen hakea muutosta valittamalla. ~~Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen 43 §:ssä tarkoitettuun päätökseen kuntapaikalle ohjaamisesta ei saa hakea muutosta valittamalla.~~ Muutoksenhausta Kansaneläkelaitoksen tai työttömyyskassan työttömyysetuutta koskevaan päätökseen säädetään työttömyysturvalain 12 luvussa. Muutoksenhausta Kansaneläkelaitoksen toimeentulotukea koskevaan päätökseen säädetään toimeentulotuesta annetun lain 24 §:ssä. (3 mom. HE:n 4 mom.)

Kunnan ratkaisuun olla tukematta työnhakijan omaehtoista opiskelua ei saa vaatia oikaisua eikä siitä saa valittaa. (4 mom. HE:n 3 mom.)

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen 43 §:ssä tarkoitettuun päätökseen kuntapaikalle ohjaamisesta ei saa hakea muutosta valittamalla. (Uusi 5 mom.)

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

96 § (Uusi)

Virkavastuu

Tämän lain 10 §:ssä tarkoitettua ohjausta ja neuvontaa, 14 §:ssä tarkoitettuja osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin sisältyviä asiantuntija-arviointeja, 15 §:ssä tarkoitettuja monialaiseen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin sisältyviä asiantuntija-arviointeja, 25 §:ssä tarkoitettua monikielisen yhteiskuntaorientaation ja 27 §:ssä tarkoitettua kotoutuskoulutuksen toteuttamista koskevia tehtäviä sekä 33 §:ssä tarkoitettuja perheryhmäkotitoiminnan tehtäviä hoitavaan muun kuin viranomaisen palveluksessa olevaan henkilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen suorittaessaan edellä mainituissa lainkohdissa tarkoitettuja tehtäviä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

97 (96) §

Vakuutusturva

Kunnan on huolehdittava, että 13 §:ssä säädettyihin kunnan kotoutumisohjelman mukaisiin palveluihin osallistuva vakuutetaan työtapaturma- ja ammattitautilain (459/2015) 3 §:n 1 momentissa tarkoitettulla vakuutuksella sekä ryhmävastuuvakuutuksella. Poiketen siitä, mitä mainitun lain 58 ja 59 §:ssä säädetään, päiväraha on 1/360 vuosityöansiosta.

98 (97) §

Paluumuuton tukeminen

Hyvinvointialue voi hakemuksesta korvata 2 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitettulle henkilölle tai ihmiskaupan uhrille, joka palaa vapaaehtoisesti koti- tai lähtömaahansa muuten kuin tilapäisessä tarkoituksessa, kohtuulliset matka- ja muuttokustannukset. Lisäksi hyvinvointialue voi maksaa yhdelle henkilölle enintään kahden kuukauden ja perheelle enintään neljän kuukauden toimeentulotuen perusosan määrää vastaavan paluumuuttoavustuksen.

Korvauksen matka- ja muuttokustannuksista sekä paluumuuttoavustuksen myöntää hakemuksesta se hyvinvointialue, jonka alueella 1 momentissa tarkoitettu henkilö asuu.

Hyvinvointialue voi periä takaisin myöntämänsä korvauksen matka- ja muuttokustannuksista sekä paluumuuttoavustuksen, jos osoittautuu, että korvaus tai avustus on maksettu virheellisin perustein tai perusteettomasti.

99 (98) §

Maahantulomatkan kustannusten korvaaminen

Maahanmuuttovirasto korvaa ulkomaalaislain 90 §:ssä tarkoitettussa pakolaiskiintiössä Suomeen otetun henkilön ja tämän perheenjäsenen maahantulomatkasta aiheutuneet kustannukset.

Maahanmuuttovirasto voi yksittäisessä tapauksessa päättää hakemuksesta korvata muun kuin 1 momentissa tarkoitettua kansainvälistä suojelua saavan henkilön perheenjäsenen maahantulo-

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

matkasta aiheutuneet kustannukset, jos kustannusten korvaamatta jättäminen olisi kohtuutonta ottaen huomioon kansainvälistä suojelua saavan henkilön tai hänen perheenjäsenensä vaikea vamma, vakava sairaus tai muu näihin rinnastettava poikkeuksellisen painava syy.

100 (99) §

Lain soveltaminen Helsingin kaupunkiin

Mitä tässä laissa säädetään hyvinvointialueesta, sovelletaan myös Helsingin kaupunkiin.

11 luku

Voimaantulo

101 (100) §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2025.

Tällä lailla kumotaan kotoutumisen edistämisestä annettu laki (1386/2010).

102 (101) §

Siirtymäsäännökset

Kunnan on haettava tällä lailla kumotun kotoutumisen edistämisestä annetun lain 48 §:n nojalla myönnettäviä korvauksia 31 päivään joulukuuta 2026 mennessä. Kunnan ja hyvinvointialueen on haettava mainitun lain 50 §:n nojalla myönnettäviä korvauksia 31 päivään joulukuuta 2026 mennessä.

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä sovelletaan ennen tämän lain voimaan tuloa laaditun kotoutumissuunnitelman enimmäiskeston sekä muilta osin kotoutumissuunnitelmaan, kunnes kotoutumissuunnitelma on tarkistettu tämän lain 22 §:n mukaisesti.

Kunnan on otettava käyttöön 74 §:ssä tarkoitettu kotoutumisen valtakunnallinen asiakastietojärjestelmä kahden vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta.

Kunnan, hyvinvointialueen ja kehittämis- ja hallintokeskuksen on tallennettava 76 §:ssä tarkoitettut tiedot kotoutumisen edistämisen tietovarantoon 1 päivästä tammikuuta 2027.

Haettaessa muutosta ennen tämän lain voimaantuloa annettuun päätökseen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

2.

Laki

sosiaalihuoltolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sosiaalihuoltolain (1301/2014) 36 §:n 5 momentti, sellaisena kuin se on laissa /, ja
lisätään 14 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 790/2022, uusi 8 a kohta sekä lakiin
uusi 22 a § seuraavasti:

14 §

Tuen tarpeisiin vastaavat sosiaalipalvelut

Hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvina sosiaalipalveluina on järjestettävä sen sisäl-
töisenä ja siinä laajuudessa kuin tässä tai muussa laissa säädetään:

-----
8 a) perheryhmäkotitoimintaa;
-----

22 a §

Perheryhmäkoti

Perheryhmäkodilla tarkoitetaan sosiaalihuollon ympärivuorokautista palveluyksikköä, jossa
annetaan kotoutumisen edistämiseksi annetun lain (/) 2 §:n 6 momentissa tarkoitettulle lapselle
hoiva, huolenpito ja kasvatusta mainitun lain 33 §:ssä tarkoitettulla tavalla. Perheryhmäkodin toi-
minnassa on noudatettava, mitä lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 1 §:ssä sää-
detään. Lapsen hoiva, huolenpito ja kasvatusta on järjestettävä ja lasta on kohdeltava siten, että hä-
nen yksityisyyttään kunnioitetaan.

Perheryhmäkodin toiminnassa on huolehdittava siitä, että:

- 1) toimintaan on riittävät ja asianmukaiset toimitilat ja toimintavälineet;
- 2) hoiva-, huolenpito- ja kasvatustehtävissä toimii vähintään seitsemän työntekijää kuitenkin
niin, että jos samassa rakennuksessa on useampi palveluyksikkö, jokaisessa on oltava vähintään
kuusi hoiva-, huolenpito- ja kasvatustehtävissä toimivaa työntekijää;
- 3) hoiva-, huolenpito- ja kasvatustehtävissä olevan henkilöstön määrässä ja rakenteessa ote-
taan huomioon asiakkaiden erityistarpeet;
- 4) palveluyksikössä on lasten tarvitsemaan hoivaan, huolenpitoon ja kasvatukseen nähden riit-
tävä määrä sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain (817/2015) 3 §:ssä tarkoitettuja sosi-
aalihuollon ammattihenkilöitä sekä muuta henkilöstöä;
- 5) palveluyksikön hoiva-, huolenpito- ja kasvatustehtävistä vastaava johtaja täyttää 46 a §:n 3
momentissa säädetty edellytykset.

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

Palveluyksikössä saa olla enintään seitsemän asiakaspaikkaa. Samassa rakennuksessa saa olla asiakaspaikka enintään 24 lapselle.

Kiireellisissä tapauksissa voidaan väliaikaisesti poiketa 3 momentissa säädetyistä lasten määrästä, jos se on välttämätöntä lapsen hoivan järjestämiseksi.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto voi antaa määräaikaisen luvan aloittaa perheryhmäkotitoiminta ilman yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain (922/2011) 7 §:ssä tarkoitettua lupaa, jos palvelua ei saada laajamittaisen maahantulon tai muun siihen verrattavan syyn vuoksi muutoin järjestettyä.

Perheryhmäkodin palveluksessa olevaan henkilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen suorittaessaan tässä pykälässä tarkoitettuja tehtäviä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974). Aineiden ja esineiden haltuunotosta ja asiakkaan käytössä olevien tilojen tarkastamisesta perheryhmäkodissa säädetään kotoutumisen edistämisestä annetun lain 33 §:ssä.

36 §

Palvelutarpeen arviointi

Palvelutarpeen arvioinnista vastaa palvelutarpeen arvioimisen kannalta tarkoituksenmukainen sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 3 §:ssä tarkoitettu sosiaalihuollon ammattihenkilö, jollei muualla laissa toisin säädetä. Erityistä tukea tarvitsevien lasten ja muiden erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden palvelutarpeen arvioinnin tekemisestä vastaa virkasuhteessa oleva sosiaalityöntekijä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain (615/2020) 1 §:n 1 momentti, 3 §:n 2 momentti, 11 §:n 1 momentti ja 13 §:n 1 momentti seuraavasti:

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

1 §

Lain soveltamisala ja henkilötietojen käsittelyn tarkoitus

Tätä lakia sovelletaan, jollei muualla laissa toisin säädetä, henkilötietojen kokonaan tai osittain automatisoituun käsittelyyn sekä muuhun henkilötietojen käsittelyyn, kun henkilötiedot muodostavat tai niiden on tarkoitus muodostaa henkilörekisteri tai sen osa ja henkilötietoja käsitellään seuraavissa tarkoituksissa:

- 1) ulkomaalaisen maahantuloa ja maastalähtöä sekä oleskelua koskevien asioiden käsittely sekä niitä koskeva päätöksenteko ja valvonta;
- 2) Suomen kansalaisuuden saamista, säilyttämistä, menettämistä ja kansalaisuudesta vapautumista sekä kansalaisuusaseman määrittämistä koskevien asioiden käsittely ja päätöksenteko;
- 3) kansainvälistä suojelua hakevan ja tilapäistä suojelua saavan vastaanotto, ihmiskaupan uhrien auttaminen sekä ilman huoltajaa olevan lapsen edustajatoiminta osana vastaanottotoimintaa sekä näiden ohjaus, suunnittelu ja valvonta;
- 4) ulkomaalaisen sijoittaminen säilöönottoyksikköön, ulkomaalaisen kohtelu säilöönottoyksikössä sekä säilöönottoyksikön järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen;
- 5) kuntapaikalle ohjaaminen sekä ilman huoltajaa olevan oleskeluluvan saaneen lapsen edustajatoiminta sekä näiden ohjaus, suunnittelu ja valvonta.

3 §

Ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmän rekisterinpitäjät ja vastuunjako

Kukin viranomainen saa käsitellä tallentamiaan tietoja lakisäätteisten tehtäviensä hoitamiseksi seuraavasti:

- 1) Maahanmuuttovirasto 1 §:n 1 momentin 1—5 kohdassa tarkoitettussa käsittelytarkoituksessa;
- 2) poliisi 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettussa käsittelytarkoituksessa;
- 3) suojelupoliisi 1 §:n 2 momentissa tarkoitettussa käsittelytarkoituksessa;
- 4) Rajavartiolaitos 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettussa käsittelytarkoituksessa;
- 5) vastaanottokeskus 1 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettussa käsittelytarkoituksessa;
- 6) järjestelykeskus 1 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdassa tarkoitettussa käsittelytarkoituksessa;
- 7) säilöönottoyksikkö 1 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettussa käsittelytarkoituksessa;
- 8) ulkoministeriö 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettussa käsittelytarkoituksessa;
- 9) edustusto 1 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettussa käsittelytarkoituksessa;
- 10) elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 1 §:n 1 momentin 1 ja 5 kohdassa tarkoitettussa käsittelytarkoituksessa;
- 11) työ- ja elinkeinotoimisto 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettussa käsittelytarkoituksessa;
- 12) hyvinvointialueen viranomainen ja Helsingin kaupunki 1 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettussa käsittelytarkoituksessa.

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

11 §

Tiedonsaantioikeus ulkomaalaisasioiden asiankäsitteilyjärjestelmän rekisterinpitäjien välillä

Käsitellessään tietoja ulkomaalaisasioiden asiankäsitteilyjärjestelmässä:

1) Maahanmuuttovirastolla on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä maksutta 1 §:n 1 momentin 1—5 kohdan käsitteilytarkoituksessa ulkomaalaislain, kansalaisuuslain (359/2003), kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijöinä työskentelyä varten annetun lain (907/2017), jäljempänä *kausityölaki*, kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä yrityksen sisäisen siirron yhteydessä annetun lain (908/2017), jäljempänä *ICT-laki*, kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain (719/2018), jäljempänä *tutkija- ja opiskelijalaki*, kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011), jäljempänä *vastaanottolaki*, säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä annetun lain (116/2002), jäljempänä *säilölaki*, ja kotoutumisen edistämisestä annetun lain (/), jäljempänä *kotoutumislaki*, mukaisten tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät tiedot poliisilta, suojelupoliisilta, Rajavartiolaitokselta, vastaanottokeskukselta, järjestelykeskukselta, säilöönottoyksiköltä, ulkoministeriöltä, edustustolta, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta, työ- ja elinkeinotoimistolta sekä hyvinvointialueen viranomaiselta **sekä Helsingin kaupungilta**;

2) vastaanottokeskuksella on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä maksutta 1 §:n 1 momentin 3 kohdan käsitteilytarkoituksessa vastaanottolain mukaisten tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät tiedot Maahanmuuttovirastolta, poliisilta, Rajavartiolaitokselta, toiselta vastaanottokeskukselta, järjestelykeskukselta, säilöönottoyksiköltä ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta;

3) järjestelykeskuksella on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä maksutta 1 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdan käsitteilytarkoituksessa ulkomaalaislain ja vastaanottolain mukaisten tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät tiedot Maahanmuuttovirastolta, poliisilta, Rajavartiolaitokselta, vastaanottokeskukselta, toiselta järjestelykeskukselta, säilöönottoyksiköltä ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta;

4) säilöönottoyksiköllä on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä maksutta 1 §:n 1 momentin 4 kohdan käsitteilytarkoituksessa säilölain mukaisten tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät tiedot Maahanmuuttovirastolta, poliisilta, Rajavartiolaitokselta, vastaanottokeskukselta, järjestelykeskukselta ja toiselta säilöönottoyksiköltä;

5) ulkoministeriöllä on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä maksutta 1 §:n 1 momentin 1 kohdan käsitteilytarkoituksessa ulkomaalaislain mukaisten tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät tiedot Maahanmuuttovirastolta, poliisilta, Rajavartiolaitokselta ja edustustolta;

6) edustustolla on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä maksutta 1 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdan käsitteilytarkoituksessa ulkomaalaislain ja kansalaisuuslain mukaisten tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät tiedot Maahanmuuttovirastolta, poliisilta, Rajavartiolaitokselta ja ulkoministeriöltä;

7) elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä maksutta 1 §:n 1 momentin 1 ja 5 kohdan käsitteilytarkoituksessa ulkomaalaislain ja kotoutumislain mukaisten tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät tiedot Maahanmuuttovirastolta, poliisilta, Rajavartiolaitokselta, vastaanottokeskukselta, järjestelykeskukselta, edustustolta ja hyvinvointialueen viranomaiselta **sekä Helsingin kaupungilta**;

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

8) työ- ja elinkeinotoimistolla on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä maksutta tämän lain 1 §:n 1 momentin 1 kohdan käsittelytarkoituksessa ulkomaalaislain mukaisten tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät tiedot Maahanmuuttovirastolta, poliisilta, Rajavartiolaitokselta, edustustolta sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta;

9) hyvinvointialueen viranomaisella ja Helsingin kaupungilla on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä maksutta tämän lain 1 §:n 1 momentin 5 kohdan käsittelytarkoituksessa kotoutumislain mukaisten tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät tiedot Maahanmuuttovirastolta, vastaanottokeskukselta ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta.

---

13 §

Muu tiedonsaantioikeus

Maahanmuuttovirastolla on 1 §:n 1 momentin 1—5 kohdan, vastaanottokeskuksella 1 §:n 1 momentin 3 kohdan, järjestelykeskuksella 1 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdan, säilöönottoyksiköllä 1 §:n 1 momentin 4 kohdan, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella, työ- ja elinkeinotoimistolla, ulkoministeriöllä ja edustustolla 1 §:n 1 momentin 1 kohdan sekä hyvinvointialueen viranomaisella ja Helsingin kaupungilla 1 §:n 1 momentin 5 kohdan käsittelytarkoituksessa ulkomaalaislain, kansalaisuuslain, kausityölain, ICT-lain, tutkija- ja opiskelijalain, vastaanottolain, säilölain ja kotoutumislain mukaisten tehtävien hoitamiseksi oikeus salassapitosäännösten estämättä saada maksutta välttämättömät luonnollisia henkilöitä ja oikeushenkilöitä koskevat tiedot viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 4 §:ssä tarkoitetuilta tahoilta sekä yksityiseltä palveluntuottajalta ja ilman huoltajaa olevalle lapselle määrättyä edustajalta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) 9 §, 10 §:n 1 momentti ja 24 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 9 § osaksi laeissa 579/2015, 1487/2016, 965/2017, 479/2021 ja 720/2022, 10 §:n 1 momentti laissa 912/2021 ja 24 §:n 1 momentti laissa 1219/2020, seuraavasti:

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

9 §

Valtionosuuden määrä

Kansanopiston, kansalaisopiston tai kesäyliopiston ylläpitäjälle myönnetään valtionosuutta 57 prosenttia sekä opintokeskuksen tai liikunnan koulutuskeskuksen ylläpitäjälle 65 prosenttia 8 §:n mukaan lasketusta euromäärästä. Edellä 2 §:n 8 momentissa tarkoitettun oppilaitoksen ylläpitäjälle myönnetään valtionosuutta 57 prosenttia 8 §:n mukaan lasketusta euromäärästä.

Valtionosuutta myönnetään kuitenkin kansanopiston, opintokeskuksen, kansalaisopiston tai kesäyliopiston ylläpitäjälle sata prosenttia 8 §:n mukaan lasketusta euromäärästä opetus- ja kulttuuriministeriön 10 §:n nojalla vahvistamalle määrälle sellaista oppilaitoksen ylläpitäjän järjestämää koulutusta, jonka maahanmuuttaja suorittaa aikana, jona hänellä on kotoutumisen edistämisestä annetun lain (/) 16 §:ssä tarkoitettu voimassa oleva kotoutumissuunnitelma tai 17 §:ssä tarkoitettu voimassa oleva monialainen kotoutumissuunnitelma taikka yhden vuoden aikana viimeisen kotoutumissuunnitelman tai monialaisen kotoutumissuunnitelman voimassaolon päättymisen jälkeen. Lisäksi edellytetään, että koulutuksessa noudatetaan kotoutumisen edistämisestä annetun lain 26 §:n 4 momentissa tarkoitettuja aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteita tai 26 §:n 5 momentin 1 kohdassa tarkoitettua Opetushallituksen laatimaa vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksen opetussuunnitelmasuosittelusta. Valtionosuutta myönnetään lisäksi sata prosenttia koulutuksesta, joka on oppivelvollisuuslain 5 §:n 2 momentissa tarkoitettua koulutusta.

Yhdistetyssä oppilaitoksessa valtionosuusprosentti määräytyy kunkin oppilaitosmuodon osalta erikseen.

Myönnettäessä valtionosuutta kunnan tai kuntayhtymän ylläpitämälle kansanopistolle, kansalaisopistolle, kesäyliopistolle tai liikunnan koulutuskeskukselle 8 §:ssä tarkoitettua valtionosuuden perusteesta otetaan vuosina 2017—2019 huomioon kansanopistojen osalta 98,53 prosenttia, kansalaisopistojen osalta 98,19 prosenttia, kesäyliopistojen osalta 98,65 prosenttia ja liikunnan koulutuskeskusten osalta 99,10 prosenttia.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi hakemuksesta myöntää valtionosuutta enemmän kuin 1 momentissa säädetään 4 §:n nojalla myönnetyn ylläpitämisluvan saaneelle kansanopiston ylläpitäjälle, jos oppilaitoksen luvan mukainen pääasiallinen koulutustehtävä on vaikeasti vammaisille järjestettävä koulutus. Valtionosuuden määrä voi olla enintään 80 prosenttia 8 §:n mukaan lasketusta euromäärästä. Opetus- ja kulttuuriministeriö voi ylläpitäjää kuultuaan muuttaa päätöstä, jos kansanopiston järjestämässä koulutuksessa tapahtuneet olennaiset muutokset sitä edellyttävät.

Kansanopistojen ylläpitäjälle, joka järjestää 7 a luvussa tarkoitettua koulutusta, valtionosuutta myönnetään koulutuksen järjestämiseen sata prosenttia 8 §:n mukaan lasketusta euromäärästä opetus- ja kulttuuriministeriön 10 §:n nojalla vahvistamalle määrälle oppilaitoksen ylläpitäjän järjestämää oppivelvollisuuteen kuuluvaa koulutusta. Lisäksi 7 a luvussa tarkoitettun koulutuksen järjestämiseen kansanopiston ylläpitäjälle myönnetään oppimateriaalilisa koulutukseen varatun valtion talousarviossa olevan määrärahan puitteissa. Oppimateriaalilisan euromäärästä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

10 §

Valtionosuuden laskemisessa käytettävien suoritteiden määrän vahvistaminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa vuosittain valtion talousarvion rajoissa valtionosuuden laskemisen perusteena käytettävän opiskelijaviikkojen, opiskelijavuorokausien, opiskelijapäivien sekä opetustuntien määrän. Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa lisäksi vuosittain valtion talousarvion rajoissa niiden opiskelijaviikkojen määrän edellä mainituista opiskelijaviikoista, joihin 9 §:n 6 momentin mukaisesti myönnetään sadan prosentin valtionosuus. Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa vuosittain valtion talousarvion rajoissa niiden opiskelijaviikkojen ja opetustuntien määrän, joihin 9 §:n 2 momentin mukaisesti myönnetään sadan prosentin valtionosuus. Yhdistetyn oppilaitoksen osalta suoritteiden määrät vahvistetaan erikseen kullekin oppilaitosmuodolle.

---

24 §

Opiskelijoilta perittävät maksut

Opiskelijoilta voidaan periä opetuksesta kohtuullisia maksuja. Maksua ei kuitenkaan peritä kansanopiston, opintokeskuksen, kansalaisopiston tai kesäyliopiston järjestämästä koulutuksesta, jonka maahanmuuttaja suorittaa aikana, jona hänellä on kotoutumisen edistämisestä annetun lain 16 §:ssä tarkoitettu voimassa oleva kotoutumissuunnitelma tai 17 §:ssä tarkoitettu voimassa oleva monialainen kotoutumissuunnitelma, tai yhden vuoden aikana viimeisen kotoutumissuunnitelman tai monialaisen kotoutumissuunnitelman voimassaolon päättymisen jälkeen. Lisäksi edellytetään, että koulutuksessa mainitun lain 26 §:n 4 momentissa tarkoitettuja aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteita tai 26 §:n 5 momentin 1 kohdassa tarkoitettua Opetushallituksen laatimaa vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksen opetussuunnitelmasuosittelusta. Maksua ei myöskään peritä tämän lain 7 a luvussa tarkoitettussa koulutuksessa eikä oppivelvollisuuslain 5 §:n 2 momentissa tarkoitettussa koulutuksessa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

työttömyysturvalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan työttömyysturvalain (1290/2002) 1 luvun 5 §:n 1 momentin 10 a ja 15 kohta, 2 luvun 10 a §:n 3 momentin 1 kohdan d alakohta, 2 a luvun 9 §:n 1 momentin 2 ja 4 kohta sekä 7 kohdan c alakohta, 10 §:n 2 momentin 2 kohta, 11 §:n 1 momentin johdantokappale ja 13 §:n ~~1 momentin~~ 4 kohta, 10 luvun 4 §:n 2 momentti sekä 11 luvun 4 §:n 1 momentin 5 kohta, sellaisina kuin niistä ovat, 1 luvun 5 §:n 1 momentin 10 a ja 15 kohta, 2 a luvun 11 §:n 1 momentin johdantokappale ja 13 §:n ~~1 momentin~~ 4 kohta sekä 11 luvun 4 §:n 1 momentin 5 kohta laissa / , 2 luvun 10 a §:n 3 momentin 1 kohdan d alakohta laissa 1131/2022 sekä 2 a luvun 9 §:n 1 momentin 2 ja 4 kohta ja 7 kohdan c alakohta, 10 §:n 2 momentin 2 kohta ja 10 luvun 4 §:n 2 momentti laissa 1380/2021, seuraavasti:

1 luku

Yleiset säännökset

5 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

10 a) *työllistymissuunnitelmaa korvaavalla suunnitelmalla* kuntouttavasta työtoiminnasta annetussa laissa (189/2001) tarkoitettua aktivointisuunnitelmaa ja kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa (/) tarkoitettua kotoutumissuunnitelmaa tai monialaista kotoutumissuunnitelmaa ja työllistymisen monialaisesta edistämisestä annetun lain (/) mukaista monialaista työllistymissuunnitelmaa;

15) *työllistymistä edistävällä palvelulla* työvoimapalveluiden järjestämisestä annetussa laissa tarkoitettua työnhakuvalmennusta, uravalmennusta, työvoimakoulutusta ja työttömyysetuudella tuettua työnhakijan omaehtoista opiskelua, mainitun lain 54 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettua kokeilua, ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua työvoimakoulutusta, kotoutumisen edistämisestä annetun lain 28—31 §:ssä tarkoitettua omaehtoista opiskelua ja kuntouttavasta työtoiminnasta annetussa laissa tarkoitettua kuntouttavaa työtoimintaa.

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

2 luku

Etuuden saamisen yleiset työvoimapolitiittiset edellytykset

~~10 §~~

~~Opiskelu~~

~~Jos 10 a §:ssä tarkoitetut opinnot, työvoimakoulutuksena järjestetyt opinnot, työttömyysetuudella tuetut työnhakijan omaehtoiset opinnot tai kotoutumisen edistämisestä annetun lain 28—31 §:ssä tarkoitetut omaehtoiset opinnot on järjestetty jaksoissa, työnhakijaa ei kyseisten opintojen perusteella pidetä päätoimisena opiskelijana jaksojen välisenä aikana.~~

10 a § (Uusi)

Opiskelua koskevat poikkeukset

Työnhakijan opintoja ei pidetä päätoimisina myöskään:

1) jaksojen välisenä aikana, jos opinnot on järjestetty jaksotettuna ja kyse on:

d) kotoutumisen edistämisestä annetun lain 28—31 §:ssä tarkoitetuista omaehtoisista opinnoista;

2 a luku

Työvoimapolitiittisesti moitittava menettely

9 §

Työnhakuun ja työvoimapalveluihin liittyvä menettely

Työnhakijalla ei ole oikeutta työttömyysetuuteen seitsemän päivän ajalta laiminlyönnin tai muun menettelyn jälkeen, jos hän työttömänä tai palkkatuetussa työssä ollessaan taikka saadesaan työttömyysetuutta 3 luvun 3 §:n 3 momentin perusteella ilman 11—14 §:ssä tarkoitettua taikka näihin pätevyydeltään rinnastettavaa syytä 12 kuukauden aikana toisen kerran:

2) jättää saapumatta kotoutumisen edistämisestä annetun lain 14 tai 15 §:ssä tarkoitettuun palvelutarpeen arviointiin;

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

4) kieltäytyy kotoutumisen edistämisestä annetun lain 14 tai 15 §:ssä tarkoitettua palvelutarpeen arvioinnista taikka muulla kuin 2 kohdassa tarkoitettulla menettelyllään aiheuttaa sen, ettei palvelutarpeen arviointia voida tehdä;

7) kieltäytyy seuraavasta palvelusta tai omalla menettelyllään aiheuttaa, ettei hänelle voida järjestää seuraavaa palvelua:

c) kotoutumisen edistämisestä annetun lain 28—30 §:ssä ja 31 §:n 1 momentissa tarkoitettu omaehtoinen opiskelu; tai

10 §

Jatkuva työnhakuun ja työvoimapalveluihin liittyvä menettely

Oikeus työttömyysetuuteen palautuu työssäolovelvoitteen asettamiseen johtaneen menettelyn jälkeen, kun henkilö on yhteensä vähintään 12 kalenteriviikkoa:

2) osallistunut muuhun työllistymistä edistävään palveluun kuin työttömyysetuudella tuettuun omaehtoiseen opiskeluun tai kotoutumisen edistämisestä annetun lain 28—31 §:ssä tarkoitettuun omaehtoiseen opiskeluun;

11 §

Pätevä syy olla osallistumatta työnhakijan palveluprosessiin liittyviin toimiin

Työnhakijalla on pätevä syy jättää saapumatta työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 31 ja 32 §:ssä tarkoitettuun alkuhaastatteluun, työnhakukeskusteluun, täydentävään työnhakukeskusteluun, kotoutumisen edistämisestä annetun lain 14 tai 15 §:ssä tarkoitettuun palvelutarpeen arviointiin sekä työllistymissuunnitelmaa korvaavan suunnitelman laatimis- ja tarkistamistilaisuuteen, jos:

13 §

Pätevä syy jättää hakematta työvoimaviranomaisen tarjoamaa työtä

Työnhakijalla on pätevä syy jättää hakematta työvoimaviranomaisen tarjoamaa työtä:

4) kun tarjotun työn vastaanottaminen johtaisi hänestä itsestään riippumattomista syistä työvoimakoulutuksen taikka työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 9 luvussa tarkoitettujen tai kotoutumisen edistämisestä annetun lain 28—31 §:ssä tarkoitettujen työttömyysetuudella tuettujen omaehtoisten opintojen keskeytymiseen.

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

10 luku

Työllistymistä edistävien palvelujen ajalta maksettavaa etuutta koskevat säännökset

4 §

Tämän lain poikkeava soveltaminen työllistymistä edistävien palvelujen ajalta

-----
Työvoimakoulutuksen ja työttömyysetuudella tuetun työnhakijan omaehtoisen opiskelun sekä 2 luvun 10 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla päätoimisena pidettävän kotoutumisen edistämisestä annetun lain 28—31 §:ssä tarkoitettuna omaehtoisen luku- ja kirjoitustaidon opiskelun aikana ei sovelleta 2 lukua, 2 a luvun 1 §:ää ja 4 §:ssä työnantajan yksilöidysti tarjoamasta työstä säädettyä, 3 luvun 1 §:n 3 momenttia, 6 luvun 8 §:ää eikä 7 luvun 2 §:ää.
-----

11 luku

Toimeenpanoa koskevat säännökset

4 §

Työvoimaviranomaisen työvoimapoliittinen lausunto

Työvoimaviranomainen antaa 1 luvun 4 §:n 3 momentissa tarkoitettua työvoimapoliittisen lausunnon:

-----
5) kotoutumisen edistämisestä annetun lain 32 §:ssä tarkoitettua opiskelun tukiajasta, maahanmuuttajan velvollisuuksista sekä opintojen seurannasta ja keskeytymisestä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

6.

Laki

oppivelvollisuuslain 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oppivelvollisuuslain (1214/2020) 5 §:n 2 momentti seuraavasti:

5 §

Oppivelvollisuuden suorittaminen eräissä tilanteissa

Oppivelvollinen, joka on suorittanut perusopetuslain 26 §:n 1 momentissa tarkoitetun perusopetuksen ja jolta puuttuu perusopetuksen jälkeisen koulutuksen suorittamiseksi riittävä suomen tai ruotsin kielen taito, voi suorittaa oppivelvollisuutta kansanopistossa järjestettävässä sellaisessa koulutuksessa, jossa noudatetaan kotoutumisen edistämisestä annetun lain (/) 26 §:n 4 momentissa tarkoitettuja aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteita tai 26 §:n 5 momentin 1 kohdassa tarkoitettua Opetushallituksen laatimaa vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksen opetussuunnitelmasuosituksista.

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

7.

Laki

Digi- ja väestötietoviraston eräistä henkilörekistereistä annetun lain 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Digi- ja väestötietoviraston eräistä henkilörekistereistä annetun lain (1156/2019) 8 §:n 5 momentti seuraavasti:

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

8 §

Holhousasioiden rekisteriin tallennettavat tiedot

Mitä edellä säädetään edunvalvojasta ja päämiehestä, on sovellettava kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011) 39 §:ssä sekä kotoutumisen edistämisestä annetun lain (/) 35 §:ssä tarkoitettuun lapsen edustajaan ja lapseen silloin, kun edustajan määrittämisestä koskeva tieto on tallennettava holhousasioiden rekisteriin.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

8.

Laki

kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain 38 e §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011) 38 e §:n 2 momentti sellaisena kuin se on laissa 388/2015 seuraavasti:

38 e §

Auttamisjärjestelmässä oleva lapsi

Edustajan määrittämisestä ilman huoltajaa olevalle auttamisjärjestelmään otetulle lapselle säädetään 5 luvussa ja kotoutumisen edistämisestä annetun lain (/) 3 luvussa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

9.

Laki

kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain (189/2001) 3 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1389/2010, seuraavasti:

3 §

Soveltamisala

Tätä lakia ei sovelleta henkilöön, jolla on kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa (/) tarkoitettu voimassa oleva kotoutumissuunnitelma tai monialainen kotoutumissuunnitelma taikka edellä tarkoitettuja suunnitelmia ei ole vielä laadittu. Laskettaessa 1 ja 2 momentin mukaisia määräaikoja otetaan kuitenkin työttömyyden perusteella kotoutumissuunnitelman ajalta maksettu työmarkkinatuki ja toimeentulotuki huomioon.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

10.

Laki

kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (618/2021) 1 §:n 1 momentin 21 kohta sekä 2 §:n 1 momentin 13 kohta, sellaisina kuin ne ovat laissa (/), ja lisätään 1 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laissa (/), uusi 22 kohta seuraavasti:

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

1 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan käyttökustannuksiin myönnettävään valtionosuuteen sellaisiin kuntien tehtäviin (*valtionosuustehtävä*), joista säädetään:

-
- ~~20) ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä annetun lain (523/2015) 5 §:ssä;~~
21) työvoimapalveluiden järjestämisestä annetussa laissa (/);
22) kotoutumisen edistämisestä annetun lain (/) 60 §:ssä.
-

2 § (Uusi)

Poikkeukset soveltamisalasta

Tämän lain perusteella ei myönnetä valtionosuutta käyttökustannuksiin, jotka aiheutuvat:

-
- 13) kotoutumisen edistämisestä annetun lain 26 §:ssä tarkoitetusta kotoutumiskoulutuksesta siltä osin kuin sitä järjestetään mainitun lain 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitetulle henkilölle;
-

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Valiokunnan uudet lakiehdotukset

11.

Laki

työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain (/) 3 §:n 1 momentin 8 kohta, 32 §:n 2 momentti, 33 §:n 1 momentin 2 kohta ja 4 momentti, 41 §:n 1 kohta, 44 §:n 2 momentin 2 kohta, 47 §:n 3 momentti, 48 §:n 1 momentin 3 kohta, 51 §, 61 §:n 1 momentin 3 kohta, 82 §:n 1 momentin 4 kohta, 103 §:n 1 momentin 2 kohta ja 3 momentti sekä 106 §:n 1 momentti seuraavasti:

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan

8) *työllisyysuunnitelmaa korvaavalla suunnitelmalla* kuntouttavasta työtoiminnasta annetussa laissa (189/2001) tarkoitettua aktivointisuunnitelmaa, kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa (/) tarkoitettua kotoutumissuunnitelmaa ja **monialaista kotoutumissuunnitelmaa** sekä työllistymisen monialaisesta edistämisestä annetussa laissa (/) tarkoitettua monialaista työllistymissuunnitelmaa;

32 §

Työnhakukeskustelut ja 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettut täydentävät työnhakukeskustelut järjestetään myös työvoimakoulutuksessa olevalle, 9 luvussa tai kotoutumisen edistämisestä annetun lain **28—32 §:ssä** tarkoitettulla tavalla työttömyysetuudella tuettuna opiskelevalle sekä palkkatuetussa työssä ja kuntoutuksessa olevalle työnhakijalle, vaikka hän ei olisi työtön tai työttömyysuhan alainen, jos työvoimakoulutuksen arvioitu kesto on enintään kuukausi, työnhakija opiskelee työttömyysetuudella tuettuna omaehtoisia opintoja arviolta enintään kuukauden tai palkkatuetun työn tai yhdenjaksoisen kuntoutuksen arvioitu kesto on enintään kuukausi.

33 §

Työnhakukeskustelua ja täydentävää työnhakukeskustelua koskevat poikkeukset

Vaikka työnhakija olisi työtön tai työttömyysuhan alainen, työnhakukeskustelua ja 32 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdassa tarkoitettua täydentävää työnhakukeskustelua ei järjestetä, jos työnhakija:

2) ei ole suorittanut peruskoulun tai lukion jälkeistä tutkintoon johtavaa, ammatillisia valmiuksia antavaa koulutusta (koulutusta vailla oleva) ja hän opiskelee omaehtoisia opintoja 9 luvussa tai kotoutumisen edistämisestä annetun lain **28—32 §:ssä** tarkoitettulla tavalla työttömyysetuudella tuettuna arviolta yli kuukauden;

Vaikka työnhakija olisi työtön tai työttömyysuhan alainen, 32 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdassa tarkoitettua täydentävää työnhakukeskustelua ei järjestetä, jos työnhakija opiskelee omaehtoisia opintoja 9 luvussa tai kotoutumisen edistämisestä annetun lain **28—32 §:ssä** tarkoitettulla tavalla työttömyysetuudella tuettuna arviolta yli kuukauden ja on suorittanut peruskoulun tai lukion jälkeisen tutkintoon johtavan, ammatillisia valmiuksia antavan koulutuksen.

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

41 §

Muistutus

Työvoimaviranomainen muistuttaa työnhakijaa kirjallisesti hänen menettelynsä vaikutuksesta työllistymiseen ja hänen mahdolliseen oikeuteensa saada työttömyysetuutta, jos työnhakija:

1) jättää saapumatta alkuhaastatteluun, työnhakukeskusteluun tai täydentävään työnhakukeskusteluun ~~taikka kotoutumisen edistämisestä annetun lain 9 §:ssä tarkoitettuun alkukartoitukseen;~~

44 §

Työnhakuvelvollisuus

Vaikka työnhakija ei ole työtön tai työttömyysuhan alainen, hänelle asetetaan työnhakuvelvollisuus, jos hän:

2) opiskelee omaehtoisia opintoja 9 luvussa tai kotoutumisen edistämisestä annetun lain **28—32 §:ssä** tarkoitetulla tavalla työttömyysetuudella tuettuna; tai

47 §

Haettavien työmahdollisuuksien määrä ja tarkastelujaksoa koskevat poikkeukset

Ellei 1 momentista, 44 §:n 3 momentista tai 48 §:stä johdu muuta, arviolta yli kuukauden ajan 9 luvussa tai kotoutumisen edistämisestä annetun lain **28—32 §:ssä** tarkoitetulla tavalla omaehtoisia opintoja työttömyysetuudella tuettuna opiskelevan koulutusta vailla olevan työnhakijan työllistymissuunnitelmaan tulee sisällyttää opintojen ajalle kolmen kuukauden tarkastelujaksot, joista kunkin aikana työnhakijan tulee hakea kolmea työmahdollisuutta. Työnhakuvelvollisuuteen sovelletaan 1 momenttia sekä 44 ja 48 §:ää siitä lukien, kun työnhakijalle on järjestetty 33 §:n 2 momentissa tarkoitettu työnhakukeskustelu.

48 §

Työnhakuvelvollisuuden asettamatta jättäminen

Työnhakuvelvollisuutta ei aseteta, jos:

3) työnhakija opiskelee 9 luvussa tai kotoutumisen edistämisestä annetun lain **28—32 §:ssä** tarkoitetulla tavalla omaehtoisia luku- ja kirjoitustaidon opintoja työttömyysetuudella tuettuna ja opinnot ovat työttömyysturvalain 2 luvun 10 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla päätoimisia;

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

51 §

Asiantuntija-arvioinnit

Työvoimaviranomainen järjestää henkilöasiakkaiden osaamisen, ammattitaidon, soveltuvuuden sekä työ-, yritystoiminta- ja koulutusvaihtoehtojen selvittämiseksi:

- 1) osaamis- ja ammattitaitokartoituksia;
- 2) työkyvyn tutkimuksia ja arviointeja;
- 3) yrittäjävalmiuksien ja yritystoiminnan edellytysten arviointeja; sekä
- ~~4) kotoutumisen edistämisestä annetun lain 9 §:ssä tarkoitettuja alkukartoituksia; sekä~~
- 4)5) muita asiantuntija-arviointeja.

61 §

Työvoimakoulutuksen järjestäminen

Työvoimaviranomainen järjestää työvoimakoulutuksena:

- 3) kotoutumisen edistämisestä annetun lain 26 §:ssä tarkoitettua kotoutumiskoulutusta, lukuun ottamatta luku- ja kirjoitustaidon opetusta.

82 §

Palkkatuki ammatillisen osaamisen parantamiseen

Työvoimaviranomainen voi myöntää palkkatukea ammatillisen osaamisen parantamiseen, kun työsuhteeseen palkattava työtön työnhakija:

- 4) ~~on kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa tarkoitettuun kotoutumissuunnitelmaan oikeutettu;~~ on maahanmuuttaja, jolle on laadittu tai jolle voidaan laatia kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa tarkoitettu kotoutumissuunnitelma tai monialainen kotoutumissuunnitelma; tai

103 §

Palveluun osallistumisesta aiheutuvien kustannusten korvaaminen

Työttömyysetuutta saavalla työnhakijalla on oikeus saada palveluun osallistumisesta aiheutuvien matka- ja muiden kustannusten korvaamiseksi tukea (*kulukorvaus*) seuraavien palveluiden ajalta:

- 2) kotoutumisen edistämisestä annetun lain 28—30 §:ssä tai 31 §:n 1 momentissa tarkoitettu omaehtoinen opiskelu;

Työvoimaviranomainen voi myöntää kulukorvausta henkilöasiakkaalle:

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

1) joka osallistuu työllistymissuunnitelmassa tai sitä korvaavassa suunnitelmassa sovittuun työllistymistä tukevaan palveluun; tällaisena palveluna ei pidetä osallistumista 4 luvussa tarkoitettuun alkuhaastatteluun, työnhakukeskusteluun tai täydentävään työnhakukeskusteluun eikä 9 luvussa **tai kotoutumisen edistämisestä annetun lain 31 §:n 2 momentissa** tarkoitettua työnhakijan omaehtoista työttömyysetuudella tuettua opiskelua;

---

106 §

Kulukorvausten rajoitukset ja lakkauttaminen

Kulukorvausta ei makseta työvoimakoulutuksen eikä kotoutumisen edistämisestä annetun lain **28—30 §:ssä ja 31 §:n 1 momentissa** tarkoitetun omaehtoisen opiskelun lomajaksoilta. Korvaus maksetaan kuitenkin siltä ajalta, jona työttömyysetuutta saava työnhakija lomajakson aikana osallistuu koulutukseen kuuluvaan työssä oppimiseen tai harjoitteluun.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

12.

Laki

elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta annetun lain 3 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti **muutetaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta annetun lain (897/2009) 3 a §:n 2 momentin 7 kohta, sellaisena kuin se on laissa (/), seuraavasti:**

3 a §

Kehittämis- ja hallintokeskuksen tehtävät

Lisäksi kehittämis- ja hallintokeskuksen tehtävänä on:

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp

7) tukea työvoimaviranomaisia työvoimapalvelujärjestelmän kehittämisessä sekä antaa työvoimaviranomaisille oikeudellista neuvontaa työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain (/), työttömyysturvalain, vuorotteluvapaalain (1305/2002) ja kotoutumisen edistämisestä annetun lain (/) toimeenpanossa; sekä

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 23.2.2023

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Mari Rantanen ps
varapuheenjohtaja Mari-Leena Talvitie kok
jäsen Tiina Elo vihr
jäsen Eveliina Heinäluoma sd
jäsen Hanna Holopainen vihr
jäsen Mats Löfström r
jäsen Juha Pylväs kesk
jäsen Piritta Rantanen sd
jäsen Matti Semi vas
jäsen Jenna Simula ps
jäsen Heikki Vestman kok
jäsen Heidi Viljanen sd
varajäsen Jenni Pitko vihr
varajäsen Ben Zyskowicz kok

Valiokunnan sihteerinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Minna-Liisa Rinne
valiokuntaneuvos Henri Helo

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp Vastalause

Vastalause

Perustelut

Hallituksen esityksessä ehdotetaan uutta lakia kotoutumisen edistämisestä (kotoutumislaki) ja samalla kumottavaksi nykyistä samannimistä lakia. Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutoksia yhdeksään muuhun lakiin.

Esitys ei linjassa eduskunnan tahdon kanssa

Eduskunta hyväksyi tammikuussa 2019 kotouttamista koskevan kannanoton, joka perustui tarkastusvaliokunnan kotouttamisen toimivuutta koskevaan mietintöön (TrVM 6/2018 vp). Kananotossa edellytettiin muun muassa, että hallitus laatii kokonaisvaltaisen toimenpideohjelman kotouttamistoimien uudistamistarpeista ja toteutettavista uudistuksista. Kananotossa myös edellytettiin, että hallitus huolehtii kotouttamisen merkittävästä nopeuttamisesta siten, että kotoutumisjakso määritellään pääsääntöisesti yhden vuoden pituiseksi. Edelleen kannanotossa edellytettiin lisättävän oleskeluluvan saaneen maahanmuuttajan kotoutumissuunnitelmaan sisältyvän kielikoulutuksen velvoittavuutta siten, että kielikoulutukseen sisältyy kielitaitoa mittaava koe. Myös turvapaikanhakijan vastaanottopalveluihin sisältyvän opintotoiminnan velvoittavuutta edellytettiin lisättävän. Kananotossa turvapaikanhakijalta edellytettiin myös suomalaisen yhteiskunnan toimintatapojen, sääntöjen sekä arvojen tuntemusta. Edellä mainitun varmistamiseksi tulee olla koe.

Eduskunta siis edellytti, että hallitus luo suuntaviivoja kotoutumisen edistämisen kehittämiseksi siten, että kasvavan maahanmuuttajaväestön osallisuus yhteiskunnassa voidaan varmistaa ja yhteiskunnan isoihin murroksiin, kuten työikäisen väestön vähenemiseen, vastaamisessa voidaan hyödyntää myös maahanmuuttajien osaamista.

Toteamme, ettei nyt käsiteltävä hallituksen esitys kotoutumisen edistämisestä vastaa eduskunnan kannanotossa hallitukselle asetettua tehtävänantoa. Esitys ei anna konkreettisia parannusehdotuksia jo kiistatta havaittuihin ongelmiin, jotka liittyvät tiettyjen maahanmuuttajaryhmien syrjäytymiseen ja yliedustukseen esimerkiksi työttömyydessä ja rikostilastoissa. Lisäksi kotoutumisjakson enimmäiskestoksi esitetään kahta vuotta tai pidempää ajanjaksoa, mikä ei ole linjassa eduskunnan tahdon kanssa.

Myöskään kannanotossa edellytettyä velvoittavuuden lisäämistä ei ole esitetty. Esityksessä on nimellisesti todettu, että etuuksien menetyksen uhka ei koske käytännössä muita kuin työnhakijana olevia maahanmuuttajia, joiden osalta velvoittavuudesta säädetään julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa. Asiantuntijalausunnoista ilmenee, että velvoittavuuden voimakas lisääminen lainsäädännön tasolla on erittäin kannatettavaa, sillä nykyisin sanktioita kompensoidaan toimeentulokijärjestelmällä. Toteamme, että maahanmuuttajien saamille etuisuuksille asetettavaa vastikkeellisuuden vaatimusta tulee edelleen selvittää.

Olemme huolestuneita siitä, että esityksessä sen sijaan mahdollistetaan esimerkiksi yhteiskuntaorientaation opintojakson suorittaminen itseopiskeluna. Yhteiskuntaorientaation kouluttajan ja

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp Vastalause

kotouttamisen asiantuntijan lausunnon mukaan yhteiskuntaorientaation oppikokonaisuudessa käydään läpi paljon asioita, jotka herättävät varmasti ristiriitaisia tunteita ja paljon kysymyksiä koulutettavassa, erityisesti jos henkilö on tullut täysin vastakohtaisesta kulttuurista. Näitä aiheita voivat olla esimerkiksi naisten oikeudet, seksuaalioikeudet, lasten oikeudet, vanhempien velvollisuudet, yhdenvertaisuus, uskonnonvapaus ja ihmisoikeudet ylipäätään. Henkilön lähtötason käsitys näistä asioista voi olla hyvin vakavasti vääristynyt. Pahimmassa tapauksessa kokonaan itseopiskeluna toteutettu yhteiskuntaorientaatio aiheuttaa ahdistuneisuutta ja väärinkäsityksiä koulutettavalle ajaen hänet etsimään kysymyksilleen vastauksia aiemman yhteiskunnan ja kulttuurin oppien ja tapojen mukaisesti. Tämä tarkoittaa lähes aina kysymistä oman yhteisön vanhimpien, uskonoppineiden ja Suomessa pitkään asuneiden joukosta. Riski väärin tietojen ja ennakkoluulojen välittämisestä kasvaa tällöin moninkertaiseksi. Täyden itseopiskelun hyväksyminen voisi mahdollistaa myös tarkoituksellisen väärän tiedon levittämisen. Asiantuntijalausunnossa on myös suositeltu yhteiskuntaorientaation loppupentin järjestämistä, koska se korostaa oppikokonaisuuden merkitystä. Yhteiskuntaorientaation pääpiirteiden osaamisen tulisi olla myös yksi edellytys kansalaisuuden saamiselle.

Esityksellä merkittäviä vaikutuksia kuntien itsemääräämisoikeuteen ja talouteen

Kannamme huolta myös kuntien tilanteesta. Esitetyt muutokset lisäävät merkittävästi kuntien tehtäviä, jos pientenkin kuntien on perustettava erilaisia yhteistyöryhmiä kotoutumisen edistämiseksi. Kotouttamista tarvitsevien maahanmuuttajien osoittaminen kuntiin näiltä kysymättä on ongelmallista kunnallisen itsehallinnon näkökulmasta sekä siksi, että kunta joutuu järjestämään heille palvelut. Asiantuntijalausunnoista ilmenee, että esityksen sääntely on monilta osin turhan yksityiskohtaista ja ei ota riittävästi huomioon kuntien erilaisia toimintaympäristöjä. Painotamme myös sitä epäkohtaa, että kunnille maksettavat laskennalliset korvaukset eivät vastaa palvelutuotannosta aiheutuneita kustannuksia tilanteessa, jossa sote-uudistus kaventaa kuntien taloudellista liikkumavaraa muutoinkin.

Asiantuntijalausunnoista ilmenee lisäksi, että pakolaisten vastaanottoon kunnalle esitetyt tehtävät ovat osin keinotekoisia ja päällekkäisiä suhteessa hyvinvointialueeseen. Lisäksi esityksen perusteluissa on pakolaisten vastaanottoon liittyen tarpeettomankin yksityiskohtaista kuvausta kunnan tehtävistä. Esimerkiksi kunnan tulisikin jatkossa avustaa henkilöä kalusteiden, käyttötavaroitten ja elintarvikkeiden ostossa, mikäli sille on tarvetta. Edellä mainittu tehtävä sopisi tosiasiaassa hyvin hyvinvointialueen sosiaaliohjaajalle osana sosiaalihuoltoa. Maksusitoumus kalusteisiin myönnetään toimeentulotukena sekä maahanmuuttajille että muille kuntalaisille hyvinvointialueelta, ja olisi siten luontevaa, että sama organisaatio avustaa käytännössä hankintojen tekemisessä.

Kunta vastaisi myös esityksen perustelujen mukaan lähtökohtaisesti kiintiöpakolaisen vastaanottamisesta lentokentältä, vaikka tehtävä on asiantuntijalausunnoista ilmenevällä tavalla vieras nykyisten kuntien palvelufunktiolle. Asiantuntijalausunnoissa on yksiselitteisesti todettu, että on yhdenvertaisuusajattelun vastaista, että osalle asiakaskunnasta kunnalle säädettäisiin yksityiskohtaisesti tehtäviä esimerkiksi lentokentälle vastaan menemiseen ja ruoan ostamiseen liittyen. Kiinnitämme huomiota asiantuntijalausunnoista ilmenevin tavoin, että mikäli lainsäätäjät haluaa säätää kunnalle yksinomaan kiintiöpakolaisia koskevia erityisiä tehtäviä, esityksessä tulisi ker-

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp **Vastalause**

toa, millä perusteella eri ryhmät asetetaan kuntalaisina eriarvoiseen asemaan. Pidämme esitystä tältä osin oikeudellisesti mahdottomana hyväksyä.

Lisäksi pidämme erittäin huonona hallituksen valinnoista johtuvaa menettelyä, jossa esitys vietiin yllättäen valiokunnasta läpi poikkeuksellisella vauhdilla, käytännössä kahden viikon aikana. Laadukkaana lainsäädäntötyön näkökulmasta esityksen laajuuteen ja sen koskemaan ongelmaan nähden esitys olisi tarvinnut huomattavasti pidemmän ja perusteellisemmän aktiivisen käsittelyajan.

Työ parasta kotoutumista

Katsomme, että maahanmuuttajiin kohdistuu tällä hetkellä liian vähän vaatimuksia kotoutumisen suhteen. Kantaväestöä heikompaa työllisyyttä selitetään työmarkkinoilla esiintyvällä syrjinnällä, etnisellä hierarkialla ja työmarkkinoiden sukupuolittuneisuudella. Väitettä ei voi pitää uskottavana tilanteessa, jossa Suomeen kohdistuvaa työperäistä maahanmuuttoa pyritään lisäämään eri keinoin ja usealla alalla väitetään olevan työvoimapula. Samaan aikaan asiantuntijalausunnoista ilmenee, että jopa korkeasti koulutettujen vieraskielisten opiskelijoiden työllistyminen on ollut erittäin haastavaa. Asiantuntijalausunnoissa on tuotu esiin, että keskeisin maahanmuuton julkis-
taloudelle aiheutuvien taloudellisten vaikutusten tekijä on lakiesitykseen sisältyvien korvausten sijaan maahan muuttaneiden työllisyysaste. Suomen kantaväestöön verrattuna maahanmuuttajataustaisen väestönsosan työllisyys laskentaperusteesta riippuen on noin 10—15 prosenttiyksikköä pienempi ja työttömyys noin 2,5-kertainen. OECD:n maahanmuuttajien kotoutumista käsittelevän raportin mukaan kolmansien maiden kansalaisten työllisyysaste on pienempi kuin EU-maiden kansalaisten työllisyysaste lähes kaikissa EU-maissa. OECD:n tilastojen mukaan maahanmuuttajataustaisen väestön työttömyysaste eli työttömien maahanmuuttajataustaisen henkilöiden osuus kaikista maahanmuuttajataustaisista 15—64-vuotiaista henkilöistä vuonna 2017 oli Suomessa korkeampi kuin Tanskassa ja Norjassa.

Huomautamme, että samat maahanmuuttajaryhmät, pääosin Afrikasta, Lähi-idästä ja Keski-Aasiasta, ovat olleet vuosikausia yliedustettuina työttömyyslukuissa, eikä muutosta parempaan ole tutkitun tiedon varassa tullut. Humanitaarisen maahanmuuton piirissä saapuneet ovat työllisyysasteeltaan ja kaikkiaan taloudellisilta nettovaikutuksiltaan selvästi ongelmallisempia kuin muut maahanmuuttajaryhmät.

On huolestuttavaa, että esimerkiksi suurempi riippuvuus sosiaali- ja terveyspalveluista on tietyissä kansalaisuusryhmissä ylisukupolvinen ilmiö. Tämä kumoaa sen optimistisen teesin, jonka mukaan ajan kuluessa maahanmuuttajat jälkeläisineen ikään kuin automaattisesti kotoutuisivat Suomeen. Tätä kriittistä kotoutumisen tilannearviota tukevat myös havainnot muista Länsi-Euroopan maista, joissa on vuosikymmeniä elänyt merkittäviä ulkoeurooppalaisia maahanmuuttajaryhmiä täysin ulkona yhteiskunnan valtavirrasta. Nykyinen passiivisuus kotouttamispolitiikassa tulee väistämättä johtamaan maahanmuuttajien yhä suurempaan segregatioon ja työttömyyteen sekä kasviin julkisiin kustannuksiin. Kulttuuritaustalla on tutkitusti merkitystä kotoutumisen onnistumisen kanssa. Ne maahanmuuttajat, joiden ryhmäidentiteetti — esimerkiksi kulttuurin, uskonnon tai kielen suhteen — on erityisen vahva, kotoutuvat ja työllistyvät heikommin kuin ne, joilla näin ei ole. Kotouttamisen lähtökohtana tulisikin olla tosiasioiden tunnustaminen eli se, että Suomes-

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp Vastalause

sa on lukuisia maahanmuuttajayhteisöjä, jotka eivät ole toteutetuista kotouttamistoimenpiteistä huolimatta integroituneet suomalaiseen yhteiskuntaan.

Kotouttamisen asiantuntijakonsultin antaman asiantuntijalausunnon mukaan kotoutumispalveluiden tavoitteena tulisi olla maahanmuuttajan oman toimijuuden tukeminen suomalaisessa yhteiskunnassa ja työmarkkinoilla. Haitalliset kulttuuriperinteet, kuten naisten ja tyttöjen alempi asema, pakkoavioliitot, kunniaväkivalta ja tyttöjen ja poikien silpominen, siirtyvät sukupolvesta toiseen erityisesti niiltä vanhemmilta, jotka eivät ole kotoutuneet Suomeen, eivät ymmärrä suomalaisia arvoja eivätkä osaa kieltä. Henkilö voi olla korkeastikin koulutautunut ja edennyt työurallaan merkittävään asemaan, mutta hänen arvomaailmansa peilaa edelleen voimakkaasti vanhemmilta siirtyneeseen ja opittuun arvomaailmaan.

Kielen oppiminen avainasemassa

Asiantuntijalausuntojen mukaan suurissa kaupungeissa kotoutumisajan ylittäneiden, mutta tosiasiallisesti kotoutumispalveluiden tarpeessa olevien henkilöiden määrä kasvaa. Näistä henkilöistä uhkaa muodostua riittämättömien toimenpiteiden vuoksi suuri työttömien vieraskielisten ryhmä, joka ei työllisty tai hyödy yleisen palvelujärjestelmän mukaisista työllisyys- ja koulutuspalveluista. Kelan asiantuntijalausunnosta ilmenee, että jo nyt moni maahanmuuttaja elää täysin sosiaaliturvan varassa hyvinkin pitkäaikaisesti.

Kelan asiantuntijalausunnon mukaan myös käytännön tulkkausvastuiden rajanveto jää epämääräiseksi. Esimerkiksi erilaisten viranomaisten päätösten ja muiden asiakirjojen ja asioiden tulkkaamisen järjestämisessä on nykykäytännössä ollut usein epäselvyyksiä, ja Kelan asiantuntijat ovat monissa tilanteissa joutuneet tulkkaamaan asiakirjoja maahanmuuttajille. Kelalla on hallintolain ja myös kotoutumisen edistämisestä annetun lain nojalla velvollisuus vastata myös omalta osaltaan tulkkauksesta, mutta vastuut sekä näiden palveluiden toimeenpano ja sitä kautta rahoitus, ovat tällä hetkellä epäselviä. Korostamme edellä mainittuun viitaten maahanmuuttajien vastuuta hankkia itselleen riittävä kielitaito mahdollisimman nopeasti suurten tulkkauskustannusten pienentämiseksi.

Riittävä kielitaito on kotoutettavan itsensä sekä vastaanottavan yhteiskunnan kannalta ensiarvoisen tärkeää ja myös avainasemassa työllistymisen kanssa. Liian pitkään tarjottavat vastikkeettomat tulkkauspalvelut passivoivat ja laskevat motivaatiota kotimaisten kielten opiskeluun. Koulutukseen osallistumisen tulee olla velvoittavaa ja oppimistulokset tulee mitata. Myös kotouttamisen asiantuntijakonsultin lausunnon mukaan kotoutumisessa tulisi ensisijaisesti keskittyä suomen kielen oppimiseen, suomalaisen kulttuurin, lain ja arvojen ymmärtämiseen. Katsomme, että kotoutumisen edistämisen keskeinen lähtökohta on se, että maahanmuuttajalla on velvollisuus opetella riittävä vähintään toisen kotimaisten kielen taito, jotta hänellä on edellytykset toimia osana suomalaista yhteiskuntaa.

Rinkeby-ilmiötä torjuttava määrätietoisesti

Esityksen mukaan on todettu, että vuonna 2020 koko maan vieraskielisestä väestöstä yli 25 prosenttia asui Helsingissä ja noin puolet pääkaupunkiseudulla. Kehitys näyttää ennusteiden mukaan myös jatkuvan siten, että maahan muuttaneista suurin osa keskittyy Uudellemaalle. Asian-

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp Vastalause

tuntijalausunnoissa korostetaan, että vieraskielisen väestön määrä tulee kasvamaan voimakkaasti tulevina vuosina ja heidän työllistymisensä mahdollistaminen on ensiarvioisen tärkeää koko yhteiskunnan kannalta.

Asiantuntijalausunnoista ilmenee, että maahanmuuttajien enemmistön sijoittumisen vuoksi suuret kaupungit kantavat suurimman vastuun kotoutumisen edistämisestä. Erityispanostusta tarvitaan ns. Rinkeby-ilmiön ehkäisemiseksi Suomen suurissa kaupungeissa. Toteamme, että maahanmuuttajien kotouttamistoiminnan vaikuttavuuden ja tuloksellisuuden arviointi on puutteellista ja saadut tulokset vaatimattomia merkittävistä julkisten resurssien käytöstä huolimatta. Kunnilta saadun palautteen mukaan kunnille maksettavat laskennalliset korvaukset eivät enää vastaa palvelutuotannosta aiheutuneita kustannuksia.

Asiantuntijalausunnossa kiinnitetään myös huomiota siihen, että koulutus- ja työperusteisen maahanmuuton määrälliset tavoitteet ovat tulevina vuosina kunnianhimoiset, mutta nyt käsiteltävä lakiesitys ei tuo juurikaan muutosta heidän palveluihinsa. Toteamme, että työperäisen maahanmuuton tulevaisuuden suuntaviivoja laadittaessa tulee varmistaa, että maahanmuutto on yhteiskuntaa hyödyttävää. On lähtökohtaisesti hyvin ongelmallista, että työperäisenkin maahanmuuton kohdalla puhutaan kotouttamisesta. Huippukoulutetut ammattilaiset tuskin tarvitsevat sosiaalisen sektorin aktiivista apua Suomeen saavuttuaan. Korostamme Suomen omaa oikeutta vaikuttaa lainsäädännöllisin keinoin Suomeen suuntautuvaan muuttoliikkeeseen ja niihin pelisääntöihin, joiden perusteella Suomessa voi olla.

Vaikuttavuutta seurattava

Katsomme, että vaikka hyvät väestösuhteet ja yhteiskunnan vastaanottavuus ovat osatekijöitä kotoutumisen onnistumisessa, kotoutumisen kaksi keskeisintä tekijää ovat maahanmuuttajien määrä ja kulttuurinen etäisyys. Näitä on säädeltävä järkevällä ja vastuullisella maahanmuuttopolitiikalla. Useiden Euroopan maiden kehitys on käytännössä osoittanut, että mikään kotouttamistoimiin käytetty rahamäärä ei edistä kotouttamista, jos maahanmuuttopolitiikka itsessään ei ole kestävällä pohjalla. Nämä resurssit ovat myös aina pois yhteiskunnan muilta sektoreilta ja heikentävät siten yhteiskunnan kokonaisuhyvinvointia ja kilpailukykyä. Mahdollinen kantäväestön suvaitsevaisuus ja ymmärrys erilaisia tulijoita kohtaan paranee ennen kaikkea sillä, että maahantulijat ymmärtävät heiltä edellytettävän vastuuta omasta toimeentulostaan sekä länsimaiseen ja suomalaiseseen kulttuuriin sopeutumista. Katsomme, että tämä tulee nostaa kotoutumispolitiikan keskiöön.

Asiantuntijalausunnossa kiinnitetään huomiota myös siihen, että uudistuksen vaikuttavuuden arviointi edellyttää etukäteisesti sovittavaa ja kerättävää tietopohjaa maahanmuuttajien etuuksista, palveluista ja asemasta työmarkkinoilla sekä muutoin yhteiskunnassa. Uudistuksen tavoitteiden edistymistä voitaisiin siten mitata ennakkoon määritellyillä mittareilla ja seurata uudistuksen vaikuttavuuden edistymistä ja välttää esimerkiksi Ruotsissa tehtyjen toimien vaikuttavuuden arviointiin liittyvät haasteet. Tämänkaltainen mekanismi olisi luotava mahdollisuuksien mukaan jo ennen lain voimaantuloa. Huomattavaa on, että esimerkiksi vastaanottokeskusten opintotoiminnasta ei ole saatavissa koko maata koskevia tilastotietoja. Katsommekin, että tilastointia ja toiminnan seuranta koskevat puutteet tulee korjata sekä tilastointiin liittyvää raportointia edelleen kehittää. Kiinnitämme huomiota siihen seikkaan, että kotoutumiseen käytetyille varoille ei ole

Valiokunnan mietintö HaVM 45/2022 vp
Vastalause

asetettu lainkaan seurantaa tai laadullisia tavoitteita. Ilman laaja-alaista vaikuttavuusarviota on mahdotonta saada tietoa varojen järkevästä kohdentamisesta. Kotouttamistoimenpiteitä ei tule tehdä muodon vuoksi. Tämä edellyttää maahanmuuttajien integroitumisen pitkäaikaista seurantaa sekä halua tarvittaessa leikata rahoitusta tehostomista toimista.

Asiantuntijalausuntojen mukaan merkityksellistä on, että maahanmuuttajat ovat myös itse vastaanottavia sekä valmiita sitoutumaan yhteiskunnan tarjoamiin palveluihin ja kotoutumista edistäviin toimiin. Jos sitoutumista ja vastaanottavuutta kotoutumistoimiin ei saada aikaiseksi maahanmuuttajien keskuudessa, on vaarana, että kotouttamistoimet eivät ole vaikuttavuudeltaan sellaisia, joihin niillä pyritään, ja yhteiskunnan panostuksella ei saavuteta tavoiteltua lopputulosta. Näkemyksemme mukaan kotoutumisen keskiössä tulisi korostaa yksilön omaa vastuuta huomattavasti nykyistä enemmän. Myös maahanmuuttajien oman motivaation ja vastuun alleviivaaminen on tärkeää.

Mielestämme vastuu kotoutumisesta onkin ensisijaisesti maahanmuuttajalla itsellään. On väärä lähtökohta, jos maahanmuuttajia pidetään vain yhteiskunnan toimien kohteena. On edellytettävä heiltä itseltään sopeutumista suomalaiseen yhteiskuntaan, mikä samalla tarkoittaa sitä, että heitä kohdellaan itsenäisinä toimijoina, jotka kantavat vastuuta omasta elämästään. Useimmat kotoutumisen ongelmat liittyvät keskeisesti siihen, että yhteiskunta on luonut ei-työperäisille maahanmuuttajille käsityksen siitä, ettei heillä ole yhteiskunnassa juuri lainkaan velvollisuuksia, vaan pelkästään oikeuksia, ja heitä on opastettu aktiivisesti hakemaan erilaisia yhteiskunnan tukia sen sijaan, että heitä olisi opastettu kouluttautumaan ja työllistymään. Kotouttamispolitiikan on kannustettava maahanmuuttajaa oma-aloitteisuuteen ja työllistymiseen. Tämä edellyttää sitä, että maahanmuuttajien etenemistä kotoutumispolulla valvotaan nykyistä huomattavasti tarkemmin ja tahallisia laiminlyöntejä varten viranomaisilla on riittävät sanktiomekanismit käytettävissään. Näkemyksemme mukaan nyt esitetyt muutokset eivät valitettavasti paranna nykytilaa.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotukset hylätään.

Helsingissä 23.2.2023

Mari Rantanen ps
Jenna Simula ps
Mari-Leena Talvitie kok
Heikki Vestman kok
Ben Zyskowicz kok